

1978/79:154

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

Fredagen den 25 maj

Kl. 10.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

§ 1 Justerades protokollen för den 16 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1978/79:222 till utbildningsutskottet.

Beträffande detta ärende hade regeringen föreslagit att riksdagen skulle besluta att motionstiden förkortades till sju dagar.

Kammaren beslöt förkorta motionstiden till att utgå onsdagen den 30 maj.

§ 3 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1978/79:2711 och 2712 till utbildningsutskottet

1978/79:2713 och 2714 till näringsutskottet

§ 4 Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer, m. m.

Föredrogs

Socialutskottets betänkanden

1978/79:44 med anledning av i propositionen 1978/79:100 gjorda framställningar inom socialdepartementets verksamhetsområde såvitt gäller ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m. jämte motioner,

1978/79:45 med anledning av propositionen 1978/79:168 om föräldrautbildning och förbättringar av föräldraförsäkringen m. m. såvitt avser förslag om föräldrautbildning jämte motioner samt

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1978/79:24 med anledning av dels propositionen 1978/79:100 i vad avser visst anslag för budgetåret 1979/80 till ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m., dels propositionen 1978/79:168 om föräldrautbildning och förbättringar av föräldraförsäkringen m. m. såvitt avser förbättringar av föräldraförsäkringen m. m. jämte motioner.

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

TREDJE VICE TALMANNEN:

Socialutskottets betänkanden nr 44 och 45 samt socialförsäkringsutskottets betänkande nr 24 debatteras i ett sammanhang och yrkanden beträffande samtliga dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Socialutskottets betänkande nr 44

I det följande redovisas endast den punkt, vid vilken under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 1 (C 1. Allmänna barnbidrag)

Regeringen hade i propositionen 1978/79:100 bil. 8 (socialdepartementet) under punkten C 1 (s. 52) föreslagit riksdagen att till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 4 420 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna
1978/79:259 av Bonnie Bernström (fp)

1978/79:363 av Lisa Mattson m. fl. (s),

1978/79:713 av Bonnie Bernström (fp),

1978/79:894 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen begära en snabbutredning med uppgift att framlägga förslag till åtgärder för att förbättra särskilt flerbarnsfamiljernas situation,

2. att anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag, innebärande att bidraget skulle utgå med 25 % av gällande basbelopp,

3. att under Socialdepartementet C 1 Allmänna barnbidrag anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 1 576 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 5 996 000 000 kr.,

1978/79:1257 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) hemställts att riksdagen beslutade att med början den 1 januari 1980 successivt införa en vårdnadsersättning i enlighet med vad som anförts i motionen, samtidigt som barndaghemstaxorna anpassades så att nettokostnaden för barntillsyn blev oförändrad för den familj som utnyttjade kommunal barnomsorg och åtnjöt avdragsrätt för styrkta barntillsynskostnader,

1978/79:1259 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 1-3 och 5) hemställts

1. att riksdagen begärde förslag om införande av en beskattad vårdnadsersättning från den 1 januari 1980 att utgå under 9 månader från det att ersättningen från föräldraförsäkringen upphörde och fram till dess att ett barn

uppnådde 18 månaders ålder, med ett belopp motsvarande garantinivån inom föräldraförsäkringen i enlighet med de övergångsbestämmelser och riktlinjer som angetts i motionen,

2. att riksdagen uttalade att det långsiktiga målet för en vårdnadsersättning var att den skulle byggas ut att gälla upp till dess att ett barn uppnådde tre års ålder,

3. att riksdagen beslutade att garantinivån inom föräldraförsäkringen från den 1 januari 1980 skulle höjas till ett belopp som för en tolv månadersperiod motsvarade basbeloppet vid denna tidpunkt och att justeringar av nivån därefter skulle ske automatiskt vid ingången av varje år på samma sätt som för högstbeloppet inom föräldraförsäkringen,

5. att riksdagen hos regeringen begärde att familjestödsutredningen fick i uppdrag att förutsättningslöst utreda hur barnbidraget skulle kunna utformas för att bättre stödja flerbarnsfamiljerna,

1978/79:1817 av Gunnar Biörck i Värmdö (m),

1978/79:1831 av Grethe Lundblad (s) och Gördis Hörnlund (s),

1978/79:1844 av Ingegerd Troedsson m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde förslag till en minimistandardgaranti för småbarnsföräldrar i enlighet med vad i motionen anförts,

1978/79:1845 av Ingegerd Troedsson m. fl. (m) och

1978/79:2143 av Karin Andersson m. fl. (c) såvitt nu var i fråga (yrkandet 1).

Utskottet hemställde

1. beträffande utredning m. m. om barnfamiljernas situation att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:713, motionen 1978/79:894, yrkandet 1, motionen 1978/79:1259, yrkandet 5, motionen 1978/79:1817, motionen 1978/79:1831 och motionen 1978/79:1845,

2. beträffande höjning och indexreglering av det allmänna barnbidraget att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:894, yrkandet 2,

3. beträffande vårdnadsersättning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1257, yrkandet 1, och motionen 1978/79:1259, yrkandena 1, 2 och 3,

4. beträffande minimistandardgaranti för småbarnsföräldrar att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1844,

5. beträffande kartläggning av de aktuella sexualsociologiska förhållandena att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:259,

6. beträffande viss kartläggning av förutsättningarna för det framtida familjelivet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:363,

7. beträffande prognos om invandringens effekter på befolkningsutvecklingen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2143, yrkandet 1,

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

8. beträffande medelsanvisningen att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1978/79:894, yrkandet 3, till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 4 420 000 000 kr.

Reservationer hade avgivits
beträffande vårdnadsersättning

1. av Bengt Bengtsson, Britt Wigenfeldt, Rune Gustavsson och Arne Magnusson (samtliga c) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1259, yrkandena 1, 2 och 3, och med anledning av motionen 1978/79:1257, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

2. av Nils Carlshamre (m) och Ingegerd Troedsson (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1257, yrkandet 1, och med anledning av motionen 1978/79:1259, yrkandena 1, 2 och 3, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. beträffande minimistandardgaranti för småbarnsföräldrar av Nils Carlshamre (m) och Ingegerd Troedsson (m) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1844 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Socialutskottets betänkande nr 45

I propositionen 1978/79:168 hade hemställts att riksdagen skulle godkänna av socialministern Gabriel Romanus angivna allmänna riktlinjer för en allmän föräldrautbildning.

Det hade i propositionen föreslagits att en allmän föräldrautbildning i anslutning till barns födelse skulle genomföras med början år 1980 och att föräldrautbildningen skulle byggas ut successivt i landstingens regi som en del av den normala verksamheten vid mödra- och barnavårdscentraler samt BB.

I detta sammanhang hade behandlats dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:1266 av Sven Johansson m. fl. (c, m),

1978/79:2143 av Karin Andersson m. fl. (c), såvitt nu var i fråga (yrkandet 4),

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:2440 av Bonnie Bernström (fp),

1978/79:2482 av Sven Aspling m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 1 och 2) hemställts att riksdagen skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om användande av kommersiella företags informationsmaterial i samband med föräldrautbildning m. m.,

2. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om föräldrautbildning för invandrare,

1978/79:2484 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) såvitt nu var i fråga (yrkandet 1),

1978/79:2485 av Gunnar Oskarson m. fl. (m) såvitt nu var i fråga (yrkandet 1 delvis) och

1978/79:2486 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 4–6) hemställts

4. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om föräldrautbildningen,

5. att riksdagen beslutade att till socialstyrelsen anvisa ytterligare 2 500 000 kr. för informationsmaterial,

6. att riksdagen beslutade uttala att förbud borde införas mot kommersiell reklamutdelning på mödra- och barnavårdscentraler samt BB.

Utskottet hemställde

1. beträffande frågan om avslag på propositionen i här aktuell del att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2485, yrkandet 1 delvis,

2. beträffande åtgärder mot skilsmässor att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1266,

3. beträffande invandrarbarnens språkproblem att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2143, yrkandet 4,

4. beträffande föräldrautbildning för adoptivföräldrar att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2440,

5. beträffande kommersiellt informationsmaterial att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2482, yrkandet 1, och motionen 1978/79:2486, yrkandet 6,

6. beträffande start för föräldrautbildning för invandrare att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2482, yrkandet 2,

7. beträffande folkbildningsorganisationernas medverkan att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2484, yrkandet 1,

8. beträffande uppsökande verksamhet och kursplaner att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2486, yrkandet 4,

9. beträffande anvisande av medel för informationsmaterial, att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2486, yrkandet 5,

10. att riksdagen godkände i propositionen angivna allmänna riktlinjer för en allmän föräldrautbildning såvitt dessa inte behandlats under mom. 3–9.

Reservation hade avgivits beträffande kommersiellt informations-

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

material av Evert Svensson, Ivar Nordberg, Sven-Gösta Signell, Lena Öhrsvik, Ingemund Bengtsson och John Johansson (samtliga s) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2482, yrkandet 1, och motionen 1978/79:2486, yrkandet 6, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Socialförsäkringsutskottets betänkande nr 24

I propositionen 1978/79:100 bil. 8 (socialdepartementet), under litt. C, punkten C 3. Bidrag till föräldraförsäkringen (s. 53-55) hade regeringen föreslagit riksdagen

att till Bidrag till föräldraförsäkringen för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 410 000 000 kr.

I propositionen 1978/79:168 (socialdepartementet) hade regeringen såvitt avsåg förbättringar av föräldraförsäkringen m. m. föreslagit riksdagen att anta de i propositionen intagna förslaget till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m. m.

I propositionen 1978/79:168 hade föreslagits i huvudsak följande såvitt gällde förbättringar av föräldraförsäkringen m. m.

Kvinnor som på grund av förvärvsarbetets art inte kunde fortsätta sina normala arbetsuppgifter i graviditetens slutskede skulle i princip ha rätt till omplacering hos arbetsgivaren med bibehållen lön. De kvinnor som inte kunde omplaceras i anställningen föreslogs i stället få ledighet med ersättning från försäkringskassan, havandeskapspenning. Denna ersättning skulle kunna utgå tidigast från och med den sextionde dagen och längst till och med den elfte dagen före den beräknade tidpunkten för barnets födelse, dvs. under högst 50 dagar. Havandeskapspenningen beräknades på samma sätt som sjukpenning.

Vidare hade föreslagits en rad förbättringar av föräldraförsäkringen och den motsvarande rätten till ledighet från anställningen för vård av barn.

Den nu utgående särskilda föräldrapenningen, som omfattade tre månader, föreslogs under samtliga tre månader utgå med ett belopp som motsvarade föräldrarnas sjukpenning, dock lägst garantinivån. Särskild föräldrapenning föreslogs utgå med 90 dagar för varje barn även vid flerbarnsfödelse.

Vidare hade föreslagits att reglerna för föräldrapenning för tillfällig vård av barn ändrades så att de i huvudsak överensstämde med de som gällde för sjukpenning. Dock infördes en yttersta gräns på 60 dagar per barn och år. Liksom nu skulle ersättning utgå när fadern stannade hemma i samband med barns födelse. Fadern föreslogs få en självständig rätt till föräldrapenning för tio dagar i samband med barnets födelse.

Föräldrar föreslogs få rätt att utnyttja särskild föräldrapenning bl. a. i

samband med föräldrautbildning.

Vidare hade föreslagits en höjning av åldersgränsen till tolv år för föräldrapenning för tillfällig vård av barn. Detta skulle gälla barn födda år 1970 eller senare.

I propositionen lades också fram förslag om ökat antal dagar med föräldrapenning i samband med adoption av barn som var mellan åtta och tio år samt vissa ändringar beträffande vårdbidrag till handikappade barn.

Kostnaderna för den föreslagna förbättringen av föräldraförsäkringen beräknades uppgå till 240 milj. kr. per år. De nya reglerna föreslogs träda i kraft den 1 januari 1980.

I detta sammanhang hade behandlats

*del*s de med anledning av propositionen 1978/79:168 väckta motionerna 1978/79:2482 av Sven Aspling m. fl. (s), vari såvitt motionen hänvisats till socialförsäkringsutskottet hemställdes att riksdagen skulle

3. begära en översyn av föräldraförsäkringen,
4. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om kommunal barnvårdsverksamhet,
5. besluta att försäkringskassan obligatoriskt skulle tillställas uppgift om facklig organisations ställningstagande i samband med ansökan om havandeskapspenning,
6. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om uppföljning av praxis beträffande havandeskapspenning,
7. begära förslag om höjning av åldersgränsen för tillfällig vård av barn i enlighet med vad som anförts i motionen,

1978/79:2483 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen skulle avslå propositionen utom såvitt avsåg förslagen om

- a) inrättande av allmän föräldrautbildning,
- b) havandeskapspenning,
- c) ökat antal dagar med föräldrapenning för adoptivbarn mellan åtta och tio år,
- d) vissa ändringar beträffande vårdbidrag till handikappade barn och
- e) att "smitta" infördes som kriterium jämsides med "sjukdom" för rätt till föräldrapenning för tillfällig vård av barn,

1978/79:2484 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari såvitt motionen hänvisats till socialförsäkringsutskottet hemställdes att riksdagen skulle

2. avslå förslaget om att särskild föräldrapenning skulle kunna utgå före barns födelse vid deltagande i föräldrautbildning och därvid ge rätt till förkortad arbetstid enligt lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m. m.

3. ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om förläggning av föräldrautbildningen på deltagarnas fritid,

4. avslå förslaget till förändring av den ekonomiska ersättningen under den nionde månaden i föräldraförsäkringen,

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

5. avslå förslaget om utvidgad rätt till ledighet för tillfällig vård av sjukt barn,

6. anhålla om nytt förslag till utvidgad rätt för tillfällig vård av långvarigt och ofta sjukt barn i enlighet med motionens riktlinjer,

7. hos regeringen anhålla att den i propositionen aviserade översynen av vårdbidrag för handikappat barn skulle ske skyndsamt och att de i motionen angivna riktlinjerna därvid skulle beaktas,

1978/79:2485 av Gunnar Oskarson m. fl. (m), vari såvitt motionen hänvisats till socialförsäkringsutskottet hemställts att riksdagen skulle

1. avslå propositionen,

2. hos regeringen anhålla om en utredning av de konsekvenser de lagstadgade rättigheterna till ledighet, exklusive semester, hade för produktion, produktivitet och sysselsättning samt vilka kostnader de åsamkade arbetsgivarna,

1978/79:2486 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt motionen hänvisats till socialförsäkringsutskottet hemställts att riksdagen skulle

1. besluta anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring, innebärande bl. a. att det skulle vara tillräckligt med ett intyg från den lokala fackföreningen eller arbetsgivaren för att havandeskapspenning skulle utgå,

2. uttala att möjligheter snarast borde skapas för att täcka inkomstbortfall i samband med barns eller ordinarie vårdares sjukdom, utan annan tidsbe-gränsning än vad som förekom i lagen om allmän försäkring vad beträffade försäkrads rätt till sjukpenning.

3. uttala att med förälder i lagen (1962:381) om allmän försäkring borde jämföras den som stadigvarande sammanbor med föräldern och barnet,

1978/79:2496 av Johan Olsson (c),

1978/79:2497 av Per-Eric Ringaby (m) och Blenda Littmarck (m), vari hemställts att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2483 av Gösta Bohman m. fl. begärde nytt förslag från regeringen kompletterat med en mer omfattande kostnadsredovisning och en bedömning av de arbetsmarknads-mässiga och samhällsekonomiska följdverkningarna i enlighet med vad i förevarande motion anförts,

*del*s de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:256 av Marianne Karlsson (c),

1978/79:296 av Iris Mårtensson (s) och Åke Green (s),

1978/79:357 av Lilly Hansson m. fl. (s).

1978/79:425 av Gillis Augustsson m. fl. (s), vari hemställdts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om en skyndsam översyn av gällande lagstiftning i den del som berörde vårdbidrag och som relaterats i motionen.

1978/79:426 av Gunnar Björk i Gävle m. fl. (c),

1978/79:509 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställdts att riksdagen skulle

1. besluta att från den 1 januari 1980 skulle ersättning enligt inkomstbortfallsprincipen utgå under föräldraförsäkringens nionde månad,

2. fatta principbeslut om etappvis utbyggnad av föräldraförsäkringen med det innehåll som angetts i motionen,

3. hos regeringen anhålla om förslag vid nästa riksmöte om föräldraförsäkringens utbyggnad enligt vad som angetts i motionen,

1978/79:697 av Lilly Bergander m. fl. (s),

1978/79:698 av Gunnar Björck i Värmdö (m), vari hemställdts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag till lagstiftning för att tillgodose anhörigas möjligheter att vårda sjuka personer i hemmet,

1978/79:700 av Anita Gradin (s) och Lilly Bergander (s), vari hemställdts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om utredning om ersättning från den allmänna försäkringen för vård av sjuk anhörig,

1978/79:878 av Per-Eric Ringaby m. fl. (m), vari hemställdts att riksdagen av regeringen begärde en snabb översyn av de regler som tillämpades vid ersättning med hel, halv eller kvarts dagpenning från den särskilda föräldraförsäkringen,

1978/79:880 av Evert Svensson m. fl. (s) såvitt nu var i fråga,

1978/79:1042 av Gunnel Jonäng (c), vari hemställdts att riksdagen beslutade att hos regeringen begära en utredning om möjligheterna att införa en lagfäst rätt till tjänstledighet för vård av anhörig och hur ersättningsfrågan skulle lösas,

1978/79:1228 av Bertil Dahlén (fp),

1978/79:1229 av Bertil Dahlén (fp),

1978/79:1245 av Anna-Greta Skantz (s),

1978/79:1536 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 2), hemställdts att riksdagen enligt vad som föreslagits i motionen

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

1978/79:1108 hos regeringen begärde att möjlighet till rätt till tjänstledighet eller nedsatt arbetstid för vård av svårt sjuk anhörig utreddes,

1978/79:1796 av Margareta Andrén (fp),

1978/79:1797 av Nils Carlshamre (m), vari hemställt att riksdagen hos regeringen begärde utredning och förslag om vidgad rätt till föräldrapenning för föräldrar till svårt handikappade barn enligt de riktlinjer som angetts i motionen,

1978/79:1801 av Doris Håvik (s) och Gördis Hörnlund (s) samt

1978/79:1813 av Kersti Swartz (fp).

Av ovanstående motioner hade 1978/79:1042 och 1978/79:1536, yrkandet 2, hänvisats till arbetsmarknadsutskottet som sedermera överlämnat dem till socialförsäkringsutskottet.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. beträffande sjukpenning för gravida kvinnor vid behandling i öppen vård avslå motionen 1978/79:1245,

2. beträffande intyg vid havandeskapspenning med bifall till propositionen 1978/79:168 i motsvarande del och med avslag på motionerna 1978/79:2482, yrkandet 5, och 1978/79:2486, yrkandet 1 i motsvarande del, anta den i propositionen föreslagna lydelsen av 3 kap. 9 § förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,

3. beträffande översyn av bestämmelserna om havandeskapspenning avslå motionen 1978/79:2482, yrkandet 6,

4. beträffande höjning av garantinivån för föräldrapenning avslå motionen 1978/79:880 i motsvarande del,

5. beträffande föräldrapenning för tillfällig vård av barn med bifall till propositionen i motsvarande del och med avslag på motionerna 1978/79:2483 i motsvarande del, 1978/79:2484, yrkandet 5, 1978/79:2485, yrkandet 1 i motsvarande del, 1978/79:2486, yrkandet 2, och 1978/79:2497 i motsvarande del anta den i propositionen föreslagna lydelsen av 4 kap. 9 § förslaget till lag om ändring i lagen om allmän försäkring,

6. beträffande höjning av åldersgränsen för föräldrapenning för tillfällig vård av barn avslå motionen 1978/79:2482, yrkandet 7,

7. beträffande utredning och förslag om nya bestämmelser för föräldrapenning för tillfällig vård av barn avslå motionerna 1978/79:426, 1978/79:1228, 1978/79:1797 och 1978/79:2484, yrkandet 6,

8. beträffande överläggningar med Svenska kommunförbundet avslå motionen 1978/79:2482, yrkandet 4,

9. beträffande särskild föräldrapenning för den nionde månaden med bifall till propositionen i motsvarande del och till motionen 1978/79:509, yrkandet

1, samt med avslag på motionerna 1978/79:2483 i motsvarande del, 1978/79:2484, yrkandet 4, 1978/79:2485, yrkandet 1 i motsvarande del, och 1978/79:2497 i motsvarande del anta dels det i propositionen framlagda förslaget i lagen om ändring i lagen om allmän försäkring att 4 kap. 13 och 16 §§ skulle upphöra att gälla, dels den i propositionen föreslagna lydelsen av 4 kap. 14 § nämnda lagförslag,

10. beträffande ersättning och ledighet vid föräldrautbildning m. m. med bifall till propositionen i motsvarande del och med avslag på motionerna 1978/79:2483 i motsvarande del, 1978/79:2484, yrkandena 2 och 3, 1978/79:2485, yrkandet 1 i motsvarande del, 1978/79:2486, yrkandet 1 i motsvarande del, och 1978/79:2497 i motsvarande del anta den i propositionen föreslagna lydelsen av 4 kap. 11 och 20 §§ förslaget till lag om ändring i lagen om allmän försäkring,

11. beträffande författningsförslagen i övrigt med bifall till propositionen i motsvarande del och med avslag på motionen 1978/79:2485 i motsvarande del anta

a. det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring i vad förslaget inte behandlats under momenten 2, 5, 9 och 10 ovan,

b. det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn, m. m. med den ändringen att 12 § skulle erhålla av utskottet föreslagna lydelse, innebärande att kvinnlig arbetstagarare fick en principiell rätt till omplacering fr. o. m. den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för barnets födelse fram till barnets faktiska födelse,

12. beträffande översyn av rätten till föräldrapenning för besök i fritidshem avslå motionen 1978/79:1801,

13. beträffande föräldrapenning vid flerbarnsfödelse avslå motionen 1978/79:1796,

14. beträffande översyn av bestämmelserna om särskild föräldrapenning avslå motionen 1978/79:878,

15. beträffande föräldrapenning vid adoption avslå motionen 1978/79:296,

16. beträffande föräldrapenning vid sammanboende i vissa fall avslå motionen 1978/79:2486, yrkandet 3,

17. beträffande utredning om bestämmelserna om vårdbidrag avslå motionerna 1978/79:256, 1978/79:425 i motsvarande del och 1978/79:1229,

18. beträffande skyndsamt översyn av bestämmelserna om vårdbidrag med bifall till motionerna 1978/79:425 i motsvarande del och 1978/79:2484, yrkandet 7 i motsvarande del, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. beträffande riktlinjer för översyn av bestämmelserna om vårdbidrag avslå motionen 1978/79:2484, yrkandet 7 i motsvarande del,

20. beträffande vård av sjuk anhörig med anledning av motionerna 1978/79:698, 1978/79:700, 1978/79:1042 och 1978/79:1536, yrkandet 2, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

21. beträffande principbeslut m. m. angående föräldraförsäkringen avslå motionerna 1978/79:509, yrkandena 2 och 3, och 1978/79:2482, yrkandet 3,

22. beträffande utredning och förslag om konsekvenserna av lagstiftningen för föräldraförsäkringen m. m. avslå motionerna 1978/79:2485, yrkandet 2, 1978/79:2496, yrkandena 1 och 2, och 1978/79:2497 i motsvarande del,

23. beträffande ersättning vid behandling på barn- och ungdomspsykiatrisk klinik avslå motionen 1978/79:357,

24. beträffande ersättning vid umgängesrätt avslå motionen 1978/79:697,

25. beträffande information om föräldraförsäkringen avslå motionen 1978/79:1813,

26. med bifall till regeringens i propositionen 1978/79:100 under punkten C 3 framlagda förslag till Bidrag till föräldraförsäkringen för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 410 000 000 kr.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande intyg vid havandeskapspenning av Sven Aspling, Helge Karlsson, Doris Håvik, Eric Marcusson, Börje Nilsson, Ralf Lindström och Lars-Åke Larsson (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2482, yrkandet 5, och med anledning av propositionen 1978/79:168 i motsvarande del samt med avslag på motionen 1978/79:2486, yrkandet 1 i motsvarande del, skulle anta av reservanterna föreslagen lydelse av 3 kap. 9 § förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,

2. beträffande översyn av bestämmelserna om havandeskapspenning av Sven Aspling, Helge Karlsson, Doris Håvik, Eric Marcusson, Börje Nilsson, Ralf Lindström och Lars-Åke Larsson (samtliga s) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2482, yrkandet 6, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,

3. beträffande föräldrapenning för tillfällig vård av barn (såvitt avsåg 60 dagar och 10 dagar) av Per-Eric Ringaby (m) och Allan Åkerlind (m) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:2483 i motsvarande del, 1978/79:2485, yrkandet 1 i motsvarande del, och 1978/79:2497 i motsvarande del och med anledning av motionen 1978/79:2484, yrkandet 5, samt med avslag på propositionen i motsvarande del och motionen 1978/79:2486, yrkandet 2, skulle anta av reservanterna föreslagen lydelse av 4 kap. 9 § förslaget till lag om ändring i lagen om allmän försäkring,

4. beträffande föräldrapenning för tillfällig vård av barn (såvitt avsåg 60 dagar) av Eric Carlsson, Arne Magnusson, Maj Pehrsson, Gösta Andersson

och Elis Andersson (samtliga c) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2484, yrkandet 5, och med anledning av propositionen i motsvarande del och motionerna 1978/79:2483 i motsvarande del, 1978/79:2485, yrkandet 1 i motsvarande del, och 1978/79:2497 i motsvarande del samt med avslag på motionen 1978/79:2486, yrkandet 2, skulle anta av reservanterna föreslagen lydelse av 4 kap. 9 § förslaget till lag om ändring i lagen om allmän försäkring,

5. beträffande höjning av åldersgränsen för föräldrapenning för tillfällig vård av barn av Sven Aspling, Helge Karlsson, Doris Håvik, Eric Marcusson, Börje Nilsson, Ralf Lindström och Lars-Åke Larsson (samtliga s) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2482, yrkandet 7, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

beträffande utredning och förslag om nya bestämmelser för föräldrapenning för tillfällig vård av barn

6. av Eric Carlsson, Arne Magnusson, Maj Pehrsson, Gösta Andersson och Elis Andersson (samtliga c) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2484, yrkandet 6, och med avslag på motionerna 1978/79:426, 1978/79:1228 och 1978/79:1797 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

7. av Per-Eric Ringaby (m) och Allan Åkerlind (m) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1797 och med avslag på motionerna 1978/79:426, 1978/79:1228 och 1978/79:2484, yrkandet 6, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

8. beträffande överläggningar med Svenska kommunförbundet av Sven Aspling, Helge Karlsson, Doris Håvik, Eric Marcusson, Börje Nilsson, Ralf Lindström och Lars-Åke Larsson (samtliga s) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2482, yrkandet 4, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

9. beträffande särskild föräldrapenning för den nionde månaden av Eric Carlsson (c), Per-Eric Ringaby (m), Arne Magnusson (c), Maj Pehrsson (c), Allan Åkerlind (m), Gösta Andersson (c) och Elis Andersson (c) som ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:2483 i motsvarande del, 1978/79:2484, yrkandet 4, 1978/79:2485, yrkandet 1 i motsvarande del, och 1978/79:2497 i motsvarande del samt med avslag på propositionen i motsvarande del och motionen 1978/79:509, yrkandet 1, beslutade dels att 4

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

kap. 13, 14 och 16 §§ lagen om allmän försäkring skulle kvarstå i oförändrade lydelse, dels att härav betingade ändringar vidtogs i ingressen till det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen om allmän försäkring,

10. beträffande ersättning och ledighet vid föräldrautbildning m. m. av Eric Carlsson (c), Per-Eric Ringaby (m), Arne Magnusson (c), Maj Pehrsson (c), Allan Åkerlind (m), Gösta Andersson (c) och Elis Andersson (c) som ansett att utskottet under 10 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:2483 i motsvarande del, 1978/79:2484, yrkandena 2 och 3, 1978/79:2485, yrkandet 1 i motsvarande del och 1978/79:2497 i motsvarande del samt med avslag på propositionen i motsvarande del och motionen 1978/79:2486, yrkandet 1 i motsvarande del, skulle anta 4 kap. 11 och 20 §§ i det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen om allmän försäkring med den ändringen att lagrummen skulle erhålla av reservanterna föreslagna lydelse,

11. beträffande översyn av bestämmelserna om särskild föräldrapenning av Per-Eric Ringaby (m) och Allan Åkerlind (m) som ansett att utskottet under 14 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:878 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

12. beträffande riktlinjer för översyn av bestämmelserna om vårdbidrag av Eric Carlsson, Arne Magnusson, Maj Pehrsson, Gösta Andersson och Elis Andersson (samtliga c) som ansett att utskottet under 19 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2484, yrkandet 7 i motsvarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

13. beträffande principbeslut m. m. angående föräldraförsäkringen av Sven Aspling, Helge Karlsson, Doris Håvik, Eric Marcusson, Börje Nilsson, Ralf Lindsröm och Lars-Åke Larsson (samtliga s) som ansett att utskottet under 21 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:509, yrkandena 2 och 3, och med avslag på motionen 1978/79:2482, yrkandet 3, skulle

a. fatta principbeslut om etappvis utbyggnad av föräldraförsäkringen med det innehåll som angetts i motionen 1978/79:509,

b. hos regeringen anhålla om förslag vid nästa riksmöte om föräldraförsäkringens utbyggnad enligt vad som angetts i motionen 1978/79:509.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av Eric Carlsson, Arne Magnusson, Maj Pehrsson, Gösta Andersson och Elis Andersson (samtliga c).

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Huvudlinjen i de regeringsförslag som riksdagen behandlar i dag är att de stärker föräldrarna. De syftar till att ge föräldrarna bättre möjligheter att fylla sin föräldraroll och ge dem mer tid för sina barn, bättre möjligheter att förena förvärvsarbete med en helgjuten insats som förälder.

Tidigare i vår har riksdagen bifallit regeringens förslag om kraftigt ökade anslag till kommunernas barnomsorg. Det var nödvändigt, och jag är självfallet glad för det. Men grundläggande för alla barn är att deras föräldrar känner trygghet i sin föräldraroll och att de kan ägna tid åt sina barn och göra det till vardags utan att barn och föräldrar är alltför trötta när de är tillsammans.

De redskap som vi vill använda för att nå de här målen är föräldrautbildning och föräldraförsäkringen, och det är dem vi behandlar i dag.

Samhällsförändringen ställer nya krav på föräldrarna. Det innebär också nya krav på familjepolitiken. Människorna flyttar i dag mer än tidigare. De som får barn kan ofta inte få samma stöd av sina föräldrar som var vanligt förr. Samhället har också blivit mera komplicerat.

Vi vet att många föräldrar är mycket osäkra inför sin nya roll. Därför behövs föräldrautbildningen. Den skall ge föräldrar kunskap om barnens behov och utveckling och om samhällets service till barnfamiljerna. Men lika viktigt: den skall också ge föräldrarna möjligheter att diskutera sina problem med andra i samma situation. Att upptäcka att andras barn också kastar maten på golvet, att finna att man själv inte är den enda föräldern i världen som misslyckas med en del av sina goda föresatser, är ofta det bästa stödet för en förälder som plågas av sin otillräcklighet.

Allt fler föräldrar vill fortsätta med sitt förvärvsarbete också när de har små barn. Genom rätten till sex timmars arbetsdag har de fått möjlighet att korta ner sin arbetstid. Det är bra av många skäl. Många föräldrar tycker att det är för jobbigt att både ha ett heltidsarbete och samtidigt vara förälder. Det är viktigt att barn och föräldrar kan vara tillsammans. Även om daghem är positivt på många sätt, är det inte bra om barnen måste vara där mycket länge. Enligt familjestödsutredningen var hälften av barnen på daghem mer än nio timmar och en femtedel så mycket som tio timmar. Även om siffrorna nu skulle vara något lägre, är läget naturligtvis inte tillfredsställande.

Förslagen till utbyggnad av föräldraförsäkringen, som vi diskuterar i dag, underlättar ytterligare för föräldrarna att förena förvärvsarbete och föräldraskap. Förutom att de ger ett ökat stöd till föräldrarna har de också två andra syften: för det första att öka jämställdheten mellan kvinnor och män och för det andra att minska krångel och ta bort orättvisor i systemet.

Dessutom innebär uppbyggnaden av en föräldrautbildning, möjligheten till en kortare arbetstid för småbarnsföräldrarna och den ökade roll för papporna som nu föreslås att vi genomför – om riksdagen följer utskottens förslag – sådana tankar som togs upp i riksdagen från folkpartiet för ungefär tio år sedan och som vi har arbetat för sedan dess, glädjande nog med allt större anslutning från andra partier.

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Vi vill öka jämställdheten, bl. a. på följande sätt: Vi anser inte att kvinnor skall behöva ta ledigt i slutskedet av graviditeten bara för att deras arbete är olämpligt, och för att deras arbetsgivare inte vill eller kan ordna med omplacering. Vi hoppas att förbättringen av ersättningen från föräldraförsäkringen gör att flera pappor kommer att utnyttja en del av föräldraledigheten. Den särskilda pappaledigheten kring födelsen och den nya föräldrautbildningen skall också stimulera fäderna till ett större engagemang för sina barn.

Föräldraförsäkringen har byggts ut mycket kraftigt sedan den kom till 1974. Försäkringen är ett utmärkt instrument för att tillgodose behov inom familjepolitiken.

Men den här utvecklingen har också inneburit att föräldraförsäkringen har blivit alltmer komplicerad. Den är så krånglig att det finns allvarliga skäl att fundera över hur man skall göra den enklare. Det behövs både för att vi inte skall ta på oss för stora kostnader för förvaltningen och för att människor skall kunna förstå och rätt utnyttja sina förmåner.

I propositionen lämnas flera förslag, som innebär klarare linjer i försäkringen. Den kanske viktigaste förändringen i förenklande riktning är att ersättningen i fortsättningen kommer att bli densamma för hela den tid försäkringen omfattar. Det har varit svårt att förklara för föräldrarna varför ersättningen under en månad av de nio har begränsats till 32 kr. per dag.

Förslagen i propositionen innebär också att föräldrapenning för tillfällig vård av barn knyts till sjukdom och i huvudsak följer samma regler som den vanliga sjukpenningen, medan behovet av ledighet för andra ändamål – förkortad arbetsdag, introduktion i skola eller förskola osv. – får tillgodoses inom ramen för rätten till särskild föräldrapenning. Den här uppdelningen är lätt att klargöra och gör att de flesta föräldrar slipper hålla reda på hur många sjukdagar de haft för sina barn varje år.

Kravet på en enkelhet är viktigt och det bör hävdas med kraft. Det får dock inte drivas så långt att det hindrar att angelägna behov blir tillgodosedda eller att orättvisor tas bort.

Vissa av förslagen har inslag av prövning i det enskilda fallet, t. ex. havandeskapspenningen. Jag är övertygad om att den är så viktig, att vi får acceptera en viss omgång – kalla den byråkrati om ni vill – i detta fall. En klar majoritet av remissinstanserna delar också den åsikten.

Jag går nu in på de olika förslagen i propositionen och utskottens behandling av dem.

Flerbarnsfamiljernas ekonomiska situation tas upp i motioner från samtliga partier i riksdagen. Det är naturligt. Familjer med många barn har ofta lägre standard. Dessutom har de svårare att förbättra denna standard med egna insatser. En fyrbarnsfamilj med en inkomsttagare behöver t. ex. tjäna över 100 000 kr. för att nå över existensminimum. Ju fler barn man har desto mindre blir utbytet, om den andra föräldern börjar förvärvsarbeta. Regeringen har nyligen fattat beslut om direktiv till en utredning om barnfamiljernas ekonomiska situation, särskilt flerbarnfamiljernas. Partiernas representanter i socialutskottet har kunnat ge synpunkter under arbetet med direktiven, och

utskottet finner att regeringens åtgärder är tillräckliga på denna punkt.

Vid det senaste årsskiftet höjdes barnbidragen till 2 500 kr. per år. Vad riksdagen nu skall ta ställning till är motioner från centerpartiet och moderaterna om ett eventuellt införande av nya bidragsformer. Jag delar många av de synpunkter som har framförts i motionerna, t. ex. om behovet av större rättvisa mellan dem som får plats i kommunens barnomsorg och dem som måste ordna någon form av privat barntillsyn eller som själva är tvungna att ta hand om sina barn. Valfriheten är viktig för barnfamiljerna. Därför anser också folkpartiet att vårdnadsbidrag skall införas, även om folkpartiet inte accepterar de olika utformningar som centerpartiet och moderata samlingspartiet föreslår.

Det är ändå enligt min mening nödvändigt att, som utskottet också föreslår, avslå de här motionerna. Det ekonomiska utrymmet är begränsat. Centerns och moderaternas vårdnadsbidrag skulle i den första etappen kosta ungefär 900 milj. kr. per år. Fullt utbyggt skulle det kosta mellan 2,5 och 3 miljarder kronor. Att de här partierna plötsligt blivit så frikostiga är en aning förvånande. Tidigare i år har de ju uttalat oro för det stora budgetunderskottet, och så länge centern och moderaterna var med och delade regeringsansvaret var de betydligt mer återhållsamma med löften på det här området.

Det finns nu särskild anledning att avvakta med helt nya bidragsformer dels därför att vi har ont om pengar, dels därför att vi tillsätter en utredning som skall se över det framtida stödet till flerbarnsfamiljerna och till barnfamiljerna över huvud taget. Vi känner ju inte heller resultatet av statistiska centralbyråns undersökning om befolkningsutvecklingen och vilka krav på åtgärder och kostnader som den kan medföra. Alla partier är överens om att det är särskilt viktigt att stödja flerbarnsfamiljerna, vilket också framgår av utskottets betänkande. Vårdnadsbidraget är kanske inte den allra bästa åtgärden med tanke på detta syfte.

I allt väsentligt har utskottet enhälligt ställt sig bakom regeringens förslag om föräldrautbildning. Den enda avvikelserna är en socialdemokratisk reservation som gäller kommersiellt material som delas ut i samband med barns födelse. Enigheten är mycket glädjande. Frågan har ju diskuterats i riksdagen tidigare och redan då var man överens om att en föräldrautbildning måste komma till stånd så fort som möjligt. Ett stort ansvar vilar nu på landstingen att erbjuda föräldrarna föräldrautbildning redan nästa år. Landstingsförbundet har i den ekonomiska överenskommelse som riksdagen antog i förra veckan förklarat att de resurser som landstingen nu får medger att man fr. o. m. 1980 erbjuder föräldrautbildning i anslutning till barnets födelse.

Utskottet skriver utförligt om vikten av att även invandrarföräldrarna kan erbjudas föräldrautbildning redan från starten. Jag delar helt den uppfattningen.

I propositionen föreslås att blivande mödrar som på grund av arbetets art inte kan fortsätta sitt normala arbete under graviditetens slutskede skall få rätt till omplacering med bibehållen lön, eller, om detta inte går, få rätt till en särskild havandeskapspenning. Utskottet har påpekat att den konstruktion som har föreslagits i propositionen kan vara olämplig i de fall då förlossningen

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

inträffar en tid efter den beräknade födelsen. Man har därför gjort en mindre justering, som jag självfallet inte har någonting att invända emot.

I propositionen föreslås att rätten till föräldrapenning för tillfällig vård av barn vidgas både när det gäller den tid föräldrarna får utnyttja försäkringen och beträffande åldersgränsen.

När försäkringen infördes 1974 och den nya rättigheten till ersättning för vård av sjukt barn kom till begränsades antalet dagar till tio per familj. Begränsningen gjordes mot bakgrund av att det gällde en helt ny och oprövd förmån. Det sades också att begränsningen fick ses som ett provisorium och att det naturliga vore att behandla också denna sjukpenning som all annan sjukpenning.

1977 utvidgades dagantalet något och ökades om man hade flera barn.

Familjestödsutredningen föreslog i sitt betänkande en utvidgning av rätten till föräldrapenning för tillfällig vård av barn. Förslaget lades fram mot bakgrund av att utredningen hade funnit ett mycket begränsat utnyttjande av den här delen av föräldraförsäkringen. De föräldrar som utnyttjade försäkringen 1976 gjorde det i genomsnitt 4,6 dagar per familj, och mindre än 10 % av familjerna utnyttjade alla sina dagar. Utredningen menade att just den här lilla gruppen innehöll familjer som hårt drabbades av ett barns långvariga sjukdom både känslomässigt och ekonomiskt.

Det är möjligt att det totala utnyttjandet av rätten till föräldrapenning har ökat något sedan den här statistiken samlades in. Det tillåtna antalet dagar har ökat liksom sannolikt antalet familjer som över huvud taget utnyttjar rätten – men ingenting tyder på någon drastisk ökning av antalet familjer som utnyttjar alla sina dagar, inte heller av det genomsnittliga utnyttjandet per familj. I utredningens förslag låg en begränsning av utnyttjandet med hjälp av karensdagar. På den punkten fick man kritik från principiell synpunkt och från krångelsynpunkt. Där valde regeringen i stället att föreslå att man i princip skall likställa vård av sjukt barn med egen sjukdom. I huvudsak kommer samma krav att gälla beträffande läkarintyg, vilket innebär en begränsning som inte tidigare finns i systemet. Det är alltså inte fråga om, som det heter i någon av motionerna som väckts, någon obegränsad rätt till ledighet, utan det är precis samma begränsningar som gäller när man själv är sjuk. Som yttersta gräns för utnyttjandet har vi dessutom föreslagit att man inte skall få vara ledig mer än 60 dagar per barn och år. Det är en begränsning som säkert kommer att få mycket liten praktisk betydelse. Att den har föreslagits beror till största delen på behovet av att ha en avgränsning mellan föräldraförsäkring och vårdbidrag för handikappade barn. Det är självklart att de mycket få barn som är sjuka mer än två månader per år också måste få tillsyn på något sätt. Om vårdbidrag inte är aktuellt finns det andra former, t. ex. kommunal barnvårdare. Huvudprincipen är att inget barn under tolv år som är sjukt skall behöva ligga ensamt hemma när föräldrarna är på arbetet.

I propositionen föreslås också att fadern får en särskild rätt till ledighet i samband med barnets födelse.

Jag är förvånad över att varken centerpartiet eller moderata samlingspartiet

är med på att samma bestämmelser skall gälla om ens barn blir sjukt som när man själv är sjuk. Det kan väl inte vara mindre viktigt att ta hand om ett sjukt barn än att en vuxen som är sjuk får vara hemma från jobbet?

Moderaterna vill heller inte att pappan skall få särskild rätt till ledighet vid barnets födelse. Jag måste beklaga att moderaterna inte anser att det är så betydelsefullt som vi gör att pappan redan från början får en nära kontakt med barnet.

I propositionen föreslås, som jag nämnde nyss, att ersättningsnivån för den nionde månaden blir samma som för de åtta första månaderna av föräldraledigheten. Det har flera fördelar.

För det första blir det en bättre ersättningsnivå, vilket inte minst är viktigt för de ensamstående föräldrarna.

För det andra ökar sannolikheten för att pappan tar ut en del av den nionde månaden.

För det tredje blir det lättare administration och lättare att informera om föräldraförsäkringens regler.

Tyvärr vill inte centern och moderaterna heller på denna punkt acceptera förslaget. De vill i stället ha ett vårdnadsbidrag. Jag har tidigare nämnt varför folkpartiet inte anser att vi nu kan ta det steget, och jag tycker det är märkligt att de som i övrigt – också vid behandlingen av den här propositionen – talar om vikten av återhållsamhet tycker att det är rimligt att byta ut en reform i 200-miljonersklassen mot en som i första etappen kostar ungefär 900 miljoner.

Centern och moderaterna vill inte heller låta föräldrarna använda föräldraförsäkringen när de skall delta i föräldrautbildning.

De argument som framförs i motioner och utskottsbetänkanden är litet märkliga. Det blir för dyrt, säger man. Men just det här förslaget innebär ingen merkostnad, eftersom antalet dagar inom den särskilda föräldrapenningen hålls oförändrat. Man får utnyttja försäkringen inom en ram som redan finns.

Föräldrarna blir motiverade ändå, heter det vidare. Också jag vill framhålla att de flesta föräldrar säkerligen är angelägna om att delta i föräldrautbildning. Men jag vill understryka att det är viktigt att nå även dem som inte är så angelägna om att komma dit. Det är de som har särskilt stort behov av denna utbildning, och vi vill underlätta deras deltagande.

Man anför också att det blir för krångligt att lägga föräldrautbildning på dagtid. Det kan inte förnekas att detta är ytterligare ett försvarande inslag i arbetslivet, även om det inte har någon väldig omfattning. Men det är inte konsekvent att samtidigt som man anför detta argument ställa sig bakom uttalanden om hur viktigt det är att ge möjlighet att stanna hemma för att vårda anhöriga. Det innebär en påfrestning av motsvarande slag på arbetslivet. Det är önskvärt att lägga en del av föräldrautbildningen på dagtid, bl. a. med tanke på dels den personal som arbetar i föräldrautbildningen, dels möjligheten att göra studiebesök. Men vi måste naturligtvis också utgå från att föräldrar är villiga att satsa en betydande del av sin fritid för att bli bättre föräldrar.

Låt mig säga som en sammanfattning att utskotten tillstyrker den familjepolitiska propositionen och de familjepolitiska avsnitten i budgetförslaget praktiskt taget utan förändringar. De tillkännagivanden som utskotten vill göra ligger helt i linje med regeringens politik. Jag är ledsen över att centern och moderaterna på väsentliga punkter ställer sig vid sidan av den viktiga familjepolitiska reform som summan av de förslag vi i dag behandlar innebär.

De förslag som utskotten i dag ställer sig bakom är naturligtvis ingen slutlig utformning av familjepolitiken. Vi måste gå vidare i den takt som resurserna medger. Flera utredningar är aktuella på detta område. En utredning skall arbeta med barnfamiljernas, särskilt flerbarnsfamiljernas, ekonomi. Vi har vidare beslutat tillsätta en utredning om invandrarbarnens språksituation. En annan utredning är den som skall ta upp möjlighet till ersättning och ledighet för vård av anhöriga. Vårnadsbidrag bör införas när vi får råd till det. Vi måste också gå vidare när det gäller föräldrautbildningen. I det avseendet tas i dag ett viktigt första steg, men det måste följas av flera.

IVAR NORDBERG (s):

Herr talman! För socialdemokratin är familjepolitiken en del av en samlad politik för att åstadkomma en social utjämning och skapa ett bättre samhälle. I vår partimotion om barn- och familjepolitiken har vi sammanfattat vissa övergripande mål för socialdemokratins familjepolitik. Dessa är att ge alla barn goda och likvärdiga uppväxtvillkor i ett samhälle präglad av värme och gemenskap, att skapa förutsättningar för ekonomiskt oberoende för alla och en jämnare inkomstfördelning, att genom reformer inom barnomsorgen, skolan och fritiden verka för en samhällsförändring som gör det möjligt för barnen att utvecklas till fria och självständiga människor som verkar i gemenskap och solidaritet med varandra, att ge föräldrar och barn mer tid för en innehållsrik och utvecklande samvaro och att förverkliga jämställdheten mellan kvinnor och män såväl i hemmet som i arbets- och samhällslivet och därigenom göra det möjligt att skapa ett barnvänligare samhälle.

I överensstämmelse med de här riktlinjerna har vi lagt fram förslag till konkreta åtgärder för riksdagens behandling. Det gäller bl. a. utbyggnad av barnomsorgen, vidgade möjligheter för barn och föräldrar till samvaro, insatser för att komma till rätta med den sociala utslagningen, åtgärder för en bättre boendemiljö och en bättre skola samt förslag som skulle ha förbättrat barnfamiljernas ekonomiska standard.

Tyvärr har vi inte bara fått uppleva att dessa våra förslag till allra största delen har avstyrkts av den borgerliga majoriteten, därutöver har de borgerliga regeringarna fört en politik som allvarligt försämrat barnfamiljernas standard.

Barnomsorgen och dess utbyggnad är för oss socialdemokrater en mycket viktig del i en aktiv familjepolitik. Det är viktigt att föräldrar som vill ha förvärvsarbete ges en möjlighet till detta. Och det är viktigt att den barnomsorg som samhället erbjuder skall ha en god kvalitet.

Därför har vi än en gång anledning att beklaga att vårt förslag att ställa 50

milj. kr. till kommunernas förfogande för att förbättra kvaliteten i barnomsorgen, bl. a. genom att anställa fler personer, har avstyrkts av riksdagens borgerliga majoritet.

Socialministern uttryckte tacksamhet för att riksdagen hade bifallit förslag om att höja statens bidrag till kommunerna, men det är ju, herr socialminister, enbart ett bifall till de automatiskt uppräknade statsbidragen som beslutades under den socialdemokratiska regeringens tid. Det innebär inga nya pengar till kommunerna som skulle möjliggöra en ökad, kraftigare utbyggnad av barnomsorgen. Därför är det också att beklaga att man från de borgerliga partiernas sida har avstyrkt vårt krav att riksdagen nu skulle uttala att staten är beredd att åtaga sig en ökad andel av kommunernas kostnader för barnomsorgen – först med en uppräkning av statsbidragen med 10 % för att på sikt komma upp till att staten skall svara för 75 % av kommunernas barnomsorgskostnader, en andel som motsvarar personalkostnaderna inom barnomsorgen. Men jag kan lova socialministern att vi återkommer med dessa förslag.

Bostadsbidragen är också en viktig del i familjepolitiken. Förutom att detta bidrag har en inkomstutjämnande effekt utgör det också en grundläggande förutsättning för barnfamiljer och familjer med små och medelstora inkomster att kunna inneha en god bostad. En god bostad är därtill en av de viktigaste grundstenarna för ett socialt innehållsrikt familjeliv.

Tyvärr måste vi också här konstatera att den borgerliga majoriteten har avvisat förslag från oss socialdemokrater om en förstärkning av bostadsstödet till såväl ensamstående som barnfamiljerna. Bostadsstödet har under de år som de borgerliga regeringarna har haft ansvaret reellt sett urholkats och försvagats. Stödet har inte i tillräcklig utsträckning anpassats till inflationsutvecklingen. Det har bl. a. inneburit att omkring 90 000 hushåll har helt förlorat sin rätt till bostadsbidrag, och ytterligare många hushåll har fått sina bostadsbidrag kraftigt försämrade.

Men det har tydligen varit viktigare för de borgerliga partierna att indexreglera skatteskalorna och därigenom skydda de mest utpräglade höginkomsttagarna mot prisstegringarna än att skydda barnfamiljernas ekonomiska standard.

Men vi lovar även i detta avseende att återkomma med förslag som innebär förbättringar för barnfamiljerna.

Även på en rad andra områden har våra förslag röstats ned. Det gäller exempelvis våra förslag om ökade insatser på skolans område för att skapa den arbetsro som så väl behövs, det gäller det omfattande åtgärdsprogram som vi föreslagit i syfte att förebygga den sociala utslagningen, och det gäller förslag på det arbetsmarknads- och näringspolitiska området som skulle ha minskat arbetslösheten, inte minst ungdomsarbetslösheten.

Vårt förslag om höjda barnbidrag från kommande årsskifte med 300 kr. är tillsammans med skattefrågorna uppskjutet till en senare behandling, i höst. För bl. a. barnfamiljerna finns det anledning hoppas att dessa socialdemokratiska förslag kommer att vinna riksdagens bifall, eftersom vårt skatteförslag och vårt förslag om höjning av barnbidraget verkligen kan motverka en

del av den standardsänkning som barnfamiljerna har fått uppleva under de borgerliga regeringsåren.

En studie av exempelvis metallarbetarnas standardutveckling visar nämligen att de har fått uppleva en minskning av den reallt disponibla inkomsten på uppemot 6 000 kr. på de tre år då de borgerliga haft ansvaret för politiken i landet. Om de socialdemokratiska förslagen när det gäller inkomstskatten, barnbidragen och bostadsbidragen hade genomförts, skulle samma metallarbetarfamilj ha haft en real, disponibel inkomstökning på upp till 2 700 kr. i jämförelse med förhållandet 1976. Det här exemplet visar att små och medelstora inkomstagare har förlorat på den borgerliga politiken. Så gott som samtliga barnfamiljer har fått sin standard sänkt. Svångremspolitiken har på ett ensidigt sätt drabbat de ekonomiskt sämst ställda grupperna i samhället, inte minst barnfamiljerna.

Alla är vi medvetna om att barnfamiljernas standard i mycket hög grad är beroende av samhällets stöd i form av barnbidrag, bostadsbidrag och matsubventioner. Det är därför oroande att man från olika håll och inte minst från arbetsgivarhåll i hätska kampanjer ifrågasätter dessa stödinsatser, och allmänt för man fram krav som skulle leda till en allvarlig social nedrustning.

Det är naturligtvis ingen tillfällighet att sådana förslag framförs nu och att vi får höra krav på att man skall minska den gemensamma sektorn och minska insatserna från samhällets sida. Det är utan tvivel så att de undergrävda statsfinanserna skapar en grogrund för reaktionära opinioner, som går ut på att vi inte har råd att upprätthålla solidariteten i samhället.

Sådana yttringar måste med kraft bekämpas. För oss socialdemokrater är solidariteten med de svaga i samhället en ledstjärna för vårt arbete. Det behövs nämligen inte minskade insatser från samhällets sida, utan tvärtom ökade insatser, för att vi skall få ett bättre, jämlikare och rättvisare samhälle.

På familjepolitikens område anser vi att de resurser som kan avdelas för familjepolitiska insatser i första hand skall satsas på en förbättring av det kontanta stödet i form av barnbidrag och bostadsbidrag, en successiv utbyggnad av föräldraförsäkringen samt en utökad statlig bidragsgivning till kommunerna för barnomsorgens fortsatta utveckling. En sådan politik främjar barnfamiljernas situation i vårt samhälle.

RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Strävan att åstadkomma goda uppväxtvillkor för barn berör många olika områden av samhällslivet. Den kan inte begränsas till det ekonomiska stödet till barnfamiljerna. Barnens levnadsvillkor måste också uppmärksammas i bostadspolitiken, i skolpolitiken, i fritidspolitiken och i arbetsmarknadspolitiken, dvs. på alla områden i samhällslivet.

För centerpartiet är det en självklar utgångspunkt att i dagens debatt sätta barnens bästa i förgrunden. Mot den bakgrunden har vi utformat våra motionsförslag, som riksdagen i dag skall ta ställning till.

Det familjepolitiska reformarbetet har pågått under en lång följd av år.

Barnbidragen och bostadsbidragen till barnfamiljerna syftar till att garantera barnfamiljerna en god materiell standard. Denna materiella del av barnens uppväxtvillkor är utan tvivel mycket viktig, men vi måste också alltmer uppmärksamma de icke-materiella faktorer som bidrar till barns och föräldrars välbefinnande.

Föräldrarnas långa res- och arbetstider leder till ännu längre vistelsetider för barnen i barnomsorgen. Familjestödsutredningen visade ju på – och det har socialministern förut här berört – att drygt hälften av barnen i daghem och familjedaghem har vistelsetider på minst nio timmar per dag. Detta gäller också de minsta barnen. Drygt 20 % av barnen har vistelsetider inom barnomsorgen som överstiger tio timmar per dag. En intressant iakttagelse är att barn till ensamstående föräldrar har de längsta vistelsetiderna. Barnens långa vistelsetider inom barnomsorgen visar klart på behovet av att ge barn och föräldrar mer tid för samvaro.

Det nuvarande familjepolitiska stödet över föräldraförsäkringen leder till ojämlikhet. Som mest skiljer det, enligt det förslag som nu finns, över 55 000 kr. mellan högsta och lägsta ersättning från föräldraförsäkringen, dvs. mellan 32 och 242 kr. per dag. Att ytterligare vidga denna ojämlikhet är något som vi från centerns sida inte kan acceptera.

Jag vet inte om det var de här skillnaderna som Ivar Nordberg tänkte på när han talade om solidariteten med de svaga i samhället.

Över 200 000 kvinnor med barn under sju års ålder arbetar med vård av barn i hemmet. Skälen härtill är flera – det vet vi. En del gör det därför att arbete inte finns att få, medan andra inte kan förvärvsarbeta därför att barnomsorgsplats saknas. Andra har frivilligt valt att arbeta med vård av eget barn i hemmet. Dessa 200 000 kvinnor och familjer missgynnas av det nuvarande familjepolitiska stödet över föräldraförsäkringen. De får heller inte del av de subventioner på uppemot 30 000 kr. per plats och år som utgår till de barnfamiljer som har fått barnomsorgsplats.

Bakom dessa siffror ligger en gigantisk snedfördelning i vårt samhälle som inte har uppmärksamats i tillräcklig utsträckning. De kvinnor med små barn som står utanför arbetsmarknaden är som regel inte gifta med högavlönade män. De är oftast hustrur till låg- och medelinkomsttagare. De familjer där båda makarna förvärvsarbetar och har barnomsorgsplats är inte alls regelmässigt låginkomsttagare. I själva verket saknar den nuvarande familjepolitiken nästan helt utjämnings effekter.

Från centerns sida föreslår vi införande av en vårdnadsersättning. Den ger för det första barn och föräldrar mer tid för samvaro. För det andra leder vårdnadsersättningen till ekonomisk utjämning. För det tredje innebär vårdnadsersättningen att samhället visar sin uppskattning av det arbete med vård av små barn som utförs i hemmen.

Vi har föreslagit att en vårdnadsersättning införs från 1980. I ett första steg bör den utgå för nio månader och kunna tas ut till dess att ett barn uppnår 18 månaders ålder. I en kommande etapp bör den byggas ut så att den gäller till dess att barn uppnår tre års ålder.

Vårdnadsersättningen skall knytas till garantinivån inom föräldraförsäk-

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

ringen, vilken i sin tur skall knytas till basbeloppet. Därigenom höjs även den lägsta ersättningen på samma sätt som den högsta ersättningen nu höjs. Vi har även begärt förslag om att vård av barn i hemmet skall ge poängår inom ATP för att inte pensionsskyddet skall urholkas för de hemarbetande.

Jag vill betona att vi inte ser någon motsättning mellan vårdnadsersättningen och en utbyggd kommunal barnomsorg. Vi ser detta som två kompletterande delar genom familjepolitisk helhetssyn. Det är ett felaktigt påstående när man ibland framställer vårdnadsersättningen som ett hemmafrubidrag. Vårdnadsersättningen skall i själva verket utgå även till de föräldrar som väljer att arbeta på heltid och kan då användas som stöd för barnomsorgskostnader. Vårdnadsersättningen ligger inte heller på en nivå som ersätter en heltidsinkomst och medför därigenom inte att kvinnor av ekonomiska skäl behöver känna sig tvingade att stanna hemma.

Vårdnadsersättningen ger valfrihet att vårda barn i hemmet på heltid, arbeta halvtid, arbeta sex timmar eller arbeta heltid.

Helårskostnaden för reformen blir drygt 900 milj. kr., men av dessa går ca 40 % tillbaka i form av skatt. Vi har, herr Romanus, föreslagit att vårdnadsersättningen skall finansieras inom ramen för de medel regeringen vill lägga på en marginalsattesänkning. Genom att införa en vårdnadsersättning ökar vi stödet till barnfamiljerna, vilket medför en viktig fördelningpolitisk effekt.

Detta är inte någonting nytt. Gabriel Romanus uttryckte sin förvåning över att vi plötsligt blivit så frikostiga att vi nu vill införa en vårdnadsersättning. Denna fråga drev vi redan i trepartiregeringen, men vi tog den i tre etapper. Första steget var en utökning av tiden för föräldrapenning från sju till nio månader. Det andra steget var föräldraledighetslagen, och det tredje var att vi skulle kompensera det inkomstbortfall som uppstår om man utnyttjar ledighetslagen. Den kompensationen uppnår vi genom vårdnadsersättningen.

Riksdagsmajoriteten av socialdemokrater, folkpartister och kommunister kommer, om de följer utskottsmajoriteten, att avslå kravet på en vårdnadsersättning. Jag noterar att det inte är omtanken om barnen som gör att man avvisar vårdnadsersättningen. Barnfamiljerna har anledning känna sig besvikna på dessa partier, allra helst som partierna överger tidigare positioner.

Socialdemokraterna kritiserade oss hårt förra året för att vi inte knöt någon ekonomisk ersättning till föräldraledighetslagen. De hävdade att särskilt de ensamstående föräldrarna skulle missgynnas. Jag framförde då att vi var medvetna om denna brist och avsåg att följa upp reformen med ekonomisk kompensation. Vårdnadsersättningen ger just ekonomisk kompensation upp till en årsinkomst på 54 000 kr. för dem som förkortar sin arbetstid till sextimmarsdag. Jag ställer därför frågan: Varför vill socialdemokraterna nu neka småbarnsföräldrarna ekonomisk kompensation när de vill förkorta sin arbetstid? Det är väl ändå inte av omtanke om barnen som ni gör det?

Jag vill också ställa frågan hur socialdemokraterna kan acceptera den ekonomiska snedfördelning som föräldraförsäkringen och barn-

omsorgsutbyggnaden leder fram till. Har ni numera helt övergett jämlikhetspolitiken, eller menar ni att jag har fel i sak med mitt påstående om en gigantisk ekonomisk snedfördelning?

Jag vill också ställa en fråga till folkpartiet. I slutet av 1960-talet, jag tror att det var 1968, väckte Gunnar Hedlund och Sven Wedén, då partiledare i folkpartiet, en gemensam motion om vårdnadsersättning. Det fanns då en gemensam strävan att genomdriva en vårdnadsersättning. Vi har sedan under årens lopp väckt gemensamma motioner i denna fråga. Vi skrev även in i regeringsförklaringen 1976 att frågan om utbyggd föräldraförsäkring och vårdnadsersättning skulle lösas. Hela tiden stod omtanken om barnen i centrum för oss. Jag vill nu fråga folkpartiet varför det som var högsta visdom för partiet i början på 1970-talet i dag är omöjligt.

När det gäller reglerna för den nionde månaden, där man nu ändrar så att den blir inkomstrelaterad, sade Gabriel Romanus att det har varit svårt att förklara varför man endast får garantibeloppet 32 kr. för den nionde månaden. Nej, Gabriel Romanus, det är inte alls svårt att förklara. Det är mycket svårare att förklara varför en person har 32 kr. i ersättning för att vårda barn och en annan har 242 kr. Det är det som är svårt att förklara.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservation nr 1 vid socialutskottets betänkande nr 44.

INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Det är utmärkt att regeringen nu tillkallat en kommitté för att se över stödet till barnfamiljerna, med särskild inriktning på flerbarnsfamiljernas situation. I direktiven framhålls att kommittén också bör beakta vad som kommer fram vid riksdagsbehandlingen av dessa frågor. De tio minuter jag har till mitt förfogande medger inte någon närmare redogörelse för de helt absurda och föga sociala konsekvenserna av de gällande reglerna för existensminimum, bostadsbidrag och inkomstbeskattning. Jag hänvisar därför till våra motioner nr 1108 och 2101.

Låt mig ändå, herr talman, med hjälp av en tablå på kammarens TV-skärm erinra om vilka bruttoinkomster som barnfamiljer med bara en förvärvsinkomst och normal hyra behöver i år för att nå över existensminimum. Ensamföräldrarna har i den här tablån antagits ha så lågt underhållsbidrag att det endast motsvarar bidragsförskottet. Deras barn tillsynskostnader har antagits motsvara Kommunförbundets rekommendationer.

Tablån visar att en tvåföräldrafamilj med ett barn behöver 42 000 kr., med tre barn 73 000 kr. och med fem barn 150 000 kr. i inkomst för att kunna kravla sig över existensminimum. Eftersom rätten att begära existensminimum, dvs. att begära extra avdrag för nedsatt skatteförmåga, är en av myndigheterna mycket väl bevarad hemlighet finns det mitt i vår svenska välfärd betydande öar av barnfamiljer med stora ekonomiska problem, även om dessa familjer på papperet skulle ha hyggliga inkomster. Tablån visar också att ensamföräldrar bara behöver ha inkomster på mellan 15 000 och 20 000 kr. för att nå över existensminimum, detta vare sig de har ett, tre eller fem barn. Anledningen till det är främst att underhållsbidraget varken

Frëdagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

beskattas eller medräknas vid inkomstprövningen av bostadsbidragen. Det innebär att många flerbarnsfamiljers förtvivlade fråga, om de skall behöva skilja sig för att över huvud taget få ekonomin att gå ihop, dess värre inte är obefogad. Situationen blir inte heller ljusare om båda föräldrarna skulle förvärvsarbeta.

I den tablå som visas på TV-skärmen nu har mannen antagits ha vanlig industriarbetarlön, 59 000 kr., och hustrun 52 000 kr. Ingen som helst barntillsynskostnad har frånräknats. Den här tablån visar att behållningen av hustruns förvärvsarbete efter skatt och bortfallande bostadsbidrag blir mindre ju fler barn som finns i familjen. Ettbarnsfamiljen får behålla nära 31 000 kr., trebarnsfamiljen knappt 27 000 kr. och fembarnsfamiljen bara 22 000 kr. Tar man dessutom med i bilden att flerbarnsfamiljerna hade varit berättigade till existensminimum om endast mannen hade förvärvsarbetat, skulle lönsamheten smälta samman ytterligare. Behållningen av hustruns 52 000 kr. blir då alltså 31 000 kr. i ettbarnsfamiljen, endast drygt 15 000 kr. i trebarnsfamiljen och 0 i fembarnsfamiljen. Då har ändå inga som helst barntillsynskostnader räknats ifrån. Hur flerbarnsfamiljerna än bär sig åt saknar de förmåga att av egen kraft behålla eller förbättra sin standard.

Låt mig, herr talman, för att vinna tid be den kommitté som tillsatts för att se över de här frågorna att också studera protokollet från interpellationsdebatten med bostadsminister Friggebo den 5 april här i kammaren. Där kom det klart fram att marginaleffekter och t. o. m. direkta Pomperipossaeffekter, där flerbarnsfamiljerna avhänds mer än hela inkomstökningen i form av skatt och bortfallande bostadsbidrag, brer ut sig alltmer. Det anförda visar att inkomsten mycket dåligt avspeglar barnfamiljernas ekonomiska bärkraft. Det visar också att de barnfamiljer som har sämst ekonomisk bärkraft i förhållande till sin inkomst drabbas av de allra mest orimliga marginaleffekterna och har svårast att av egen kraft behålla eller förbättra sin standard. Jag hoppas därför att det skall vara den tillsatta kommittén obetaget att försöka minska rundgången inom skatte- och bidragssystemet genom att söka bättre anpassa också beskattningen till faktisk skatteförmåga så som i dag sker för ensamföräldrarna.

Herr talman! I 1976 års regeringsdeklaration utlovades ett vårdnadsbidrag till småbarnsföräldrar så utformat, att det skulle främja valfrihet och jämställdhet. Många fick väl en föraning av hur det skulle gå med detta löfte när Ola Ullsten vid sitt tillträde till statsministerposten nämnde familjepolitiken som ett område där folkpartiet hade särskilt mycket gemensamt med socialdemokraterna. De propositioner som framlagts sedan dess har inte heller innehållit ett ord om någon vårdnadsersättning. Tvärtom har regeringen framlagt kostnadskrävande förslag om sådana utbyggnader av föräldraförsäkringen som ytterligare skulle missgynna alternativet egen vård av barnen.

De föräldrar som avstår från sin lön för att själva sköta barnen måste med fog undra vad det ligger för konstig rättvisa i att de förväntas klara värden av sina barn alla dagar året runt utan minsta ersättning från samhällets sida, medan de om de förvärvsarbetade skulle få nära nog full kompensation för

alla tänkbara inkomstbortfall.

Socialministern medgav att det var angeläget med större rättvisa mellan dem som får plats för barnen i den kommunala barnomsorgen och dem som inte får det. Men det räcker inte längre med vackra ord. Det är hög tid att vi går till handling och ser till att vi får en större rättvisa och en större valfrihet.

Regeringen har tillkännagivit att den skall ta upp överläggningar med Kommunförbundet om ett nytt utbyggnadsprogram för barnomsorgen för perioden efter 1981, då etappen 100 000 nya daghemsplatser skall vara klar. Detta är i och för sig naturligt och riktigt. Men hur skall man inför nästa utbyggnadsperiod, då det kvarstående behovet av kommunal barntillsyn ju skall tillgodoses, kunna veta något om det verkliga behovet, om inte småbarnsfamiljerna dessförinnan får en rimlig chans att välja?

En barnstugeplats för de minsta barnen beräknas kosta ca 50 000 kr. om året, och en familjedagshemsplats ca 30 000 kr. Men de föräldrar som avstår från sin lön för att själva ta hand om barnen får ingen som helst motsvarande kompensation. Tvärtom ungarbeskattas också barnfamiljer med bara en inkomst.

De föräldrar som själva måste bekosta en privat dagmamma eller en ersättare hemma får inte ens dra av dessa för inkomsternas förvärvande nödvändiga utgifter, vilket i sin tur innebär att arbetsbytet sällan går ihop ekonomiskt eller att man måste anlita svart arbetskraft, vilket sker i stor utsträckning.

Denna utomordentligt orättfärdiga familjepolitik har lett till att många av tvingande ekonomiska skäl måste anlita den kommunala barnomsorgen, även om de hellre skulle vilja sköta barnen själva eller välja andra barntillsynsformer. Det har i sin tur lett till så stora köer i den kommunala barnomsorgen att många som utomordentligt gärna skulle vilja använda den vårdformen förgäves får vänta på plats.

Ändå vet vi att de första åren är helt avgörande för barnens hela kommande liv. Vi vet också att det finns ett mycket starkt samband mellan harmonin hos föräldrarna och harmonin hos barnen. Bara detta borde vara anledning nog att söka uppnå – inte motverka – en förbättrad valfrihet för småbarnsfamiljerna.

Statens bidrag till barnomsorgen stiger mycket snabbt, från nuvarande 2,7 miljarder med hela 1 miljard kronor bara under nästa budgetår. Med oförändrade regler och oförändrad utbyggnadstakt skulle det år 1986 vara uppe i nära 8 miljarder. Vi menar att en del av den ökningen bör tas i anspråk för en successivt utbyggd vårdnadsersättning. Först när vi får en rättvisare familjepolitik vet vi hur stort behovet av kommunal barnomsorg är. Det behovet skall självklart tillgodoses så snart som möjligt.

Vi föreslår därför att en skattepliktig vårdnadsersättning på 32 kr. om dagen, dvs. nära 12 000 kr. om året, införs för alla barn som föds 1980 och senare. Vårdnadsersättningen skulle till en början utgå till dess att barnet blir 18 månader men successivt utsträckas till att gälla barnets tre första år. Vidare kräver vi att man skall ha rätt att räkna ATP-år för vård av egna barn och att man skall ha rätt att dra av nödvändiga och styrkta barntillsynskostnader. Vi

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

menar att det skulle kunna möjliggöra en uppräknig av föräldraavgifterna i den kommunala barnomsorgen, vilket skulle minska behovet av statsbidrag utan att därför försämra situationen för de familjer som utnyttjar denna vårdform.

Herr talman! Vi anser det mer angeläget att nu börja utveckla en vårdnadsersättning än att övergå till full inkomstbortfallsersättning för den nionde månaden i föräldraförsäkringen. Det förslag till vårdnadsersättning som vi lägger fram skulle för nästa budgetår innebära ytterst marginella kostnader. Fullt utbyggd skulle vårdnadsersättningen vara vid årsskiftet 1986 och kosta ca 2,4 miljarder kronor brutto. Om man tar hänsyn till att en betydande del av det beloppet skulle återgå i form av skatt och reducerade bostadsbidrag samt – inte minst – att trycket på den kommunala barnomsorgen rimligtvis skulle minska, blir kostnaderna betydligt mindre, om det ens blir några kostnader. Det är alltså helt fel att motivera motståndet mot en vårdnadsersättning med att det inte finns ekonomiska möjligheter att nu gå in för en sådan ersättning.

Vidare har vi föreslagit en minimistandardgaranti för småbarnsföräldrar – detta för att ge också ensamföräldrar och andra föräldrar i små ekonomiska omständigheter möjlighet att välja mellan att själva vårda barnen eller att hel- resp. deltidsarbeta. Om inte underhållsbidrag, bostadsbidrag och andra inkomster räcker till, bör försäkringskassan skjuta till det belopp som krävs för att en skälig minimistandard skall uppnås. Vi föreslår att denna garanti till en början skall gälla familjer med minst ett barn under fyra år eller familjer med minst två barn under skolåldern. Det skulle innebära förhållandevis små ekonomiska tillskott även för de ensamföräldrar som bara har bidragsförskott och bostadsbidrag. Eftersom alternativet ofta är den betydande daghemssubvention som måste göras, skulle en inkomstgaranti av detta slag både trygghetsmässigt och samhällsekonomiskt ha fördelar.

Det förvånar mig mycket att de partier som så ofta talar om solidaritet och insatser för de svagaste ställer sig så kallsinniga till det här förslaget. Att blint fortsätta med att ensidigt gynna den kommunala barnomsorgen är inte bara inhumant utan också utmanande, och det är det dyraste tänkbara alternativet. En sådan politik skulle även diskriminera de större barnfamiljerna, som sällan kan utnyttja daghem eller familjedaghem, vilket ytterligare belyser kortsiktigheten i en sådan lösning. Det är således hög tid att äntligen myndigförklara barnfamiljerna.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till de vid socialutskottets betänkande nr 44 fogade reservationerna 2 och 3.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! I propositionen 168 föreslås en rad förändringar i föräldraförsäkringen som vpk tycker är bra, eftersom de går i en riktning som vpk förespråkade sedan länge. Man föreslår att kvinnor som på grund av arbetets art inte kan fortsätta med sina normala arbetsuppgifter i graviditetens slutskede skall få rätt till omplacering på arbetsplatsen med bibehållen lön. I de fall omplacering inte är möjlig skall havandeskapspenning utgå. Vidare föreslås

att föräldrapenningen för tillfällig vård av barn skall utgå under högst 60 dagar per barn och år och att åldersgränsen för föräldrapenning höjs från 10 till 12 år. Även förslaget om att öka antalet dagar med föräldrapenning i samband med adoption av barn som är mellan 8 och 10 år är positivt.

Men som sina föregångare har den nuvarande regeringen svårt att nå ända fram. Det är svårt att förstå varför regeringen, när man nu föreslår en utökning av antalet dagar för tillfällig vård av barn till 60, inte tar steget fullt ut och i försäkringshänseende jämställer barns sjukdom med sjukdom som drabbar de försäkrade, dvs. föräldrarna själva. Det kan, som socialministern också påpekade, bara röra sig om ett relativt litet antal fall där det blir aktuellt med föräldrapenning för tillfällig vård av barn på grund av barns sjukdom i mer än 60 dagar under ett år. Den statsfinansiella aspekten är alltså av mycket underordnad betydelse. Däremot skulle det säkerligen vara av mycket stor betydelse för de berörda familjerna om rätten till föräldrapenning utsträcktes ytterligare. En tidsmässig begränsning av rätten till föräldrapenning kommer i så fall att bestämmas av när rätt till vårdnadsbidrag inträder. Vpk anser att riksdagen bör hemställa hos regeringen om förslag till ytterligare utvidgad rätt till föräldrapenning för tillfällig vård av barn.

Centern och moderaterna går emot propositionens förslag om de 60 dagarna. I stället tar man på nytt fram det reaktionära kravet på vårdnadsbidrag. Också regeringen, dvs. folkpartiet, vill ha vårdnadsbidrag, men man vill inte ha det just nu – det är skillnaden.

Herr talman! Vad är det som gör att förslagen om vårdnadsbidrag – eller vårdnadsersättning som man kallar det nu – är så reaktionära? Det blir uppenbart när man ställer dessa förslag i relation till kravet på rätt till arbete och till att en förutsättning för att den rätten skall kunna förverkligas bl. a. är en utbyggnad av barnomsorgen. Om vårdnadsbidrag införs kommer dessa att ta resurser i anspråk som annars skulle kunna användas för en kvantitativ och kvalitativ utbyggnad av barnomsorgen. Samtidigt kommer konservativa politiker ute i kommunerna – politiker av samma färg som de som här i kammaren föreslår vårdnadsbidrag – att använda förekomsten av vårdnadsbidrag som ett skäl för att hålla tillbaka kvinnornas krav på arbete och för att avstå från en utbyggnad av barnomsorgen. Man kommer att göra det med hänvisning till den förbättring av kvinnornas ekonomiska situation som vårdnadsbidragen innebär.

Förslagen om vårdnadsbidrag eller vårdnadsersättning är ett illa dolt försök att förmå kvinnorna att sälja sin rätt till arbete, ekonomiskt oberoende och jämlikhet för en vattvälling. Det är helt uppenbart, herr talman, att vad de borgerliga partierna vill med sina förslag framför allt är två saker: dels hålla kvinnorna kvar i hemmen genom att försvåra deras kamp för arbete och barnomsorg både på den politiska nivån och i familjen, dels – genom att lägga bidragen så lågt att inkomst av förvärvsarbete väsentligt överstiger bidragen – hålla kvar kvinnorna som en möjlig reservarbetskraft som kan tas till i uppgångsperioder.

Det borde säga de borgerliga partierna något att det mest intensiva motståndet mot förslagen om vårdnadsbidrag och vårdnadsersättning

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

kommer från den kvinnorörelse som har sin förankring i arbetarklassen. Det är där den grundläggande kampen för jämlikhet och oberoende förs, och det är där erfarenheterna av borgerskapets finter och knep är störst.

Man skall få 32 kr. per dag, sades det nyss – och det kan vi även läsa i betänkandet. Jag vill bara påpeka att ungefär 40 % av barnen lever med ensamföräldrar. Hur skall dessa kvinnor – som det ju oftast är fråga om – kunna klara sig på en ersättning på 32 kr. om dagen med de kostnader som vanliga människor har att dras med i denna dyrtid?

Herr talman! I motsats till vad som anförs i propositionen anser vpk att föräldrabegreppet i föräldraförsäkringen måste utvidgas till att omfatta även den andra parten i ett äktenskapsliknande förhållande, där den ena parten har barn till vilket den andra inte är biologisk förälder. Regeringen avvisar denna tanke med hänvisning till att gruppen "möjliga föräldrar" i så fall skulle kunna bli alltför stor. I den mån detta kan uppfattas som en risk, bör det vara möjligt att komma till rätta med den. Det kan exempelvis ske genom en anmälan till försäkringskassan om vem, förutom den biologiske föräldern, som skall ha rätt att uppbära föräldrapenning. Med tanke på att det blir allt vanligare med just sådana förhållanden som jag här har talat om måste en sådan förändring av föräldrabegreppet inom föräldraförsäkringen betraktas som mycket angelägen.

Frågan om vem som skall räknas som förälder när det gäller möjlighet att utnyttja föräldraförsäkringen har ju diskuterats mycket. Som det nu är tar man inte hänsyn till en faktisk familjesituation, och i många fall kan stora problem uppstå när barnet är sjukt. Frågan om föräldrabegreppet borde kunna lösas på ett tillfredsställande sätt. Den rädsla som utskottet hyser för att föräldrabegreppet utvidgas till att omfatta alla möjliga personer i barnens omgivning är minst sagt överdriven. Att tro att grannar och anställda barnvakter skulle kunna hävda att de sammanbor med den andra parten och på så sätt felaktigt kunna tillskansa sig medel genom föräldraförsäkringen – det är verkligen att överdriva. Då ser man inte skogen för alla träd. Vi menar i vpk att rätten att utnyttja föräldraförsäkringen självfallet också skall omfatta de fall när fosterförälder eller adoptivförälder sammanbor med någon annan än foster- eller adoptivbarnets biologiska förälder – och som inte heller är barnets foster- eller adoptivförälder.

Jag har redan sagt att vi tycker att regeringens förslag om rätt till omplacering i arbetet eller till havandeskapspenning i graviditetens slutskede är bra. Vad som däremot är mindre bra är den byråkratiska process som omgärdar rätten till havandeskapspenning. Det första ledet, som gäller omplacering på arbetsplatsen, måste självfallet vara en fråga mellan den anställda och hennes fackliga organisation å ena sidan och arbetsköparen å andra sidan. Men om omplacering inte går att genomföra på ett för den anställda godtagbart sätt, så bör det räcka med ett intyg från den lokala fackföreningen eller arbetsköparen till försäkringskassan för att havandeskapspenning skall kunna utgå.

I propositionen föreslås att ansökan om havandeskapspenning skall åtföljas av läkarintyg. Också utskottet hävdar att det behövs ett läkarintyg.

Jag tycker att det är att misstro både de fackliga organisationerna och de gravida kvinnorna – och att man även också bidrar till krångel och onödig byråkrati, som ju regeringen har sagt sig vilja minska på. Jag har speciellt svårt att på den här punkten förstå socialdemokraterna, som ju åtminstone brukar lita på de fackliga organisationerna. Jag menar att ingen bättre än den anställda själv kan avgöra i vad mån hon kan fortsätta sitt arbete under havandeskapets slutskede. Det torde vara omöjligt för en utomstående, som saknar kännedom om vilka krav arbetet ställer, att avgöra möjligheterna för en havande kvinna att fortsätta sitt arbete. Det rör sig här i egentlig mening inte om att göra en medicinsk bedömning av arbetsförmågan i största allmänhet, utan det är fråga om att ställa graviditeten i förhållande till just det arbete som kvinnan har och de speciella situationer som uppstår i detta arbete. Läkare skall användas där medicinska kunskaper behövs och inte för intygsskrivande om förhållanden som de rimligtvis inte kan ha en aning om, bara för att skenbart tillgodose politikerns behov av kontrollfunktioner.

Herr talman! Vid ett flertal tillfällen har det påtalats att en utbyggnad av föräldraförsäkringen inte får ha negativa effekter på utbyggnaden av den barnavårdande verksamheten i kommunerna. I många kommuner saknas denna form av verksamhet. Det är viktigt att riksdagen poängterar att samtidigt som barnomsorgen byggs ut, om än alldeles för långsamt, så måste det parallellt med denna utbyggnad också satsas på barnvårdarverksamhet för omhändertagande av sjuka barn. Detta står också klart angivet i propositionen. Vpk motionerade i denna fråga under den allmänna motionstiden och föreslog att statsbidrag skulle ges till kommunerna för denna verksamhet. Som i så många andra sammanhang stupar utbyggnaden och rekryteringen på att det fattas pengar i kommunerna. Därför är det nödvändigt att kommunerna får statsbidrag för verksamheten. Det är nog bra, som socialdemokraterna gör, att kräva överläggningar med Kommunförbundet, men det viktigaste i denna fråga är helt enkelt att det anslås medel. Den biten har socialdemokraterna, som de gör på många andra områden, helt bortsett från.

Med detta yrkar jag bifall till vpk-motionen i de delar som berör föräldraförsäkringen.

I en allmän föräldrautbildning skall enligt vpk:s mening ingå dels att ge grundkunskaper om barns utveckling och behov, dels ge möjlighet till ett samspel och utbyte av erfarenheter mellan människor. Genom föräldrautbildningen kan också människor inom t. ex. ett bostadsområde få möjlighet att lära känna varandra på ett bra sätt.

Det är viktigt att den uppsökande verksamheten når alla föräldrar och inte bara, som ofta är fallet i liknande sammanhang, dem som redan är välmotiverade att delta. I den uppsökande verksamheten måste särskilda ansträngningar göras för att bl. a. invandrare skall beredas möjlighet att delta i denna utbildning. Jag konstaterar att moderaterna och centerpartiet i och för sig vill ha föräldrautbildning, men man vill inte vara med om att praktiskt förverkliga den. Det är mycket beklagligt.

Vpk anser att föräldrautbildningen i första hand skall syfta till att förmedla

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

faktakunskaper, och någon form av kursplaner måste då utformas. Inom dessa kursplaner skall det givetvis finnas stora möjligheter för deltagarna att själva utforma utbildningen.

Vpk-motionen 2486 har blivit grundligt och, som det heter, väl behandlad i socialutskottets betänkande nr 45. Det verkar också som om utskottet i allt väsentligt instämmer i vpk-motionens krav, och därför blir avstyrkandena på motionens att-satser minst sagt krystade. Utskottet poängterar t. ex. mycket starkt att det är viktigt att föräldrautbildningen skall ge baskunskaper och att det är viktigt att alla föräldrar deltar i utbildningen, inte bara de väl-motiverade. Utskottet talar också om planering och organisering av utbildningens innehåll och varnar direkt för att utbildningen får en för lös form. Jag kan inte förstå annat än att utskottet delar vpk:s syn på den uppsökande verksamhetens betydelse och även när det gäller synen på kursplaner, men ändå avstyrks motionen.

Vpk har upprepade gånger påtalat det felaktiga i att samhället lämnat fältet fritt åt de kommersiella krafterna att efter sina intressen utforma "information" åt blivande och nyblivna föräldrar om barnets mat, skötsel och andra frågor som dessa stöter på. Den attraktiva "information", dvs. de omfattande broschyrerna, kommer från barnmatsproducenterna Findus och Semper i första hand och distribueras antingen direkt hem i brevlådan eller via barnvårdscentralerna. Dessa multijättar utnyttjar det stora behov av information och kunskap som varje nybliven förälder bokstavligen ropar efter.

Vpk anser att samhället måste skapa en motvikt till den uppsjö av reklam som finns inom detta område. Socialstyrelsen har nu fått i uppdrag att utarbeta en broschyr. Anslaget i årets budgetproposition är helt otillräckligt för detta ändamål och måste höjas. Den glorifiering och mystifiering kring det nyfödda barnet och föräldraskapet, som inte minst den kolorerade veckopressen står för, måste balanseras av en saklig faktainformation som kan bli ett rejält stöd för de många gånger uttröttade och överambitiösa föräldrarna. Materialet bör kunna kompletteras med begripliga redogörelser för vart man kan vända sig i akuta situationer. Kommersiell reklam skall alltså inte få förekomma vid mödra- och barnvårdscentraler och på BB.

Vi menar att den kommersiella reklamen måste förbjudas. Också här instämmer utskottet, vad jag förstår, med vpk-motionen. Utskottet är t. ex. medvetet om att blivande och nyblivna föräldrar utsätts för ett starkt reklamflöde, som många gånger kan upplevas direkt negativt. Utskottet är också medvetet om den officiella prägel som det kommersiella materialet får då det delas ut på institutioner som mödra- och barnvårdscentraler. Utskottet säger då att den enda garanti för att få ett bra innehåll i denna information är att samhället självt producerar den. Det är givetvis en helt riktig slutsats. Men sedan kommer det: utskottet accepterar i och för sig kommersiellt material under en övergångstid och överlåter ganska feget till sjukvårdshuvudmännen att besluta hur man skall göra och hur man skall ha det. Sedan är utskottet inkonsekvent också på ett annat sätt: man förstår betydelsen av att icke-kommersiellt material kommer fram, men man är inte

beredd att bevilja medel för det. Då urholkar man naturligtvis i stor utsträckning sitt tidigare ställningstagande. Det är ett helt obegripligt beslut, när man inte beviljar pengar till något som man säger sig vilja ha.

Jag yrkar bifall till motionen 2486 i de berörda att-satserna 5. och 6.

Herr talman! Till sist skall jag säga litet om de ekonomiska förhållandena för barnfamiljerna. Alla vet att den borgerliga åtstramningspolitiken mycket hårt har drabbat barnfamiljerna. De ständiga prishöjningarna på dagligvaror och de täta hyreshöjningarna har urholkat deras ekonomi och lett till en sänkt standard. En industriarbetarfamilj med två skolbarn där båda föräldrarna arbetar har t. ex. fått en reallönesänkning med 2 200 kr. under det senaste året, trots barnbidragshöjningar. Det sjunkande barnantalet är otvivelaktigt en påminnelse om att barnfamiljernas situation inte är bra och att det behövs åtgärder för att förbättra den. Undersökningar visar att i runt tal varannan familj vill ha två barn och varannan tre barn. När man vet att endast 17 % av de barn som föddes under år 1976 hade högre ordningsnummer än två, är det alltså uppenbart att familjerna inte ser någon möjlighet att uppnå den familjestorlek som de egentligen vill ha. Det är bara de välsituerade som kan förverkliga sina önskemål i fråga om barnantal.

Det finns utrymme för reformer och förbättringar när det gäller barnfamiljernas situation. Det är mest angeläget att uppmärksamma familjer med tre eller flera barn liksom invandrarfamiljerna och deras barn. Vpk har tidigare framhållit att det behövs en utredning som snabbt arbetar fram förslag till åtgärder för att förbättra särskilt flerbarnsfamiljernas läge. Detta krav har nu blivit tillgodosett, och det finns kommittédirektiv för hur denna utredning skall arbeta. Vpk menar emellertid att denna utredning förutom vad som sägs i direktiven också måste pröva frågan om progressiva barnbidrag, dvs. barnbidrag som ökar med antalet barn i familjen.

Liksom tidigare år tar vpk i en rad andra motioner fram förslag som på ett avgörande sätt skulle förändra barnfamiljernas situation. Dit hör exempelvis förslagen om förbättringar av bostadstillägg och föräldrapenning liksom kraven på en kraftig utbyggnad av barnomsorgen, demokratisering av skolväsendet, införande av studielön för alla över 16 år, stöd till kollektiva boendereformer, förbättringar av hemspråksträning. I motionen 894 kräver vi både en höjning och en indexreglering av barnbidragen.

De höjningar av barnbidragen som av och till företagits har anspråksfullt betecknats som "ökat stöd till barnfamiljerna". I själva verket, herr talman, har det inte någon gång handlat om någon ökning, utan snarare om justeringar, som inte ens täckt de fördyringar i levnadsomkostnaderna som barnfamiljerna redan drabbats av.

Vpk har länge hävdat att det bästa sättet att motverka skillnaderna i fråga om ekonomi mellan människor med och människor utan barn är att kraftigt höja barnbidragen och dessutom göra dem värdebeständiga genom en indexreglering. De senaste årens kraftiga inflation har ytterligare ökat behovet av att ändra det nuvarande barnbidragssystemet. När barnbidraget höjdes från den 1 januari i år motiverades det bl. a. med kostnadsutvecklingen. Men det handlar fortfarande om en kostnadsutveckling som varit, i

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

och med att barnbidragshöjningen kom efter redan inträffade fördyringar. Om barnbidragen inte ständigt skall släpa efter kostnadsutvecklingen behövs det helt naturligt ett nytt system. Därför föreslår vpk på nytt att barnbidragen anknyts till basbeloppet för att i någon mån ge barnfamiljerna en kompensation för dyrtiden. Barnbidragen skall då utgå med 25 % av basbeloppet, vilket skulle innebära att bidragsbeloppet f. n. skulle utgå med 3 150 kr. per år.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till motionen 894 yrkandena 2 och 3. Det första yrkandet i motionen behöver jag inte yrka bifall till, eftersom kravet har blivit tillgodosett när det gäller den utredning som vi föreslår skall tillsättas för att förbättra särskilt flerbarnsfamiljernas situation.

Till sist skulle jag vilja kommentera de värsta grodorna i socialministerns anförande.

Socialministern sade bl. a. så här: Med de förslag som har lagts fram kommer föräldrarna att få mera tid för sina barn. Förslaget innebär ett kraftigt ökat anslag till barnomsorgen.

För att man skall få mera tid för sina barn tror jag att det behövs även andra åtgärder. Det behövs exempelvis sex timmars arbetsdag för alla arbetstagare. En sådan reform skulle garantera att man får mer tid för barnen. Beträffande de kraftigt ökade anslagen till barnomsorgen är det bara att säga att vi vet att de är helt otillräckliga. Utbyggnaden av barnomsorgen är katastrofalt låg, och man når inte ens upp till de beslutade 100 000 platserna på fem år.

Vidare sade socialministern att människor i dag flyttar mer än tidigare. Han framförde detta som någonting positivt. Men man måste i stället fråga sig varför människor flyttar mer i dag. Det är ju så att familjerna tvingas till det på grund av den näringspolitik och den flyttlasspolitik som bedrivs av den nuvarande regeringen och som har bedrivits också av de båda föregående regeringarna.

Gabriel Romanus sade också att föräldrarna väljer att korta ner sin arbetstid. Vilka är det som väljer det? Vi vet att de förvärvsarbetande kvinnorna till två tredjedelar arbetar på deltid. Men det gör de inte för att de vill det, utan därför att omständigheterna tvingar dem att korta ner sin arbetstid: det fattas daghem, det fattas fritidshem, det fattas arbetstillfällen på heltid, det är för lång arbetstid och det är för dåligt utbyggd kollektivtrafik. Det är därför man tvingas att korta ner sin arbetstid, och det är alltså inte fråga om något frivilligt val, åtminstone inte i någon större utsträckning.

Det som föreslås i regeringens proposition kommer att underlätta för föräldrar att samtidigt förvärvsarbета och vara förälder, säger Gabriel Romanus. Det tycker inte jag. Om man vill komma någonstans i det avseendet krävs det helt andra åtgärder, nämligen att man ändrar på de förhållanden som jag nyss räknade upp. Även om vi ser propositionen om en utbyggd föräldraförsäkring och om föräldrautbildning som något positivt, finns det som jag ser det ingen anledning att som socialministern gör överdriva betydelsen av de positiva förändringarna för föräldrarna. För att uppnå de grundläggande förbättringar som vi talar om behövs det helt andra

åtgärder, och det tror jag står klart också för Gabriel Romanus, om han är riktigt ärlig.

KERSTI SWARTZ (fp):

Herr talman! Samhällsstöd för att bidra till att barn får en god uppväxtmiljö på så goda villkor som möjligt innebär oftast stöd av olika slag till deras föräldrar. Men det är barnen som står i centrum – trygghet för föräldrarna gynnar ju också barnen.

I dag behandlar vi två betänkanden från socialutskottet, nr 44 och 45. Det ena rör ekonomiskt stöd till barnfamiljerna, det andra innehåller förslag om föräldrautbildning. Socialministern har i sitt anförande redogjort för innehållet i propositionerna och i motioner som väckts, och han har givit kommentarer och synpunkter. Jag skall för min del bara beröra några frågor med anledning av reservationerna.

Den form av ekonomiskt stöd som föreslås av centerpartiet och moderata samlingspartiet i reservationerna 1 och 2 i socialutskottets betänkande nr 44 kan utskottsmajoriteten inte ställa sig bakom. Utskottsmajoriteten anför i det avseendet:

”Enligt utskottets mening bör de resurser som kan avdelas för familjepolitiska insatser i första hand satsas på en förbättring av det kontanta stödet i form av barnbidrag och bostadsbidrag, en successiv utbyggnad av föräldraförsäkringen samt en utökad statlig bidragsgivning till kommunerna för barnomsorgens fortsatta utveckling. Utskottet vill i detta sammanhang även erinra om att riksdagen under denna vår förelagts vissa förslag om förbättringar av det familjepolitiska stödet. Utskottet kan med hänvisning till det anförda därför inte ställa sig bakom motionsyrkandena och avstyrker således dessa.”

Vad gäller reservationen 3 i anslutning till motionen 1844 hänvisar utskottsmajoriteten dels till det utredningsarbete som aviserats, dels till det som pågår. Det gäller kartläggningen av barnfamiljernas ekonomiska situation samt ensamförälderkommitténs och socialpolitiska samordningsutredningens arbete. Utskottet anser således inte att något ytterligare initiativ från riksdagens sida nu erfordras.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till hemställan i socialutskottets betänkande nr 44 och avslag på reservationerna och vpk-motionen.

När det gäller förslaget om föräldrautbildning framhåller utskottet att kommersiellt producerat material kan komma att behövas som en lösning under en övergångstid. Det är sjukvårdshuvudmännen som har att besluta om vilket material som skall användas. Och riksdagen bör kunna räkna med en kritisk granskning från deras sida.

Dessutom är det väl så att ett material som eventuellt skulle kunna uppfattas innehålla någon form av reklam för ett speciellt företag inte får denna effekt om det används under sakkunnig ledning. En sådan ledare har möjlighet att plocka ut och understryka det som är väsentligt för just föräldrautbildningen. Materialet gör då mindre skada om det används i denna verksamhet än om det endast delas ut till alla.

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Det framhålls i propositionen – och det har också framhållits här av socialministern i några punkter – vad föräldrautbildningen avses kunna ge. Det har nämnts kunskaper om barns behov och utveckling och om samhällets service samt möjligheten att med varandra diskutera problem och frågor som rör barn. Låt mig också säga att jag hoppas att det skall ges goda tillfällen för föräldrarna att delge varandra glädjeämnen – för det är otvetydigt så att föräldraskapet också innebär åtskilligt av glädjeämnen.

Herr talman! Det finns en bred enighet om att föräldrautbildningen behövs. Sedan 1973 har barnomsorgsgruppen arbetat och gjort ett gott arbete. Vi har i propositionen fått förslag till ett första steg, förhoppningsvis början på en väg som skall leda till större trygghet för föräldrarna och därmed större och bättre möjligheter att ge barnen trygghet. Det är ett viktigt beslut. Och det känns riktigt att ta det just under det internationella barnåret.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i socialutskottets betänkande nr 45 och avslag på reservationen och vpk-motionen.

INGEGERD TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets talesman Kersti Swartz säger så rätt och riktigt att föräldraskapet också innebär glädjeämnen. Visst gör det det, men just därför är det så viktigt att man verkligen för en familjepolitik som gör det möjligt för föräldrar och barn att kunna ta vara på de glädjeämnena.

I dag gynnar samhället ensidigt den kommunala barnomsorgen. Men vilka har gynnats av den politiken? Knappast de allt fler småbarnsföräldrar som måste förvärvsarbeta för att över huvud taget få ekonomin att gå ihop, inte alla de föräldrar som vill förvärvsarbeta men som förgäves får vänta på en plats i barnstugekön, inte heller flerbarnsfamiljerna, som sällan kan utnyttja de enda gynnade vårdformerna, och minst av allt barnen.

Det har här tidigare sagts att ekonomiska motiv skulle ligga i vägen för att nu införa en vårdnadsersättning. Men det regeringsförslag om utbyggd föräldraförsäkring och rätt till ledighet som föreligger skulle kostat 350 miljoner för ett helt år, och det skulle räcka till en vårdnadsersättning på fyra månader som således skulle gälla tills barnet blev 13 månader. Det har man emellertid inte velat prioritera. I stället talas det om angelägenheten av utökad statlig bidragsgivning till kommunerna för barnomsorgens fortsatta utveckling.

Givetvis, herr talman, skall vi bygga daghem för de föräldrar och barn som i första hand vill ha den vårdformen. Men jag hävdar bestämt att det både mänskligt och samhällsekonomiskt är ett gigantiskt slöseri att fortsätta bygga daghem också till de familjer som med en mer valfri familjepolitik skulle föredra att själva vårda barnen eller föredra andra vårdformer. Det är därför, som vi ser det, utomordentligt angeläget att nu äntligen ta ett första steg till reformer som skulle möjliggöra en ökad valfrihet, inte minst för de sämst ställda barnfamiljerna.

Som jag antydde i mitt förra inlägg skulle t. ex. en minimistandardgaranti innebära utomordentligt blygsamma kostnader, om ens några. Men ändå är man beredd att avslå förslaget utan att ens närmare överväga konsekvenserna

av det.

Jag menar att skall barn och föräldrar kunna vara till ömsesidig glädje för varandra så är det viktigt att vi nu myndigförklarar barnfamiljerna och börjar införa en vårdnadsersättning.

INGA LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Samhällets insatser i form av daghem, barnbidrag och bostadsbidrag har inte räckt till för att kompensera barnfamiljerna. De motsvarar bara en mindre del av de kostnader som det innebär att ha barn. Därför är det inte förvånande att de unga familjerna i dag väljer att minska barnantalet. Och det förhållandet har uppammat en debatt om vad som behöver göras från samhällets sida för att bl. a. öka barnafödandet.

Det vore naturligt, tycker jag, att regering och riksdag tog initiativ för att få bort de ekonomiska och praktiska hinder som barnfamiljerna har och underlätta deras situation, t. ex. med en utbyggd barnomsorg – barnomsorgen är ju fortfarande utomordentligt dåligt utbyggd. Det behövs barnomsorg för alla barn därför att barnen själva behöver den. Det behövs också en annan bostadspolitik, arbetstillfällen för alla föräldrar och särskilt för kvinnorna, kortare arbetsdag för alla arbetstagare, arbetsplatser som ligger närmare bostäderna, utbyggd kollektivtrafik osv.

Det finns alltså en rad konkreta åtgärder som skulle kunna vidtas för att praktiskt förbättra de mycket jobbiga förhållanden som de flesta barnfamiljer lever under i dag, framför allt när det gäller att förena föräldraskap med förvärvsarbete.

Det behövs också konkreta höjningar av barnbidragen, som vpk föreslagit. Och eftersom man hela tiden pytsar på bidragsbiten skulle jag vilja fråga vad grunden är till utskottets negativa inställning till en indexreglering av barnbidragen. På det sättet skulle man ju slippa ifrån dessa höjningar i efterhand – eller justeringar, skulle jag vilja säga, eftersom det inte är fråga om höjningar utan bara om kompensation för de fördyringar genom pris- och hyreshöjningar som hela tiden sker och som hårdast drabbar barnfamiljerna och framför allt flerbarnsfamiljerna. Varför går utskottet emot en sådan indexreglering?

Sedan skulle jag också vilja få utvecklat litet närmare varför utskottet går emot kravet på kursplaner i föräldrautbildningen. Man är ju ändå inne på – i utskottsbetänkandet och även i propositionen – att det behövs en ganska detaljerad utformning av föräldrautbildningen om det skall bli någon mening med den.

RUNE GUSTAVSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Kersti Swartz tog upp frågan om resursfördelningen och citerade utskottet på den punkten:

”Enligt utskottets mening bör de resurser som kan avdelas för familjepolitiska insatser i första hand satsas på en förbättring av det kontanta stödet i form av barnbidrag och bostadsbidrag, en successiv utbyggnad av föräldraförsäkringen” osv.

Fru Swariz! Vi har inte lagt upp vårt förslag om vårdnadsersättning så att resurser skulle tas från dessa områden, utan som Kersti Swartz vet har vi tagit upp denna fråga i samband med att vi diskuterade marginalskatterna. Vi har sagt att man kan ta de 900 miljonerna i det förslag till marginalskattesänkningar som folkpartiet lagt och på det sättet lösa den här frågan samtidigt.

Inga Lantz frågade: Vad är det som gör att vårdnadsersättningen är så reaktionär? På det skall jag svara så här: En fortsatt utbyggnad av föräldraförsäkringen, som här föreslås och som i det ena fallet med 32 kr. per dag ger 960 kr. per månad och i ett annat fall med 242 kr. per dag ger 7 260 kr. per månad, det är reaktionärt.

Vi har föreslagit en vårdnadsersättning, relaterad till ATP:s basbelopp, som i dag ger 37 kr. per dag. En ensamstående förälder, som minskar sin arbetstid från åtta till sex timmar, får kompensation för inkomstbortfallet upp till en årslönen av 54 000 kr.

Sedan tog Inga Lantz upp flyttlasspolitiken. Jag måste säga att vpk ställer ju upp på den politiken, som den gammalgamla regeringen bedrev på 1960-talet och i början av 1970-talet.

Jag upprepar mina frågor till socialdemokraterna: Kan ni acceptera den ekonomiska snedfördelning som föräldraförsäkringen och barnomsorgsutbyggnaden leder fram till? Har socialdemokraterna helt övergivit jämlikhetspolitiken?

Slutligen upprepar jag också min fråga till folkpartiet: Det som var högsta visdom i början av 1970-talet, gäller det inte i dag?

KERSTI SWARTZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Ingegerd Troedsson hävdar att den satsning som vi gör på kommunal barnomsorg är ganska ensidig. Men samtidigt poängteras behovet av att vi bygger ut barnomsorgen.

När det gäller vårdnadsbidragen, som föreslås av både moderater och centerpartister, torde det inte vara obekant för vare sig Ingegerd Troedsson eller Rune Gustavsson att folkpartiet också har förespråkats en form av vårdnadsbidrag. Vi har inte gått ifrån den tanken, men jag vill stryka under det som tidigare är sagt, att i nuvarande ekonomiska läge anser vi inte att vi orkar med det.

Folkpartiet har föreslagit en annan form av vårdnadsbidrag än den som centern och moderaterna förordar. Vi vill nämligen inte att vårdnadsbidraget skall utgöra någon styrning. Vi vill att det skall ges i sådan form att familjerna fortfarande har kvar sin valfrihet.

Det är klart att vi ser fram emot att så småningom kunna ge också detta slags stöd till barnfamiljerna, men i det nuvarande läget har vi ansett att den stödform som skisserats i propositionen är den enda riktiga.

När det gäller minimistandarden, som Ingegerd Troedsson har talat om, tycker jag att man kan vänta sig att den kartläggning av barnfamiljernas situation som skall komma och de övriga utredningsarbeten som är på gång skall kunna ge en del så att man kanske får ta upp frågan igen och ta ställning till den. Det gäller även som svar på en del av det som Inga Lantz har

anfört.

I fråga om barnbidragen, som Inga Lantz också tog upp, gäller detsamma. Det är det ekonomiska läget som gör att vi inte anser oss kunna gå den väg Inga Lantz anvisar.

Inga Lantz frågade varför vi inte förordar kursplaner för föräldrautbildningen. Jag tror inte alls att det vore riktigt. Här ska det ju bli en brett upplagd verksamhet, och jag tror att det är betydligt lättare att få deltagarna dels att vara positiva till att komma till verksamheten, dels att öppna sig och börja tala själva, om man inte har en absolut fast kursplan.

Det är ju ändå meningen att det skall finnas en kunnig ledare, och det borde borga för att verksamheten inte hamnar i tomma intet.

INGA LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Först skulle jag vilja fråga Rune Gustavsson vad det är som gör att han kan påstå att vi ställt upp för flytlasspolitiken. Var grundar han ett sådant påstående på? Vi har ända sedan 1930 haft på vårt program att motverka flytlasspolitiken. Vi har haft speciella program för Norrlandslänen för att åstadkomma en styrning bort från sådana effekter. Det är heller ingen nyhet för Rune Gustavsson att vpk är det parti som gång på gång – sedan hundratals år höll jag på att säga men då tog jag väl i – krävt en planerad ekonomi och en planerad näringspolitik för att motverka de negativa effekter som socialdemokrater och borgare stått för här i riksdagen.

Sedan till frågan om vårdnadsbidrag! Jag tror att många, framför allt kvinnorna, i föreliggande förslag om vårdnadsbidrag ser de reaktionära effekter detta kommer att få. Det är en ideologisk fråga – det är ju ingen hemlighet. Man vill försöka hålla kvar kvinnorna i hemmet, man vill försvåra deras kamp inte bara för deltidsarbete utan också för ett heltidsarbete. Med detta förslag försvårar man barnomsorgen, eftersom man tar resurser därifrån. Man vill fortfarande ha kvinnorna som en arbetskraftsreserv som man skall kunna ta till i någon uppgångsperiod när det behövs.

Vad som behövs för att stärka barnfamiljernas situation i dag är att man satsar på praktiska åtgärder, att man förändrar bostadsområdena, förändrar arbetsmarknadspolitiken så att den passar barnfamiljerna liksom att man ser till att barnbidraget höjs så att det får en skälig omfattning samt självfallet att man som en rent praktisk åtgärd indexreglerar detta, så att man inte i efterhand kommer med små uppjusteringar. Om man verkligen skulle vilja värna om barnfamiljerna, skulle det behövas att man satsade alla tillgängliga resurser på en utbyggnad av barnomsorgen, en utbyggnad av kollektivtrafiken och att man för en arbetsmarknadspolitik som tillgodoser människornas behov av ett meningsfullt arbete. Man borde också genom införande av sextimmars arbetsdag för alla arbetstagare möjliggöra ökad samvaro med barnen. Det är sådana praktiska åtgärder som skulle behövas, men de lyser med sin frånvaro här i kammaren. Kanske regeringen om en vecka kommer igen med förslag om vårdnadsbidrag, men det vet man ingenting om. Det är en mycket allvarlig situation för de flesta barnfamiljer och framför allt för kvinnorna.

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

RUNE GUSTAVSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Till fru Swartz vill jag säga att folkpartiet prioriterar de stora skillnader som finns i föräldraförsäkringen framför en vårdnadsersättning som ger en god ekonomisk utjämning mellan barnfamiljerna och som skapar valfrihet och rättvisa.

När Inga Lantz ställer en fråga med anledning av mitt uttalande om flyttlasspolitiken vill jag svara att jag grundar detta på det beslut som fattats av riksdagen, bakom vilket vpk ställde upp i diskussioner och beslut så sent som i början på 1970-talet.

Kan Inga Lantz förneka att vårdnadsersättningen enligt vårt förslag, 37 kr. per dag, kompenserar inkomstbortfallet för den person som minskar arbetstiden från åtta till sex timmar och som har en inkomst på upp till 54 000 kr. per år?

INGEGERD TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Kersti Swartz sade att vi är överens om att bygga ut barnomsorgen. Det är vi så till vida som att vi vill att man skall bygga ut barnomsorgen men på det vis som föräldrarna finner vara bäst. Vi vet inte alls hur stort behovet är av kommunal barnomsorg innan vi givit föräldrarna en rimlig chans att välja. Detta är en viktig anledning till att vi nu vill börja med en vårdnadsersättning.

Kersti Swartz sade också att man från folkpartiets sida inte alls har någonting emot vårdnadsbidrag, tvärtom, men att vi inte har råd med detta i den aktuella situationen. I den nu rådande ekonomiska situationen, som förvisso är prekär, fortsätter man alltså att ensidigt gynna den utan jämförelse dyraste vårdformen. Jag kan inte se annat än att det både humanitärt och ekonomiskt är helt galet att gå denna väg.

Ett förverkligande av det förslag som vi har lagt fram skulle nästa år kosta ungefär 50 milj. kr. För budgetåret 1980/81 skulle det kosta 360 milj. kr. brutto, innan man har tagit någon som helst hänsyn till konsekvenserna av de möjligheter som det här skulle innebära att betala en rimligare daghemsavgift och därmed också i motsvarande mån minska det statliga bidraget till den kommunala barnomsorgen.

Kersti Swartz sade att man vill ha en vårdnadsersättning som garanterar valfrihet. Men det är ju precis det vi vill. Vad är det folkpartiet i stället gör? Det lägger fram förslag som är mycket kostnadskrävande och som i själva verket ökar klyftan mellan dem som förvärvsarbetar och dem som inte gör det. Detta är verkligen inte att öka valfriheten. I förra veckans debatt framhöll vi behovet av avdrag för styrkta nödvändiga barnutskötselkostnader. Inte ens det vill folkpartiet gå med på.

Man fortsätter alltså att ensidigt stödja en enda vårdform samtidigt som man säger att man av ekonomiska skäl inte kan låta andra vårdformer få en likvärdig behandling. Jag har väldigt svårt att förstå att detta skulle vara ett särskilt liberalt alternativ, för då måste man väl ta till vara varje tillfälle att äntligen ge barnfamiljerna en rimlig valfrihet på det här viktiga området.

KERSTI SWARTZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! På folkpartihåll är vi helt på det klara med att barnfamiljerna behöver både en ökning av det ekonomiska stödet och stöd av annan typ. Däröfver råder inga tvivel. Men låt mig säga att ett vårdnadsbidrag som vi tycker skulle ge rättvisa åt barnfamiljerna skall vara av det slaget att det ger valfrihet, och därför vill vi inte ha ett beskattat vårdnadsbidrag. I detta läge finns det ingen möjlighet att lägga fram förslag av den typen. Jag tror inte att det finns anledning att säga att det skulle öka några klyftor. Om folkpartiregeringen inte hade ansett att det är nödvändigt att ge stöd av olika slag till barnfamiljerna, skulle ju de utredningar som tillsatts under regeringstiden inte heller vara i arbete. Detta borgar väl för att det finns ett intresse från vår sida.

Tredje vice talmannen anmälde att Inga Lantz anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Det här har varit en intressant diskussion, som onekligen belyser skillnaderna på familjepolitikens område.

Ivar Nordbergs inlägg, om jag får börja med det, var kanske särskilt intressant på grund av det faktum att han huvudsakligen talade om annat än det som i dag står på dagordningen. Han talade om den allmänna ekonomiska politiken, om bostadsbidrag m. m. Han sade att den åtstramningspolitik som har förts under de snart tre år som socialdemokraterna inte har varit i regeringsställning har drabbat stora grupper, t. ex. metallarbetarna.

Jag skall inte gå djupare in på dessa saker, eftersom de inte hör till dagens debatt, men eftersom Ivar Nordberg berörde dem vill jag påminna om att Sverige har befunnit sig i den kanske värsta ekonomiska krisen efter andra världskriget. Det har varit naturligt för de regeringar som folkpartiet har tillhört att i första hand slå vakt om sysselsättningen och om de svaga grupperna i samhället – de äldre och barnfamiljerna. Det har gjort att de stora breda löntagargrupperna inte har fått standardökning utan kanske i vissa fall fått se sin köpkraft minska. Det är sant – men om man vill ha en solidarisk politik är det väl just detta man får acceptera – att vi satsar i första hand på sysselsättningen. Aldrig förr har vi satsat så stora resurser på att hålla uppe sysselsättningen, och de satsningarna har också, om man jämför med andra länder, varit ganska framgångsrika. Sedan har det satsats stora pengar helt rimligt, på att hålla stödet till de äldre och barnfamiljerna uppe.

Hade man följt den socialdemokratiska politiken, sade Ivar Nordberg, hade metallarbetarna haft det bättre. Nej, hade man följt de socialdemokratiska recepten i den ekonomiska politiken hade många metallarbetare antagligen varit arbetslösa, för då hade kostnaderna i svenskt näringsliv legat 20 % högre än de gör nu, och vad det hade inneburit för våra möjligheter att sälja från våra basindustrier kan var och en begripa!

Sedan sade Ivar Nordberg också att man skulle satsa mer pengar på barnomsorgen och beklagade att de socialdemokratiska förslagen hade röstats

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

ned. Men vi vet alla att de förslagen inte gäller det budgetår som kommer nu – det gäller vad vi skall göra efter den 1 juli 1980, och det blir tillfälle att återkomma till det. När det gäller nästa års budget har socialdemokraterna och vi varit överens om stödet till barnomsorgen.

Frågan om vårdnadsbidrag – eller vårdnadsersättning som centerpartiet och moderaterna numera kallar förslaget – har spelat stor roll i diskussionen. Man har frågat: Varför finns det inte ett förslag om detta i regeringens proposition? Egentligen borde det inte vara så nödvändigt att utförligt motivera varför vi inte anser oss ha råd med en reform i miljardklassen i det här ekonomiska läget. Jag upprepar vad jag förut sade: Under den tid centerpartiet och moderaterna var med i regeringsarbetet var man mycket mer försiktig med löften på det här området. Man talade om värdet av återhållsamhet och att vi kanske måste vänta med vårdnadsbidrag. Nu säger Ingegerd Troedsson: Nästa budgetår medför detta förslag bara marginella kostnader. Ja, men man kan inte bara titta på nästa budgetår. Om vi börjar införa ett vårdnadsbidrag är vi mycket snart uppe i kostnader i miljardklassen. Det är viktigt, anser vi, att ha litet längre perspektiv än bara till nästa budgetår.

Rune Gustavsson påminde om tidigare gemensamma motioner från folkpartiet och centerpartiet om vårdnadsbidrag och frågade varför det, som var högsta visdom då, inte är värt någonting nu. Den frågan borde närmast ställas till Rune Gustavsson, eftersom det är centerpartiet som har ändrat ståndpunkt. Då var vi överens om att det skulle vara obeskattade bidrag, lika för alla, som inte skulle vara styrande. Men den visdomen duger inte åt centerpartiet längre. Att man måste ha pengar till reformerna tyckte däremot centerpartiet och folkpartiet båda vid den tidpunkten. Men också där är tydligen centerpartiet mindre känsligt nu.

Diskussionen har visat att centern och moderaterna på en viktig punkt är oense. Rune Gustavsson säger att det inte får vara någon motsättning mellan vårdnadsbidrag och utbyggnad av barnomsorgen utan man skall satsa också på barnomsorgen – medan det framgår av uttalanden från moderaternas företrädare att man vill spela ut dessa saker mot varandra. Behovet av barnomsorg skall minskas genom vårdnadsbidraget, anser moderaterna. Visserligen har ni, såvitt jag minns, varit med om att bifalla anslaget till kostnaderna för barnomsorgen i årets budget, men ni var negativa tidigare, när planen antogs.

Ingegerd Troedsson tror att många kvinnor ser yrkesarbete som ett tvång, som de helst vill slippa. Jag vill bara säga: Vi tror inte det, utan vi tror att utbyggnaden av barnomsorgen behövs för att kvinnor skall få förverkliga sin önskan att yrkesarbeta. Om vi inte har en tillfredsställande barnomsorg kan vi varken tala om jämställdhet eller valfrihet.

Frågan om flerbarnsfamiljernas situation har kommit i blickpunkten i den här diskussionen. Där vill jag gärna ge ett erkännande till Ingegerd Troedsson, som är den som med störst energi och skärpa har pekat på de problemen.

Nu klagar Ingegerd Troedsson över att det visas en sådan kallsinnighet mot

förslaget om minimistandardgaranti. Jag tror inte att ståndpunktstagandet skall uppfattas på det sättet. Jag skall inte tala för utskottets räkning, men för min del vill jag i alla fall säga att jag inte är kallsinnig till dessa tankar. Men om det nu råder enighet om att vi skall ha en utredning om stödet till flerbarnsfamiljerna, kan det vara anledning att höra vad den säger innan man tar ställning i denna fråga.

Jag vill ge Ingegerd Troedsson en komplimang för hennes strävan att finna lösningar, men jag vill också erinra om att hon har lagt fram flera förslag. Först kom förslaget om ett extra barnbidrag till flerbarnsfamiljerna, och mycket kort tid därefter fick vi det nu aktuella förslaget. Det är inte något fel i att man prövar olika lösningar – tvärtom – men man bör kanske ändå avvakta med beslutet tills det är klart vad utredningen på området säger. Det skall inte uppfattas som någon kallsinnighet mot förslaget om minimistandardgaranti.

Jag vill också säga att det förhållandet att vi inte nu har lagt fram något förslag om vårdnadsbidrag inte är uttryck för ett ensidigt gynnande av någon viss omsorgsform. I dag diskuterar vi inte anslaget till barnomsorgen utan helt andra frågor, och på dessa punkter föreslår regeringen anslagshöjningar. Ökningarna av anslagen till föräldraförsäkringen föreslås just i syfte att ge föräldrar och barn tillfälle att vara tillsammans. Det är alltså inte fråga om någon ensidighet i politiken på detta område.

Om man anser att flerbarnsfamiljernas situation är det mest angelägna i dag, kan det också vara ett skäl att vänta med ståndpunktstagandena till vårdnadsbidrag, hur önskvärda man än tycker att de är. Vi kan ändå konstatera, som Ingegerd Troedsson gjorde i en riksdagsdebatt i höstas, att möjligheterna att förbättra den ekonomiska situationen för flerbarnsfamiljer, genom ytterligare behovsprövade bidrag eller andra bidrag som trappas av eller beskattas, är uttömda. Om det är flerbarnsfamiljerna som man vill hjälpa är detta, som Ingegerd Troedsson själv har sagt, inte den rätta modellen. Därför kan det vara anledning att vänta och se vad vi kan göra för dem.

Slutligen frågade Inga Lantz varför föräldraledigheten skall begränsas till 60 dagar. Ja, som jag redan har sagt, menar vi att det är viktigt, om ett barn är sjukt så lång tid som två månader under ett år, att pröva vad som skall göras – om det skall sättas in vårdbidrag eller om någon annan åtgärd skall vidtas. Men huvudprincipen för oss är att inget sjukt barn skall behöva ligga ensamt hemma. För de familjer som har kommit över gränsen 60 dagars föräldraledighet får andra åtgärder prövas. Exempelvis bör det antal barn som berörs härav inte vara större än att de kommunala dagbarnvårdarna räcker för deras behov.

Jag beklagar att centern och moderaterna inte vill ställa upp bakom den viktiga principen att sjuka barn skall slippa ligga ensamma hemma. Jag har hittills inte hört någon motivering till den inställningen i denna diskussion, och det är inte svårt att förstå. Jag vill ändå beklaga detta ståndpunktstagande.

Inga Lantz skulle vidare lämna exempel på några av de värsta grodorna i mitt anförande. Hon tog först upp det förhållandet att jag talade om kraftigt

ökade anslag till barnomsorgen. Om ett anslag ökar från 2,6 till 3,6 miljarder på ett år, är det fråga om en kraftig höjning.

Jag hade vidare talat om att våra förslag syftar till att ge mera tid för barnen. Ja, om man får kompensation med upp till 90 % av inkomsten vid en nedkortning av arbetstiden från åtta till sex timmar, får man mera tid över för sina barn.

Jag tycker att det verkar vara på samma sätt med de "grodor" som Inga Lantz tog upp, som med grodorna i vår barndoms sagor: när man ger sig i närkamp med dem, kanske det visar sig att grodan i själva verket är en vacker prins.

IVAR NORDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Socialministern tyckte att jag i mitt anförande hade ägnat ett alltför stort intresse åt frågor som icke direkt var behandlade i socialutskottets betänkande nr 44. Jag tycker, att jag liksom socialministern själv i en debatt om familjepolitiken och om barnfamiljernas situation har all anledning att se till vilka effekter den förda borgerliga politiken har fått för barnfamiljerna och jämföra detta med det resultat som skulle ha uppnåtts för barnfamiljerna med en socialdemokratisk politik på olika områden. Vi kan klart konstatera, vilket också socialministern erkände, att barnfamiljerna under de borgerliga regeringsåren har fått vidkännas en mycket kraftigt försämrad standard.

Låt mig ta ett exempel, som jag också delvis berörde i mitt inledningsanförande – en metallarbetarfamilj, där den ene maken jobbar heltid och den andra maken jobbar halvtid och där man har två barn. Från 1973 fram till 1976 utvecklades den familjens standard från en disponibel inkomst på 65 300 kr. till en disponibel inkomst på 72 500 kr. Under den treårsperioden förbättrades alltså den familjens ekonomiska reella situation med över 7 000 kr. eller 11 %. Men om vi jämför hur situationen är under perioden 1976–1979, kan vi konstatera att 1979 kommer den här familjens ekonomiska standard att ligga på ungefär 66 600 kr. i disponibel inkomst. Det är alltså en real försämring med nära nog 6 000 kr. eller 8 %.

Socialministern tycker att det är solidariskt att de här barnfamiljerna har fått vidkännas denna ekonomiskt försämrade standard och hänvisar till de insatser som har gjorts på sysselsättningens område.

Samtidigt kan vi när det gäller sysselsättningen konstatera att 100 000 industrijobb har försvunnit på kort tid, att arbetslösheten har fördubblats under den tid som de borgerliga har haft ansvaret, att stora ekonomiska bidrag har givits till företagen och till de allra högsta inkomsttagarna – alltså en omfördelningspolitik som har inneburit att de rika har fått av de fattiga. Det är barnfamiljerna som har fått stå för kostnaderna.

Den borgerliga majoriteten här i riksdagen har därtill avslagit våra konkreta förslag till åtgärder på det arbetsmarknadspolitiska området för att förbättra sysselsättningen för människorna. Jag kan garantera Gabriel Romanus att hade den socialdemokratiska politiken fått gehör, skulle situationen både ekonomiskt för barnfamiljerna och i fråga om sysselsättningsläget i vårt land

ha varit bättre än vad den har varit under de borgerliga regeringsåren och bättre än vad den är i dag.

INGEGERD TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Socialministern sade att man skall vara försiktig med löften. Men i 1976 års regeringsdeklaration utlovades en vårdnadsersättning under den här mandatperioden. Vi var också i full färd med att försöka realisera detta tredje steg när det gäller att förbättra valfriheten för barnfamiljerna.

Nu verkar det som om folkpartiregeringen har råd med en väldig massa andra saker, som i och för sig också är angelägna, men uppenbarligen skall frågan om vårdnadsersättning hela tiden komma längst ned på önskelistan. Jag beklagar det verkligen.

Det föreligger från vårt håll ingen som helst motsättning mellan vårdnadsbidrag och utbyggnad av den kommunala omsorgen. Vad vi hela tiden har sagt är tvärtom att vi skall se till att barnfamiljerna får de vårdformer som de önskar och eftersträvar. Finns det ett stort behov av utbyggd kommunal barnomsorg, skall det givetvis tillgodoses. Men vi finner det precis lika viktigt att göra det möjligt för de föräldrar som så önskar att själva ta hand om sina barn.

Jag skall kanske också nämna att för varje spä- eller kolbarnsplats som man slipper bygga, om vi får en familjepolitik som innebär större valfrihet, inbesparas ungefär 45 000 kr. per år i skattemedel. Skulle var sjätte familj avstå från en barnstugeplats, som annars skulle behövas under vårdnadsersättningsperioden, skulle den här reformen bli helt självfinansierande. Vi skulle dessutom få stora mänskliga vinster.

Jag har, Gabriel Romanus, inte nämnt ordet kvinnor. Jag har hela tiden talat om förvärvsarbetande föräldrar. Jag tycker att det är självklart att man och hustru i många fall skulle tycka det vara bäst om de kan turas om med barnomsorgen. Men i alltför många fall har de inte råd med detta. Framför allt gäller det naturligtvis ensamföräldrarna. Där glädde mig mycket socialministerns erkännande ord om en minimistandardgaranti för småbarnsfamiljer. Det var nämligen något som Blenda Littmarck och jag på vår tid i socialutredningen ensamma fick kämpa för. Jag tar socialministerns uttalande som ett löfte om att denna fråga allvarligt kommer att ses över i den utredning som nu skall tillsättas.

Sedan, när det gäller flerbarnsfamiljerna, är det alldeles riktigt som socialministern säger att deras möjligheter att ekonomiskt förbättra sin situation i dag är praktiskt taget uttömda, hur de än bär sig åt. Men en av de viktigaste uppgifterna för den kommitté som nu skall tillsättas måste ju vara att få en annan tingens ordning till stånd på det området.

Jag vill också erinra om att en minimistandardgaranti inte bara skulle vara till fördel för ensamföräldrar utan också för t. ex. flerbarnsfamiljer. Men jag är glad för vad jag uppfattar som ett löfte om att den här frågan kommer att tas upp till allvarlig diskussion.

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

RUNE GUSTAVSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Socialministern säger att han inte behöver motivera varför man inte vill ta en ny miljardutgift beträffande vårdnadsersättningen. Men så enkelt går det inte att komma ifrån det här, Gabriel Romanus! Vi har ju föreslagit att vårdnadsersättningen skall finansieras inom ramen för de medel som regeringen vill lägga på en marginalskattesänkning. Jag har däremot inte hört att någon folkpartist ute i landet, när han talar om sänkningen av marginalskatten på ungefär 2,7 miljarder, har redovisat varifrån dessa pengar skall tas.

Varför beskatta vårdnadsersättningen, frågar Gabriel Romanus. Om en person minskar sin arbetstid från åtta till sex timmar och får ett inkomstbortfall på 1 100–1 200 kr. per månad minskar också skatten. Men om vederbörande får en vårdnadsersättning med samma belopp, är det ersättning för arbete – inte på arbetsplatsen, men i hemmet, i form av ersättning för vård av hem och barn, som vi menar också skall beskattas.

Garantibeloppet, 32 kr., beskattas i dag. När vi utökade föräldraförsäkringen 1978 var vi i trepartiregeringen överens om att den nuvarande nionde månadens ersättning med 32 kr. om dagen skulle beskattas, och vi har inte ändrat uppfattning härom, Gabriel Romanus. 1968 års motion av Gunnar Hedlund och Sven Wedén talar visserligen inte om detta, men vi har inte ändrat oss, utan vi har hela tiden hävdat att detta belopp är ersättning för utfört arbete.

Sedan är det så att folkpartiet prioriterar en utbyggd föräldraförsäkring, med de stora skillnaderna, framför det vårdnadsbidrag som ni själva säger er företräda.

Beträffande frågan varför jag inte här har tagit upp sjukförsäkringen vill jag bara hänvisa till att det är två utskottsbetänkanden som nu diskuteras. Frågan om sjukförsäkringen kommer sedan – den behandlas ju i socialförsäkringsutskottets betänkande – och den frågan kommer Gösta Andersson att ta upp.

INGA LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår fortfarande inte varför man inte kan ta bort gränsen vid 60 dagar, när man samtidigt konstaterar att det är ytterst osannolikt att någon behöver ha mer än 60 dagars ledighet. Det skulle åtminstone bidra till att minska krångel och byråkrati och det skulle också bidra till att man jämför barnens sjukdom med föräldrarnas sjukdom.

Sedan säger Gabriel Romanus att man har kraftigt ökat bidragen till barnomsorgen. Ja, det kan tyckas så, men alla undersökningar visar att den ökningen är otillräcklig. Vad som behövs är förstås att staten tar över kostnaderna för hela barnomsorgen. Enligt kommunernas och statistiska centralbyråns beräkningar kommer det att fattas en miljon barnomsorgsplatser redan 1982. Det är vad man har att vänta sig.

På frågan varför man inte bygger ut barnomsorgen i tillräcklig omfattning säger fyra av fem kommuner att de inte har råd med det. Att sedan, som regeringen nu gör, skjuta över ansvaret på kommunerna tycker jag är ojust.

när man samtidigt talar om hur viktigt det är att bygga ut barnomsorgen.

Barnomsorgsutbyggnaden saboteras också på andra sätt, såsom att man underlåter att utbilda tillräckligt med personal, men det är en annan fråga.

Vårdnadsbidrag kommer att skärpa ojämlikheten. De ökar absolut inte någon valfrihet, för man tar bort bl. a. resurser från det som verkligen skulle kunna bidra till att öka jämlikheten i vårt samhälle.

Jag konstaterar med beklagande att vi nu hör samma tongångar från folkpartiet som från moderaterna. Man är inne på frågan om vårdnadsbidrag, om man skall beskatta det eller inte och när man skall införa det.

Jag skulle vilja fråga Gabriel Romanus om han är beredd att stanna hemma för 32 kr. om dagen. Det är vad man erbjuder de hemarbetande kvinnorna, och det är också symtomatiskt för hur man ser på de hemarbetande kvinnornas situation, att man erbjuder dem den summan, 32 kr., som dessutom skall beskattas.

Socialministern säger att det har aldrig satsats så mycket på åtgärder på arbetsmarknaden som nu. Facit kan vi se: 700 000 människor som står utanför den vanliga arbetsmarknaden, 100 000 registrerade arbetslösa – och av dem är hälften under 25 år. Det är facit av de insatser man gjort. Jag tycker det är ynkligt att man säger att det aldrig satsats så mycket som nu. I så fall har man satsat fel.

Sist frågan om sextimmarsarbetsdagen!

Det man har möjlighet att ta ut som småbarnsförälder är ju helt otillräckligt. Det är 90 dagar som man får använda för barnen till dess att de fyllt sju år. Om man ställer förslag om att barnfamiljerna skall ges mera tid för sina barn borde man följdriktigt kräva att sex timmars arbetsdag skall gälla för alla arbetstagare. I Stockholm, där systemet med förkortad arbetsdag tillämpats ett tag, är det inte mer än 10 % som begagnat möjligheten. Och varför är det så? Jo, det har helt enkelt ekonomiska orsaker. Man anser sig inte ha råd att göra på detta sätt. Vad som behövs är förstås en generell arbetstidsförkortning.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Jag hoppas att mitt inlägg nyss inte uppfattades som att jag klagade över att Ivar Nordberg tar upp de ekonomiska sammanhangen i stort. Det får han gärna göra. Det hade väl inte skadat ifall han hade sagt någonting om de betänkanden som behandlas i dag, men Ivar Nordberg får naturligtvis själv avgöra hur han vill disponera sina inlägg.

Ivar Nordberg säger att vi borde jämföra hur resultaten hade blivit med en socialdemokratisk ekonomisk politik under de här tre åren. Ja, Ivar Nordberg kanske skulle kunna förklara för oss hur det skulle ha gått med vår export, om vi hade haft 20 % högre kostnader än vi har i dag. Hur många jobb hade varit i fara då? Det kanske Ivar Nordberg kan säga något om.

Att standardhöjningen för familjer och för arbetare och tjänstemän var så stor 1973–1976 är ju orsaken till att vi har haft det så besvärligt under de tre senaste åren. Om man tar ut 40 % i ökade kostnader för företagen på två år är

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

det klart att det leder till ekonomiska problem som gör att man får hålla igen sedan. Det är ett enkelt sammanhang. Även Ivar Nordbergs partiledare har ju nu erkänt att man tog ut högre kostnader 1975 och 1976 än näringslivet kunde klara, och det är bl. a. därför vi har dessa svårigheter. Sedan skall ju också sägas att detta är svårigheter som har drabbat hela västvärlden och inte bara Sverige.

Låt mig framhålla, för att det inte skall råda något missförstånd, att jag inte godkänner de siffror över hur det varit för olika familjer som Ivar Nordberg här nämnde, för jag har inte möjlighet att kontrollera dem. Men rent allmänt är det ju så att vi har satsat resurser på att hålla sysselsättningen uppe. Vi har satsat stora resurser på de äldre och på barnfamiljerna. Vi har också givit mera pengar till sjukvården under dessa tre år. Det har varit en avvägning som både denna regering och den förra har gjort, och det kan Ivar Nordberg knappast förneka. Sedan har det försvunnit industrijobb – flera tiotusental per år. Det har det gjort tidigare också. Detta är ett led i strukturomvandlingen av den svenska ekonomin som varken den socialdemokratiska regeringen eller någon annan regering har kunnat förhindra. Men antalet sysselsatta har ökat även under denna mycket besvärliga kris för svensk ekonomi. Det är trots allt inte dåligt, även om det naturligtvis är en klen tröst för dem som tyvärr ändå är utan jobb.

Ingegerd Troedsson undrar varför vi inte har råd med ett vårdnadsbidrag när vi har råd med så mycket annat. Låt mig först stryka under att det är skillnad på storleksordningen när det gäller det som vi föreslår på föräldraförsäkringens område och det som ett vårdnadsbidrag på kort sikt skulle kosta. Visserligen kan man konstruera bidraget så, att kostnaderna inte blir så stora under det första året, men man får ju tänka litet längre framåt.

Ingegerd Troedsson har medverkat till att lyfta fram flerbarnsfamiljernas besvärliga situation. Min fråga är: Skall vi inte först tänka ut vad vi skall göra för dem, innan vi binder oss för miljardkostnader som vi inte har råd med? Att vi i dag inte vill binda oss vid ett av de två förslag om stöd till flerbarnsfamiljerna som under senare år har kommit från moderata samlingspartiet är inte så konstigt – man kan ju också överväga andra förslag. Och vi kanske först skall ta ställning till dessa, innan vi beslutar om en miljardreform som inte speciellt hjälper flerbarnsfamiljerna. Ingegerd Troedsson har ju själv förklarat att vårdnadsbidraget inte hjälper dem.

Ingegerd Troedsson påpekade att hon inte hade nämnt ordet kvinnor. Nej, men om man talar om att människor känner sig tvingade att yrkesarbeta trots att de inte vill det är det väl ändå kvinnor det gäller. Vi skall inte – även om vi är aldrig så mycket för jämställdhet – tro att så många män under överskådlig tid vill avstå från yrkesarbete. Men jag är övertygad om att kvinnor som yrkesarbetar – bortsett från att de självfallet vill tjäna pengar – också vill yrkesarbeta, så jag tror inte på Ingegerd Troedssons resonemang.

Det står i direktiven till den utredning som nu skall tillsättas att den skall behandla och beakta det som kommer fram vid riksdagsbehandlingen. Jag utgår från att frågan om minimistandardgaranti kommer att övervägas av utredningen, precis som de andra förslagen. Avsikten är också att det skall bli

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

en parlamentarisk utredning, så Ingegerd Troedsson lär kunna påverka vad som tas upp genom en moderat representant.

Jag blir inte riktigt klok på centerns inställning till marginalskatterna. Först får man intrycket att centern tillsammans med socialdemokraterna är ointresserad av att sänka marginalskatterna – de avvisar det förslaget. Då detta tydligen har väckt viss förstämning bland centerns sympatisörer är man angelägen att skapa intrycket att centern visst vill sänka marginalskatterna, men inte just nu utan vid ett annat tillfälle. Nu säger Rune Gustavsson att vi i stället för att sänka marginalskatterna skall använda en miljard för att införa en vårdnadsersättning.

Marginalskatterna är inte bara ett fördelningspolitiskt problem. Problemet är framför allt den effekt som de höga marginalskatterna får på hela vår ekonomi genom att de från löntagarna tvingar fram krav på löneökningar – för att få behålla någonting för egen del – som näringslivet inte kan bära. Det är det som är problemet, och det kan man inte lösa med vårdnadsbidrag. Därför kan man inte använda pengarna till detta ändamål, eftersom man då får kvar de orimliga effekterna i vårt skattesystem.

Rune Gustavsson frågade varför man inte skall beskatta vårdnadsbidraget när det utgår till den som sänker sin arbetstid från åtta till sex timmar. Men problemet är att ni centerpartister har föreslagit att detta vårdnadsbidrag skall utgå till alla. När ni i slutet av 1960-talet första gången föreslog vårdnadsbidrag var den högsta visdomen, som Rune Gustavsson kallade det, att det inte skulle vara beskattat. Det fanns inte med någon beskattning när vi väckte gemensamma motioner om saken – ni har ändrat på det nu. O. K., man har rätt att ändra sig, jag skall inte kritisera det. Men ni skall inte håna oss och fråga varför det som vi på den tiden sade tillsammans inte längre duger. Det är ju ni som har ändrat er.

På en punkt skall jag be om ursäkt. Frågan om ändringarna i föräldraförsäkringen kommer för centerns del självfallet att kommenteras i ett senare skede av debatten, så i det avseendet fanns det ingen anledning att efterlysa några kommentarer av Rune Gustavsson.

Till Inga Lantz slutligen. När det gäller 60-dagarsregeln för dem som har sjuka barn är jag angelägen om att betona att den inte innebär att barn som är sjuka längre tid än två månader skall få ligga ensamma hemma. Det gäller ett litet antal barn, och man måste se till att de får omvårdnad på något sätt. När barn är sjuka så länge finns det anledning att uppmärksamma det, och undersöka om man bör införa vårdbidrag för de barnen eller om någon annan åtgärd behöver vidtagas. Det finns naturligtvis ett litet administrativt moment i detta, men i förhållande till dagens regler är det fråga om en stor förenkling, och den sker i samråd med riks försäkringsverket.

Jag måste väl ha hört fel, men jag tyckte att Inga Lantz sade att det kommer att fattas en miljon barnomsorgsplatser i början på 1980-talet. Hur man kan göra ett sådant uttalande förstår jag inte riktigt. Jag antar att det var en felsägning eller ett hörfel.

Det är klart att det av många skäl är önskvärt att sänka arbetstiden för alla till sex timmar om dagen. Men om man särskilt är angelägen om att

föräldrarna skall få tid för sina barn borde man kunna hålla med om att det är bra att i varje fall ge dem som har små barn denna rättighet tidigare än andra. Att andra också får kortare arbetstid hjälper ju inte speciellt småbarnsföräldrarna, utan det hjälper i så fall de andra grupperna. Vi vet ju att den ekonomiska verkligheten är sådan, att vi inte inom den närmaste framtiden kan införa en allmän förkortad arbetstid. Då har vi sagt att det är så viktigt att föräldrar får tid för sina barn att vi skall ge dem rätt att förkorta sin arbetstid. Om riksdagen bifaller det förslag som föreligger, betyder det att dessa föräldrar också får ekonomisk ersättning för 90 % av inkomstbortfallet under ett helt år. Det är inget dåligt första steg. Sedan får vi gå vidare i den takt som resurserna medger.

IVAR NORDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Socialministern säger att det är just på grund av den positiva utveckling som barnfamiljerna fick uppleva under perioden 1973–1976 som man under perioden 1976–1979 tvingats redovisa en negativ standardutveckling för barnfamiljerna. Nej, Gabriel Romanus, så enkelt är det nog inte. Att barnfamiljerna fått uppleva en klar standardförsämring under de senaste tre åren är helt beroende på den borgerliga politik som har förts. Om riksdagen hade följt de socialdemokratiska förslagen på det familjepolitiska området när det gäller barnbidragen, bostadsbidragen och vissa andra saker skulle den metallarbetarfamilj som jag exemplifierade med förut nu ha haft en ökad standard jämfört med 1976. Med en socialdemokratisk politik skulle den metallarbetarfamiljen ha haft ytterligare ca 2 700 kr. till sitt förfogande i dag.

Sedan vill jag bara säga till Gabriel Romanus att jag i mitt inledningsanförande klart deklarerade att socialdemokraterna i valet mellan införande av ett vårdnadsbidrag och andra insatser för barnfamiljerna klart prioriterar insatser för att förbättra barnbidragen, bostadsbidragen och det statliga stödet till kommunerna för en fortsatt utbyggnad av barnomsorgen. Utan tvivel ger insatser för att förbättra barnbidragen och bostadsbidragen betydligt större rättvisa gentemot barnfamiljerna än det vårdnadsbidrag som vi har hört diskuteras under en längre tid. Det är också, som vi ser det, rätt orimligt att koncentrera allt stöd till de första åren. Vi vet att drygt 300 000 barnfamiljer blir berörda, om man ger ett stöd upp till dess att barnen nått treårsåldern. Men vi vet också att det finns 1 500 000 barn i åldrarna mellan 3 och 16 år. Det är sannerligen av stort värde att de barnens föräldrar får ett starkt stöd från samhällets sida för att klara sin ekonomiska situation.

Man kan efter den här debatten konstatera att det knappast är troligt att vi behöver få något vårdnadsbidrag inom den närmaste tiden. Centern och moderaterna har inte kunnat enas om en gemensam reservation till dagens betänkande. De är så oeniga i den här frågan att de måste ha var sin reservation. Jag konstaterar med tillfredsställelse att folkpartiets representanter i utskottet står helt på socialdemokraternas sida när det gäller prioriteringen av de insatser som behövs till barnfamiljerna.

INGEGERD TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är det sistnämnda som oroar mig. Vi får i dag höra att det finns ett intresse från folkpartiets sida för en vårdnadsersättning. Men när man gör prioriteringen kommer den hela tiden längst ned på listan.

Det förslag till utbyggd föräldraförsäkring som föreligger här i dag skulle räcka till en vårdnadsersättning tills barnet är 13 månader, även om inga som helst andra avräkningar görs. Det tycker jag skulle vara en god början och en stor hjälp för många familjer som har barn i de här åldrarna och som i dag inte ser någon rimlig chans att själva ta hand om barnen.

Kostnaderna har noga redovisats både i vår partimotion och i mitt första inlägg. Jag klargjorde där att kostnaden för en vårdnadsersättning 1986/87, när den är helt utbyggd, skulle uppgå till 2,4 miljarder kronor brutto. Men man skall då ta hänsyn till att en betydande del av de här pengarna kommer att återgå i form av skatt och reducerade bostadsbidrag. Man skall också ta hänsyn till att statsbidragen till den kommunala barnomsorgen enligt vår mening bör minska i motsvarande mån för de föräldrar som erhåller vårdnadsersättning.

Samhällsekonomiskt är det, som jag sade, så, att skulle var sjätte småbarnsfamilj genom vårdnadsersättningen avstå från en barnstugeplats som den annars skulle ha behövt, så skulle vårdnadsersättningen direkt gå med vinst – samtidigt som den skulle innebära en betydligt rättvisare ordning.

För flerbarnsfamiljerna skulle den minimistandardgaranti som vi vill ha genomförd innebära betydligt bättre förhållanden.

Till sist vill jag säga att jag tycker att socialministern gav uttryck för en mycket reaktionär attityd som förvånar mig: Det skulle bara vara kvinnor som anser sig behöva förvärvsarbete av ekonomiska skäl, det skulle bara vara kvinnor som menar att det är sorgligt att de under några snabbt flyende år när barnen är riktigt små inte har råd att vara hemma och ta hand om dem på hel- eller deltid. Jag tror inte att Gabriel Romanus menar det. Vi är nog helt överens om att både män och kvinnor skall ha möjlighet att välja mellan att helt eller delvis vårda barnen, mellan att förvärvsarbete på hel- eller deltid. Det är i varje fall den linje vi förespråkar.

RUNE GUSTAVSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Av Ivar Nordberg fick jag beskedet att socialdemokraterna gör sina prioriteringar inom barnomsorgen så att det icke är möjligt för många, särskilt de ensamstående föräldrarna, att utnyttja ledighetslagen och minska sin arbetstid från åtta till sex timmar; socialdemokraterna vill icke ge kompensation för det inkomstbortfallet, vilket vårdnadsersättningen ger.

Gabriel Romanus ställer frågan: Har vi råd att genomföra en miljardreform? Ja. Regeringen har ju själv presenterat en reform som kostar nära 3 miljarder för att sänka marginals-katten. Vi accepterar den reformen med hänsyn till marginals-katteproblemet, men vill använda 900 miljoner till ett genomförande av vårdnadsersättningen. Vi prioriterar på det sättet.

Sedan fortsätter Gabriel Romanus den här högst besynnerliga marginal-

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

skattediskussionen. Jag frågar mig: Får socialministern verkligen vara så dåligt informerad om vad som har hänt i skatteutskottet och i riksdagen när det gäller marginalskattefrågan? Vi har inte sagt nej till en marginalskattesänkning, Gabriel Romanus. Men vi har sagt att vi vill fatta beslut om marginalskattesänkningen och dess finansiering samtidigt.

Beträffande det tak – marginalskattetaket – som folkpartiet vill sätta vid 114 000 kr. har vi sagt att vi inte accepterar ett sådant bara för de inkomstagare som ligger därutöver, eftersom vi vet att marginalskatteproblemet är ett stort problem även för de inkomstagare som ligger i inkomstklasserna 50 000, 60 000 och 70 000 kr.

När det sedan gäller diskussionen om beskattad vårdnadsersättning, Gabriel Romanus, vill jag säga att det förslag som vi enades om i trepartiregeringen i samband med att vi byggde ut föräldraförsäkringen med två månader accepterades av alla parter, nämligen ersättningen för den nionde månaden med 32 kr. om dagen. Garantibeloppet inom föräldraförsäkringen är ju beskattat i dag, så varför skulle inte ersättningen för den tionde, elfte, tolfte månaden osv. vara beskattad? Jag förstår inte vad det är för skillnad om vi bygger ut föräldraförsäkringen. Det är ju en ersättning för utfört arbete och skall således beskattas precis som ersättningen för annat arbete.

INGA LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det som Gabriel Romanus sagt här i debatten tyder inte precis på någon grodförvandling. Om Gabriel Romanus tror att han är en prins, så mistar han sig.

Gabriel Romanus trodde att jag sade fel när jag nämnde att det 1982 kommer att behövas en miljon barnomsorgsplatser. Det förvånar mig, därför att just dessa siffror har Gabriel Romanus och jag debatterat vid två tillfällen här i kammaren, den 8 december förra året och den 8 mars i år.

Statistiska centralbyrån har gjort en undersökning, vilken redovisas i ett material från jämställdhetskommittén. Av denna undersökning framgår det att det kommer att fattas 500 000 barnomsorgsplatser 1981 eller möjligen 1982. När det gäller antalet fritidshemsplatser har kommunerna gjort en motsvarande beräkning, och man har då kommit fram till att det år 1982 kommer att fattas 450 000 platser inom den kommunala fritidshemsverksamheten. Om man lägger ihop antalet platser, vilket man måste göra när man talar om behovet av barnomsorgsplatser, ja, då kommer man fram till att det kommer att fattas en miljon platser senast 1982.

Vidare borde kösituationen uppmärksammas från regeringens sida. Bara i Stockholm köar 17 000 barn för en daghemsplats enligt statistiska centralbyråns beräkningar. Vpk har en annan beräkningsmodell när det gäller utbyggnaden av barnomsorgen. Vi menar att alla barn skall ha rätt till en barnomsorgsplats, och då kommer man fram till betydligt högre siffror.

Det sägs att den ekonomiska verkligheten inte tillåter reformer, men det bestrider jag. Det finns resurser i vårt samhälle. Det är bara fråga om hur man vill använda resurserna och om man är beredd att göra en omfördelning, så att

det finns pengar till nödvändiga och riktiga reformer, exempelvis de reformer som behövs för att underlätta barnfamiljernas situation, vilket vi i dag diskuterar.

Beträffande frågan om sex timmars arbetsdag vill jag säga att även barn över sju år behöver få umgås med sina föräldrar. Som det nu är gäller sex timmars arbetsdag för föräldrar endast tills barnet fyller åtta år, vilket är helt otillräckligt. Alla skall ha rätt till sex timmars arbetsdag. Men många har ingen möjlighet att utnyttja detta. 40 % av barnen lever i ensamförsörjarfamiljer och till allra största delen är det kvinnor som försörjer barnen. Dessa kvinnor har inte en chans att ta ut sex timmars arbetsdag. Det visar bl. a. siffror från Stockholm, där bara 10 % av föräldrarna har använt sig av den här möjligheten, därför att de inte har råd och därför att den ekonomiska ersättningen är helt otillräcklig.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Vi diskuterar nu en utbyggnad av familjepolitiken på olika områden. Vi gör det på grundval av ett förslag från regeringen, som innehåller två nyheter: dels föräldrautbildningen, dels en rad förbättringar inom föräldraförsäkringen. Det kanske förvånar någon som lyssnat på debatten hittills, men faktum är att utskotten i så gott som samtliga delar har tillstyrkt regeringens förslag.

Men vi diskuterar också mot bakgrund av vilka andra önskemål man kan ha på familjepolitiken och mot bakgrund av den ekonomiska utvecklingen.

Jag kommer just från ett möte i Aten med Europarådets familjeministrar, där man också förde en diskussion om familjepolitiken som ett instrument för att ge barn lika möjligheter. Det fanns där en stor förståelse för huvudlinjen i regeringens förslag, nämligen att stärka föräldrarna. Det är viktigt för barnen med olika typer av samhällsinsatser, men det grundläggande för varje barn är ändå att föräldrarna kan fungera i sin föräldraroll – att de har kunskaper, att de har trygghet och att de har tid att ägna sig åt sina barn, även om de förvärvsarbetar. När det gäller den huvudlinjen tror jag alltså inte att motsättningarna är så stora. De båda berörda utskotten ansluter sig också till den linjen.

Men vi diskuterar också familjepolitiken mot bakgrund av den ekonomiska situation som råder och som har rått under de senaste åren i Sverige och i världen. Man kan naturligtvis uttrycka detta på olika sätt. Ivar Nordberg påstod att jag skulle ha sagt att det var just på grund av den positiva utvecklingen 1973–1976 som det blev så negativt sedan. Vad jag menar är att just därför att man lade på näringslivet orealistiskt stora kostnader, så fick vi ett konkurrensläge som är orsaken till en hel del av de besvärligheter vi haft. Bl. a. Olof Palme har också på senare tid medgivit att det var fel det som skedde 1975 och 1976, även om de åren i dag duger att ta till när man vill göra statistiska jämförelser.

Inom ramen för våra resurser, som är och kommer att vara begränsade under många år framåt, är det naturligtvis viktigt hur vi avväger – vad vi

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

sätter främst. Vi har då sagt att den genomgående tanken för det vi vill åstadkomma i år är att stärka föräldrarna, eftersom det är det som alla barn mår bäst av. Det hindrar ju inte att under detta år – liksom varit fallet under de två tidigare åren – även andra familjepolitiska instrument används för att skydda barnfamiljerna mot påfrestningar. Barnbidragen har höjts. De utgör i dag en större del av basbeloppet än vid valet 1976. Bostadsbidragen har höjts, särskilt för familjer med många barn. Daghemsanslagen har höjts kraftigt, huvudsakligen som en följd av utbyggnaden men också för att kompensera för kostnadsökningarna inom kommunerna. I årets budget är anslagshöjningen, som vi kunnat konstatera, större än någon gång tidigare. Nu går vi alltså vidare och gör förbättringar också inom föräldraförsäkringen.

Det går inte att bestrida att denna regering, liksom den förra, i en svår situation genom dessa stora satsningar har satt solidariteten med barnfamiljerna främst. Detsamma gäller satsningen på de äldre och de sjuka liksom på sysselsättningen.

Om man går igenom vad de tillgängliga resurserna används till, så finner man att det är dessa ändamål som har satts främst. Det talas då ibland om satsningar på företagen – Ivar Nordberg använde den klyschan även nu. Men de där satsningarna på företagen har ju varit till för att företagen skall kunna ge jobb, för att de inte skall gå omkull, för att strukturomvandlingen skall ske i rimliga former. Därför har ju även socialdemokrater varit med om att satsa på dessa "bidrag till företagen", som det heter. Man har även velat öka dem när det gäller de stora industrierna; jag behöver bara nämna varvsindustrin.

Men det finns ingen oklarhet om vad som har varit huvudlinjen i regeringspolitiken, vad som skulle sättas främst. Det har varit sysselsättningen, barnfamiljerna, de äldre och sjukvården – och det har satsats mer än någon gång tidigare på alla dessa områden. Det är fakta, det finns i budgetarna och går inte att förklara bort.

Skulle man ha följt socialdemokraternas recept på det ekonomiska området – jag upprepar det – så hade kostnaderna för svenskt näringsliv varit 20 % högre än de är i dag, och det hade inte varit till fördel för någon enda svensk löntagare.

Vi har råd med en 3-miljardersreform för att sänka marginalsatserna, säger Rune Gustavsson. Nej, vi anser inte att detta skall få kosta några 3 miljarder, utan det skall finansieras. Vi har också framhållit att det måste finansieras. Man kan välja mellan ett par tre olika alternativ, och vi har velat utreda dem närmare. Eftersom detta måste finansieras kan man inte ta pengarna till någonting annat.

Nu frågar Rune Gustavsson om jag får vara så dåligt informerad om vad som har hänt när det gäller marginalsatserna. Jag undrar om jag i så fall är den ende som inte riktigt har klart för sig på vilken fot centerpartiet står när det gäller marginalsatserna. Vill ni sänka dem, och i så fall hur mycket? Eller vill ni inte sänka dem? Det vore angeläget att få ett besked om detta. Det är ju ändå så att marginalsatserna är ett grundproblem för vår ekonomi och för hela vårt skattesystem. De medverkar till att försvåra en lugn och balanserad utveckling.

Det är roligt att höra att Runc Gustavsson nu har upptäckt att marginalskatterna är ett problem även för dem som har 60 000, 70 000 och 80 000 kr. i årsinkomst. Det är just detta som vi har försökt påpeka. Men vi har hela tiden fått höra att "ni bara talar om det här höglöneproblemet marginalskatterna". Om centerpartiet nu, efter det att man tillsammans med socialdemokraterna sagt nej till vårt förslag, har vaknat upp, har blivit påmint om att detta är ett problem för vanliga löntagare, då är det en ökad klarsyn som man får hälsa med tillfredsställelse.

Ingegerd Troedsson tycker att det är bra att jag markerar ett intresse för vårdnadsbidrag, även om jag inte anser att vi har råd med det nu, och hon säger att det bara inte får komma längst ned. Nej, men allting kan ju inte heller komma först. Nu har Ingegerd Troedsson medverkat – och jag upprepar att jag tycker att det är bra – till att vi har fått ögonen på flerbarnsfamiljernas situation. Vi har konstaterat att de inte hjälps nämnvärt av förslag om vårdnadsbidrag. Skall vi inte först ta reda på vad vi skall göra åt det problemet innan vi binder oss för en miljardrullning? Det går inte att säga. Vi har angivit kostnaderna, och en del av dem går åter i skatt. Ja, det mesta av vad staten ger ut kommer tillbaka i skatt så småningom. Det gör även barnbidragen, eftersom de används till sådant som så småningom kommer tillbaka till staten. Men det är trots allt fråga om till en början en, och så småningom flera miljarder som vi skulle binda oss för. Skall vi då inte se vad flerbarnsfamiljerna behöver, om vi anser att det är ett så viktigt problem?

Man kan heller inte ekonomiskt räkna sig till godo att det kommer att bli mindre kostnader för barnomsorgen så länge som vi fortfarande har en kö till barnomsorg. Det kommer tyvärr att dröja länge innan vi har avskaffat den kön.

Slutligen några ord om arbetstidsförkortningen. Vilka är det som behöver den? Ja, det är naturligtvis alla. Men vi vet också att det av ekonomiska skäl kommer att dröja länge innan vi har kunnat ge alla den kortare arbetstid som man skulle önska. Löntagarna accepterar helt enkelt inte den sänkning av standarden som vänsterpartiet kommunisternas plan för införande av kortare arbetstid skulle medföra. Därför får vi först ta dem som först behöver kortare arbetstid. Vi har använt samma teknik här som man har använt t. ex. i fråga om studieledighetslagen. Vi har infört en lag som ger en generös rätt till ledighet, och sedan bygger vi steg för steg upp den ekonomiska ersättningen i den takt de ekonomiska resurserna medger.

Tredje vice talmannen anmälde att Runc Gustavsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

DORIS HÅVIK (s):

Herr talman! När man har lyssnat till denna debatt under de timmar den har pågått, börjar man tro att man befinner sig i en allmänpolitisk debatt. Det kanske förtjänar att erinra om att det är propositionen 1978/79:168 vi skall diskutera.

Propositionen innehåller förslag som spänner över såväl socialutskottets

som socialförsäkringsutskottets onråden, och nu har vi kommit till de talare på listan som avsett att beröra socialförsäkringsutskottets betänkande nr 24 och de reservationer som är fogade till detta. Jag skall försöka att ganska strikt hålla mig till det, men i anledning av debatten här vill jag, herr talman, säga några ord om den utbyggnad av föräldraförsäkringen som genomfördes under den borgerliga trepartiregeringens tid och som trädde i kraft den 1 januari 1978.

Den reformen innebar ett första steg mot vårdnadsbidrag. Förslaget präglades av att de tre borgerliga partierna var oeniga om hur den framtida föräldraförsäkringen skulle utformas. Jag är glad över att den proposition som behandlas i det nu föreliggande betänkandet utgör en broms för det tredje steget i trestegsraketen som man väl hade tänkt utlösa om trepartiregeringen suttit kvar.

Vi fick en försäkring som är den krångligaste, såväl ur tillämpnings- som ur informationssynpunkt, som försäkringskassorna haft att arbeta med. Självklart drabbar detta också försäkringstagarna, som har mycket svårt att förstå bestämmelserna och därigenom kan råka ut för rättsförluster.

För den nionde månaden utgår i dag inte någon ersättning enligt principen rätt till ersättning för inkomstförlust, utan alla, såväl förvärvsarbetande som hemmavarande, erhåller 32 kr. om dagen. Vi socialdemokrater var förvånade över att folkpartiet kunde ställa sig bakom det förslaget och dessutom uttala att reformen enligt trepartiregeringens regeringsdeklaration främjade valfrihet och jämställdhet.

Vi ansåg det också chockerande att folkpartiets representant i utskottet ställde upp som talesman för trepartiregeringens förslag i debatten den 17 maj 1977. Nog var vi medvetna om att förslaget dels var en utomordentligt dålig kompromiss, dels var första steget på vägen mot ett vårdnadsbidrag. Ändå hade just folkpartiet under 1976 års valrörelse klart tagit avstånd från centerpartiets och moderata samlingspartiets modell för ett obligatoriskt vårdnadsbidrag – dessa båda partier skulle enligt sina vallöften utgöra en garanti för att ett vårdnadsbidrag enligt den modellen genomfördes.

Vi socialdemokrater kan förstå att folkpartiet som minsta parti i den borgerliga koalitionen inte fick gehör för sina synpunkter. Men, herr talman, nog klingade det falskt när folkpartiet, företrätt av Per Gahrton, inte bara försvarade förslaget utan dessutom i debatten gjorde uttalanden om förslagets förträfflighet.

Per Gahrton ansåg i debatten att socialdemokraternas agerande i familjepolitiken var vingligt. Nåja, det var då. I dag är situationen en annan. I dag har Gabriel Romanus pekat på att bestämmelsen om den nionde månaden enligt den modell som gäller i dag är mycket krånglig att föra ut till människorna.

Det förslag till förändringar som framförs i propositionen innebär enligt Gabriel Romanus flera fördelar. Inte minst är förändringen av betydelse för de ensamstående föräldrarna, sade socialministern. Förslagets genomförande ökar jämställdheten, minskar krånglet och tar bort orättvisorna. Ja, Gabriel Romanus, det kan vi helt ställa upp på. Det var exakt vad jag sade från denna

talarestol i maj månad 1977.

Vidare sade Gabriel Romanus att detta är ingen slutlig lösning, utan man kommer att förbättra försäkringen i den mån resurserna det tillåter.

Jag kan nu konstatera att de förslag som läggs fram i propositionen ligger i linje med de ställningstaganden socialdemokraterna tidigare redovisat här i riksdagen. Den för oss viktigaste frågan är att folkpartiregeringen nu överger den konstruktion beträffande föräldraförsäkringens nionde månad som man inom trepartiregeringen var med om att genomdriva. Mot denna bakgrund kommer vi, med vissa bestämda reservationer, att tillstyrka förslagen i propositionen.

Vi anser att det är bra att regeringen har tagit fasta på familjestödsutredningens under Camilla Odhnoffs ledning förslag att införa rätt till havandeskapspenning. Det är angeläget att kvinnor som på grund av arbetets art inte kan fortsätta sina normala arbetsuppgifter i graviditetens slutskede nu får en lagfäst principiell rätt till omplacering på arbetsplatsen med bibehållen lön. Om omplacering inte är möjlig skulle hon enligt regeringsförslaget få rätt till ledighet med inkomstersättning och havandeskapspenning fr. o. m. den sextionde dagen t. o. m. den tionde dagen före den beräknade tidpunkten för förlossningen. Utskottet föreslår här en ändring. Vi är eniga om att rätt till omplacering fr. o. m. den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för barnets födelse fram till barnets faktiska födelse bör införas i stället. Först därigenom uppnås enligt utskottets uppfattning jämställdhet mellan kvinnor som redan tidigare under graviditeten har lättare arbetsuppgifter och kvinnor som blir omplacerade till sådana uppgifter. Jag tror att Gabriel Romanus tycker att den ändringen är bra och att den är befogad.

Även om vi är positiva till rätten till havandeskapspenning, menar vi att det är väsentligt att den fackliga organisationen får ett betydande inflytande när det gäller omplacering av en gravid kvinna från tyngre till lättare arbetsuppgifter. Vi menar att den fackliga organisationen har möjligheter att bedöma om det finns lämpliga arbetsuppgifter för kvinnan. Vi menar också att detta skapar garantier för att kostnader som skulle falla på produktionen inte i onödan förs över på samhället.

Försäkringskassan bör därför vid sin prövning om rätt till havandeskapspenning alltid ha tillgång till den fackliga organisationens uppfattning, som framkommit vid förhandlingar enligt medbestämmandelagen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 1.

I regel torde försäkringskassan få godta en arbetsgivares uppgift om att omplacering inte har kunnat ske. Om den fackliga organisationen bestrider denna uppgift, kan frågan bli föremål för prövning i arbetsdomstolen. Detta kommer säkerligen att bli mindre vanligt bl. a. på grund av tidsförhållanden. Vi socialdemokrater ser en risk i den starka ställning som arbetsgivaren har fått genom lagstiftningens utformning. Vi hyser oro för att bestämmelserna får den konsekvensen att arbetsgivare undandrar sig sin skyldighet att företa en omplacering.

Vi har övervägt att redan nu begära föreskrifter om att den fackliga organisationens godkännande av att omplacering inte har kunnat ske skulle

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

krävas vid ansökan om havandeskapspenning. Vi har emellertid nu stannat för att avvakta, men vi betonar vikten av att riks försäkringsverket noga följer utvecklingen och att detta ges regeringen till känna. Jag yrkar bifall till reservationen 2.

I propositionen höjs åldersgränsen för föräldrapenning för tillfällig vård av barn till 12 år. Vi föreslår en höjning till 13 år, som principiellt ter sig mera rimlig, eftersom den knyter an till den övre åldersgränsen för den kommunala barnomsorgen. Jag yrkar bifall till reservationen 5.

I reservationen 8 uttalar vi farhågor för att rätten till föräldrapenning för tillfällig vård av barn kan innebära att kommunerna avstår från att bygga ut barnvårdarverksamheten under hänvisning till de vidgade möjligheterna till ersättning från försäkringen. Även om departementschefen i propositionen uttalar att föräldrapenningen inte får tas som ett alternativ till en utbyggd barnvårdarverksamhet, har vi ändå kvar denna oro. Vi anser inte att vi har fått en tillräcklig garanti för att problemen kommer att uppmärksammas och begär därför att regeringen får i uppdrag att ta upp överläggningar med Svenska kommunförbundet. Jag yrkar bifall till reservationen 8.

Herr talman! Slutligen reservation nr 13. Jag vill inledningsvis slå fast att verklig valfrihet föreligger först när den särskilda föräldrapenningen helt bygger på inkomstbortfallsprincipen. Vi begär därför en successiv utbyggnad av den särskilda föräldrapenningen som ger föräldrarna rätt till en sammanlagd ersättningsberättigad ledighet under tiden t. o. m. barnens första skolår med 12 månader för varje barn i familjen. Härigenom ger man i väsentligt högre grad än nu föräldrar ökade möjligheter till samvaro med sina barn. Vi anser fortfarande att ersättningstiden när det gäller den särskilda föräldrapenningen skall delas strikt mellan föräldrarna. Ännu har vi inte fått de goda erfarenheter som vi på grund av den valfrihet som finns hade hoppats få. Det skapas problem vid försäkringskassorna och för föräldrarna. Uppenbarligen har det beträffande den nionde månaden varit så, att när mannen, som i regel har den högsta inkomsten, har upptäckt att han får en lägre sjukpenning än vad han skulle vara berättigad till har han hoppat av. Genom ett enkelt förfarande har man återställt tingens ordning, dvs. i stället har kvinnan fått stanna hemma. Jag vet att meningarna inom folkpartiet är delade härvidlag. Jag hoppas att man även inom folkpartiet skall kunna klara ut den här ojämligheten och verka för större jämställdhet.

Vi har även pekat på att rätten till föräldrapenning bör knytas till individen. Det är olyckligt att man inte skall kunna stanna hemma och få rätt till sin vanliga sjukpenning utan i stället får en lägre sjukpenning. Detta främjar inte möjligheterna för en förälder med högre inkomst och högre sjukpenning att lära känna sina barn, och det främjar inte heller möjligheterna för barnen att få vara tillsammans med sina föräldrar. Det har blivit en snedvridning av den ekonomiska situationen.

Vi menar – och det har vi också slagit fast i reservationen – att även om lagstiftningen har förenklats är den fortfarande mycket krånglig. Vi framhåller att man bör göra en överarbetning, så att den viktiga föräldraförsäkringen blir sammangjuten och mindre komplicerad. Jag yrkar därför bifall till

reservation nr 13.

Herr talman! Det har ställts några frågor under debatten. Rune Gustavsson har frågat om det är rättvist att vissa personer får 32 kr. om dagen när de är hemma och vårdar barn, medan andra kan få upp till 242 kr. om dagen. Tankegången är egentligen ganska ovanlig. Den som får 242 kr. om dagen har en sjukpenninggrundande inkomst baserad på den inkomst han hade i förvärvsarbetet. Och garantibeloppet 32 kr. om dagen – denna kompromiss beträffande den nionde månaden – får ju alla, oberoende av om man är hemarbetande eller om man har en inkomst som berättigar till den högsta sjukpenninggrundande inkomsten. Vi har varit överens om att föräldraförsäkringen skall bygga på samma principer som sjukförsäkringen. När det gäller sjukförsäkringen har inte Rune Gustavsson annat än i en ganska unik motion som avstyrktes av samtliga partier i socialförsäkringsutskottet låtit ana att man även på sjukförsäkringens område vill ha ett enhetligt belopp. Gå då ut och tala med de människor som måste vara hemma på grund av sjukdom och säg att ni vill lägga ett belopp i botten som skall vara detsamma för alla, ett belopp som är så lågt att man helt enkelt inte har råd att vara hemma. Är detta centerns metod att främja människors arbetsamhet? Man kan fråga vad som ligger bakom sådana förslag.

Ett faktum är att skall vi verkligen leva upp till vad vi har sagt i många sammanhang – att vi vill skapa ett samhälle där barnen känner trygghet och där föräldrarna bereds möjlighet att vara tillsammans med sina barn – finns det bara en möjlighet, om vi inte skall skilja på barn och barn. Det finns bara den möjligheten, att ge ersättning enligt inkomstbortfallsprincipen. Annars måste vi diskutera om barnen till dem som inte har råd att stanna hemma därför att de får ett för lågt belopp, inte har samma värde, om inte de barnen skall ges möjlighet till en trygg uppfostran och kontakt med sina föräldrar, om inte de barnen skall beredas en god grund i starten – de som senare skall bli de som tar över i samhället. Skall de, på grund av en diskriminering när det gäller ersättning när deras föräldrar är hemma, få det svårt redan i starten?

Slutligen, herr talman, har det talats också om sex timmars arbetsdag och det förträffliga i att man kunde stanna hemma två timmar, hälften eller helt osv. – enligt den egendomliga konstruktionen för den nionde månaden. Här har Rune Gustavsson försvarat centerns uppfattning att det är riktigt att man får 32 kr. om dagen och pekat på i vilka inkomstlägen man har full kompensation om man skär ned sin arbetstid. Men vi har många ensamstående – i detta fall måste jag medge att det gäller kvinnor – som inte får in sina barn i barnomsorgen och behöver vara hemma också den nionde månaden, som de får 960 kr. för. De har inte den ekonomiska möjligheten att de kan dela upp sin arbetstid på det sätt som Rune Gustavsson har skisserat. Den man som stannar hemma *helt* får 32 kr. Det har jag redan nämnt. Vad som är egendomligt är att Rune Gustavsson har försvarat att den man som stannar hemma till hälften och har en sjukpenning på 242 kr. om dagen får 121 kr. Men det är bra enligt Rune Gustavsson – för han har i varje fall skurit ned sin arbetstid, och det ligger i linje med vad ni vill. Stannar han hemma två timmar per dag kan han få en fjärdedels sjukpenning, vilket fortfarande ligger över de

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

32 kr. som han får om han är hemma helt och hållet. När förlusten av arbetsinkomsten är total får han 32 kr. per dag. När han får halv förlust av arbetsinkomsten får han 121 kr. Hur kan man anse dels att det är rättvist, dels att systemet är enkelt att tillämpa?

När det slutligen gäller sex timmars arbetsdag beslutade den socialdemokratiska partikongressen att tillsätta en arbetsgrupp, som skulle arbeta fram en plan när det gäller sex timmars arbetsdag för alla. Den arbetsgruppen är tillsatt. Den har börjat sitt arbete. Jag tror att det är viktigt att vi ser denna fråga totalt och i sin helhet.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

RUNE GUSTAVSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Vad den socialdemokratiska partikongressen har tillsatt för arbetsgrupp och vad man diskuterar där är mindre intressant i detta sammanhang. Det som är intressant är de förslag vi diskuterar nu och skall fatta beslut om. När det gäller sjukförsäkringen, som Doris Håvik tog upp, måste argumentnöden vara fantastiskt stor hos fru Håvik, som för in resonemanget att vi har velat ändra på sjukförsäkringens grunder. Vad vi talar om är orättvisan i att förlänga den nuvarande föräldraförsäkringen och gradera värdet av vård av barnen. Fru Håvik företräder här uppfattningen att det är värt 32 kr. om dagen att vårda låginkomsttagarens barn medan man för den som ligger i en inkomst så att sjukersättningen blir 242 kr. sätter värdet där. Det är detta vi angriper.

Jag återkommer till vårt förslag, som det tydligen är väldigt svårt för fru Håvik att uppfatta och som innebär att alla skall ha ersättning motsvarande en fjärdedel av inkomstbortfallet för medelinkomsttagaren. Det blir i dagsläget ungefär 37 kr. per dag eller 1 100 kr. per månad. Det kompenserar inkomstbortfallet för inkomsttagare med upp till 54 000 kronors inkomst, och dessa utgörs i mycket stor utsträckning av ensamstående föräldrar, i huvudsak kvinnor, som i dag inte kan utnyttja de möjligheter som ledighetslagen ger. Fru Håvik säger nej till en sådan kompensation och vill följaktligen icke ge dem dessa möjligheter. Det är vad saken gäller.

Jag vill vidare anföra två citat från debatten i riksdagen i samband med antagandet av ledighetslagen. Ingrid Ludvigsson sade då bl. a. följande: "Om man inte förenar det beslut om rätt till förlängd ledighet som vi nu tar med ekonomiska möjligheter att utnyttja de förmåner lagen erbjuder, då blir den information som man förmedlar till föräldrar --- ingenting annat än glada tillrop från riksdagen ---."

Fru Håvik, som sedan framförde ungefär samma uppfattning, sade bl. a. följande: "Man lovar människor förmåner och kallar det för reformer utan att tänka på de stora låglönegrupperna, exempelvis ensamstående föräldrar, vilkas barn har exakt samma rätt som andra att ställa krav på samhället - på oss alla - att få möjligheten att ha en förälder hemma, vilket också innebär att föräldrar skall beredas möjligheter att ha tid med sina barn. Ger man inte ett

ekonomiskt stöd är det ett axiom, Rune Gustavsson, att man utesluter betydande grupper från det som är så bra för de hela familjerna.”

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

DORIS HÅVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag är självfallet mycket tacksam över att Rune Gustavsson läste upp det yttrande som jag gjorde vid det nämnda tillfället. Jag visste inte att det lät så bra. Det var faktiskt värt att bli upprepat från denna talarstol.

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Jag begär inte att Rune Gustavsson skall vara intresserad av vad som beslutades på den socialdemokratiska partikongressen. Jag lämnade bara en upplysning till kammarens ledamöter om att socialdemokraterna arbetar med den frågan. Det brukliga sättet att bereda frågorna för att senare kunna förankra dem politiskt är att sända ut de förslag som kommer fram på remiss i olika omgångar och se vad som händer med dem.

Vad som har varit utomordentligt intressant i dag för oss socialdemokrater har varit att sitta på första parkett och lyssna på den totala oenighet som fortfarande råder i familjepolitiska frågor och om hur man skall bygga ut familjepolitiken. Man kan inte enas om gemensamma reservationer utan försöker från denna talarstol presentera sina förslag som de bästa och allena saliggörande. Man har verkligen profilerat sig i tre olika borgerliga partier, och det har sannerligen inte moderater och centerpartister tjänat på. Den oenighet som ni visade upp under valrörelsen 1976 inte bara kvarstår utan har accentuerats.

Det kan också vara intressant att anföra några citat i detta sammanhang. I regeringsdeklarationen 1976 kom man med möda fram till följande stolta rader när det gällde familjepolitiken: ”Stödet” – till småbarnsföräldrar – ”skall utformas så att det främjar valfrihet och jämställdhet.”

I den proposition på detta område som var signerad av Rune Gustavsson gjordes följande något kryptiska uttalande: ”I enlighet med regeringsförklaringen – – – planeras slutligen ett förslag med samlad lösning av frågorna om vårdnadsbidrag och utbyggnad av den särskilda föräldrapenningen så att den i sin helhet utgår efter föräldrarnas aktuella sjukpenninggrundande inkomst.”

Den propositionen var alltså signerad av Rune Gustavsson, och där säger Rune Gustavsson att föräldrapenningen skall utgå efter föräldrarnas aktuella sjukpenninggrundande inkomst. Rune Gustavsson är nu inte längre socialminister, även om han agerar som om han vore det. Gäller då inte längre det uttalande som Rune Gustavsson själv har signerat?

RUNE GUSTAVSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag citerade ur ett inlägg som fru Håvik gjorde för drygt ett år sedan. Jag tyckte det var bra. Jag trodde att fru Håvik menade allvar med vad hon sade och ville medverka till att det blev en kompensation. Det är synd bara att fru Håvik i dag springer ifrån vad som sades den gången.

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

DORIS HÅVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Tydligt tog mitt sista inlägg så hårt på Rune Gustavsson att han föredrog att tala om något annat i stället för att bemöta mig.

Har jag fel när jag säger att det dock stod i propositionen att man skall bygga ut föräldraförsäkringen så att den i sin helhet utgår efter föräldrarnas aktuella sjukpenninggrundande inkomst? Det är ju det Rune Gustavsson i flera inlägg – både när vi berörde socialutskottets betänkanden och då vi talade om socialförsäkringsutskottets betänkande – har försökt springa ifrån och talat om att det är alldeles fel att man skall ha denna kompensation för inkomstbortfall.

Rune Gustavsson vill nu sälja centerns förslag. Moderaterna vill sälja sitt förslag om vårdnadsbidrag. Folkpartiet talar om ett vårdnadsbidrag längre fram när resurserna räcker till, som skall se ut på ett tredje sätt.

Jag tror att vi får ha ett mera samlat grepp om denna fråga, och mera enighet – inte minst för barnfamiljernas och väljarnas skull – om var ni egentligen står i denna fråga.

Det är tydligen inte bara energipolitiken som är en stöttesten.

Förste vice talmannen anmälde att Rune Gustavsson anhöllit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

GÖSTA ANDERSSON (c):

Herr talman! Familjepolitiken är en viktig del av vår sociala trygghetspolitik. Det är en väsentlig målsättning att de familjepolitiska reformerna får en riktig fördelningspolitisk utformning. De sämst ställda i samhället bör i första hand stödjas av våra reformbeslut.

Jag tror att vi här i riksdagen gjorde klokt i att bättre än hittills analysera konsekvenserna av de reformer som vi fattar beslut om. Jag tror inte att riksdagen kan känna sig helt tillfreds med de reformer som genomförts på det familjepolitiska området.

Det är svårt att hävda att barn i familjer som bäst behöver samhällets stöd har fått det stödet. Hade man kunnat hävda att det är de barn som har det sämsta familjemiljöerna – med alkoholmissbruk, kriminalitet, dåliga boendemiljöer och andra missförhållanden i hemmen – som har prioriterats i familjepolitiken, hade det ändå varit ganska lätt att motivera stora samhällsinsatser.

I den familjepolitiska reform som vi nu behandlar har föräldraförsäkringen fått en utformning som gynnar vissa barnfamiljer och missgynnar andra. Det är väl ingen som vill förneka att alla föräldrars insatser för sina barn är lika viktiga och lika ansvarsfulla. Den utgångspunkten borde i varje fall alla vara överens om. Samhället värderar tyvärr inte föräldrarnas insatser utifrån den utgångspunkten att det är samma arbete föräldrarna utför när de är hemma och vårdar sina barn. Det är utomordentligt svårt att motivera att vissa föräldrars arbete med sina barn endast skall värderas till 32 kr. per dag när andra – som framhållits här tidigare i debatten – får 242 kr. för exakt samma arbete. Föräldraförsäkringen kommer – med den utformning som folkpartiet

och socialdemokraterna vill ge den – att ge ca 8 500 kr. i ersättning till vissa föräldrar, när bättre lottade familjer får nära 65 000 kr. för exakt samma vårdinsats. Det är svårt, för att inte säga omöjligt, att finna några sakliga skäl för att samma vårdarbete skall ge en inkomstskillnad på nära 60 000 kr.

Fackliga organisationer skulle med all rätt göra uppror, och skandalartiklar skulle vara självklara i tidningar, om man fann att exakt samma arbete i ett företag gav löneskillnader på nära 60 000 under nio månader. Om riksdagen valde att följa socialdemokraternas linje enligt reservationen 13 blir skillnaden mellan de bättre och de sämre lottade familjerna nära 80 000 kr. under ett år.

När vissa partier valt att utforma familjepolitiken på det här sättet måste de ha fjärrmat sig från den verklighet som människorna lever med i vårt land. Är man okunnig om att hundratusentals människor – däribland många kvinnor, t. ex. i Norrlands inland och i olika glesbygder – inte kunnat få något jobb? Hur gärna man än velat har man inte kunnat få den inkomst som är en självklarhet för flertalet av svenska folket. När inte samhället kunnat ge denna sysselsättning – som egentligen är en mänsklig rättighet – är då detta motiv för att man skall straffas även av det sociala trygghetssystem och de familjepolitiska reformer som samhället byggt upp? Det kan inte finnas ett enda förnuftigt motiv för att en människa som utför ett hederligt arbete – som vården av barn utgör – också skall bli utan en rimlig ersättning för detta arbete. Vi måste inse det ologiska och osolidariska i att bygga upp vårt trygghetssystem på de ojämlika villkor under vilka människorna lever i vårt samhälle.

För många andra människor gäller den verkligheten att varken arbetsmarknaden eller de personliga förutsättningarna ger möjligheter till annat än t. ex. deltidsarbete i vissa fall. Att vissa människor drabbas av handikappet låg eller ingen inkomst är heller inget motiv för att de skattevägen skall hjälpa till att finansiera reformer åt människor som fått privilegiet att få ett välavlönat arbete i samhället. När vi i det här samhället genomförde de verkligt stora reformerna, som t. ex. folkpensionen och barnbidragen, omfattades alla folkpensionärer resp. alla barn av dessa reformer. Ingen ställdes utanför. De familjepolitiska reformer som genomförts under senare år har tappat solidaritetsprofilen. Nu graderas människorna på en inkomstskala som gynnar de redan privilegierade. För centerrörelsens del stämmer det illa med den grundtrygghetsfilosofi som alltid varit en hörnsten i vår politik. Vi kan inte godta en utveckling där vi tappar bort solidariteten i den svenska socialpolitiken.

Att välja den väg till utbyggnad av föräldraförsäkringen som socialdemokraterna och folkpartisterna nu gör innebär att stänga dörrarna för de förvärvsarbetande föräldrarna att gå över till sex timmars arbetsdag. Man stänger dörrarna för möjligheterna att ge dessa föräldrar mer tid för sina barn. Vi vet alla att de knappa resurser som står till förfogande på det familjepolitiska området inte räcker till för att bygga ut både en inkomstgraderad föräldraförsäkring och en vårdnadsersättning som ger möjligheter att göra sextimmarsdagen till verklighet för småbarnsföräldrarna. Är det verkligen så

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

att folkpartiet och socialdemokratin tror att man tillgodoser småbarnsföräldrarnas behov av att vara mer tillsammans med sina barn genom att nu utöka ersättningen under den enda månaden? Lever man i den tron, så lever man med en verklighetsflykt som är obegriplig. Eller är det så, att sex timmars arbetsdag för småbarnsföräldrar är en helt oväsentlig reform för dessa partier? Man kan ha anledning att ställa sig den frågan.

Syftet med reservation nr 9 är alltså att centern nu vill koncentrera de familjepolitiska resurserna på att införa vårdnadsersättning och att vi vill göra det möjligt för de förvärsarbetande föräldrarna att få mer tid över för sina barn.

För vår del anser vi det som mycket angeläget för föräldrarna att få vara tillsammans med sina barn såväl vid födelsen som i samband med sjukdom. Vi har därför slutit upp bakom propositionens förslag, som ger fadern särskild rätt till tio dagars ledighet i samband med barns födelse. Däremot kan vi inte ställa oss bakom det regeringsförslag som innebär en kraftig utökning av rätten till föräldrappening för tillfällig vård av barn. Vi är kritiska till att förslaget varken är remissbehandlat eller är tillfredsställande ekonomiskt analyserat. Vi är dock positiva till att föräldrar ges möjligheter att i ökad utsträckning i förhållande till nuvarande bestämmelser vara hemma när barnen blir långvarigt sjuka. I reservation nr 6 hemställer vi att regeringen framlägger ett nytt förslag som är bättre ekonomiskt underbyggt och som prioriterar de långvarigt sjuka barnen.

Centerpartiet har under en lång följd av år drivit kraven på en allmän föräldrautbildning. Därför är det naturligt att vi anser att det är bra att regeringen lagt fram ett sådant förslag. Till skillnad mot regeringen tror vi att det finns ett så stort intresse hos föräldrarna att man kan förlägga utbildningen till fritiden. Flera studieförbund har redan goda erfarenheter av studieverksamhet inom det här området. För att inte göra arbetslivet alltför komplicerat bör man i varje fall i en första omgång pröva möjligheterna att förlägga utbildningen till fritid. Vår uppfattning i denna fråga redovisar vi i reservation nr 10.

I utskottet är vi överens om att en utredning snarast bör tillsättas för att se över reglerna för vårdbidrag för handikappade barn. I vår partimotion 2482 har vi också angett vissa riktlinjer som utredningen bör arbeta efter.

Vi anser att principen lika ersättning för lika arbete bör gälla vid utformningen av vårdbidraget till handikappat barn. Denna principiella ståndpunkt redovisar vi i reservation nr 12.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till reservationerna nr 4, 6, 9, 10 och 12 vid socialförsäkringsutskottets betänkande nr 24.

I detta anförande instämde Arne Magnusson (c).

ALLAN ÅKERLIND (m):

Herr talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande nr 24 behandlas bl. a. regeringens förslag i propositionen 168 om förändringar i föräldraförsäkringen och om föräldrautbildning.

Från moderat sida biträder vi en del av förslagen men yrkar avslag på vissa delar som vi bedömer som alltför kostsamma i nuläget.

När det gäller t. ex. den föreslagna havandeskapspenningen under 50 dagar före nedkomsten för kvinnor som på grund av arbetets art inte kan förvärvsarbeta eller som inte kan omplaceras till lämpligt arbete tycker vi att det är ett riktigt förslag och biträder det.

Även på några andra punkter har vi biträtt förslagen. Men i några avseenden har vi som sagt andra meningar och har avgivit reservationer.

Förslaget om att föräldrapenning för tillfällig vård av barn skall kunna utgå under 60 dagar per barn och år, generellt för alla, yrkar vi avslag på. Den omständigheten att nuvarande antal ersättningsberättigade dagar inte räcker för vissa familjer med sjuka barn bör inte leda till att man generellt utsträcker ledigheten till alla, utan den bör enligt vår mening inriktas på att stödja framför allt familjer med långvarigt eller ofta sjuka barn eller föräldrar med handikappade barn.

Jag yrkar bifall till reservationen 3 i denna del, vilken motsvarar första avsnittet i reservationen 4.

I andra delen av reservationen 3 har vi moderater yrkat avslag även på propositionsförslaget att ge fadern en självständig rätt till föräldrapenning under tio dagar i samband med barns födelse. Dels menar vi att när behov uppstår bör dessa kunna tillgodoses med nu gällande bestämmelser, dels oroas vi av att förslagen *kan* leda till mycket stora kostnader, om den föreslagna reformen utnyttjas maximalt.

Jag yrkar bifall till reservationen 3 även i denna del.

I propositionen utlovas att en utredning skall tillsättas för att se över reglerna om vårdbidrag. Vi ansluter oss till vad som anförs i motionen 1797, att det är särskilt angeläget att få förbättringar för familjer med handikappade barn och även för familjer med ofta sjuka eller långvarigt sjuka barn.

Vi moderater menar att man bör sträva efter att i första hand stödja dessa särskilt utsatta kategorier och att utredningens arbete skall inriktas på det. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 7.

Propositionsförslaget om att särskild föräldrapenning skall utgå med belopp motsvarande föräldrarnas sjukpenning även under den sista månaden av ersättningstiden skulle enligt propositionens beräkningar kosta ca 180 milj. kr. per år. Vi menar att dessa pengar i stället borde användas till en successiv uppbyggnad av en vårdnadsersättning till föräldrar med småbarn. Vi tror att det skulle vara betydligt bättre att använda pengarna på det sättet.

Kersti Swartz sade tidigare i debatten att vi i nuvarande ekonomiska läge inte har råd med vårdnadsbidrag. De medel – upp till 350 milj. kr. under ett år – vi moderater sparar genom våra förslag i det ärende vi *nu* behandlar skulle räcka ganska långt för att finansiera ett första steg i en vårdnadsersättningsreform. Vi måste i första hand tänka på barnens bästa. Därför bör politikens uppläggning inriktas på införande av en vårdnadsersättning, som gör att föräldrarna får större valfrihet när det gäller val av tillsynsform för barnen. Därmed kan, enligt vår uppfattning, barnens bästa tillgodoses i varje enskilt fall. I detta avseende har moderater och centerpartister samma grundsyn. Vi

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

har inte råd, säger också socialminister Romanus. Jo, om man inte plotttrade bort resurserna på en mängd annat, vilket folkpartiregeringen nu håller på med, skulle man få råd. Jag yrkar bifall till reservation nr 9.

Som vi har anfört i reservation nr 10 är det både angeläget och önskvärt att föräldrar i olika sammanhang har rätt till ledighet för vård av barn. Man bör dock inte genomföra olika reformer snabbare än att arbetslivet på ett smidigt sätt kan anpassas till de nya reglerna. Därför avstyrker vi nu förslaget om att deltagande i föräldrautbildning skall ge rätt till ledighet från arbete och ekonomisk ersättning från föräldraförsäkringen. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 10.

I motionen 878 har Per-Eric Ringaby m. fl. pekat på de orimliga regler som kan leda till att halv särskild föräldrapenning i vissa fall kan bli mycket högre än hel sådan föräldrapenning. Nu har det sagts att en arbetsgrupp skall tillsättas för att se över effekterna av reglerna om särskild föräldrapenning. Vi begär i reservation nr 11 att den arbetsgruppen snart skall tillsättas, så att de här reglerna blir föremål för en skyndsam översyn, och att det bör ges regeringen till känna. Den påstötningen i ett så angeläget ärende borde verkligen hela riksdagen kunna ena sig om.

Jag yrkar bifall till reservation nr 11.

De i propositionen föreslagna förändringarna av föräldraförsäkringen har av regeringen kostnadsberäknats till ca 241 milj. kr. för helt budgetår. Vi moderater menar att den beräkningen är alldeles för låg. Det är naturligtvis svårt att exakt ange vad det kommer att kosta, eftersom kostnaden är helt beroende av hur försäkringen utnyttjas. Vi har dock beräknat att de föreslagna förändringarna torde komma att medföra kostnadsökningar på minst 370 milj. kr. per år. Det är mycket pengar, och i rådande budgetläge är det nödvändigt att starkt prioritera utgifterna till de allra nödvändigaste sakerna.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag alltså bifall till alla de reservationer till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 24 där de moderata utskottsrepresentanternas namn förekommer.

BRITTA BERGSTRÖM (fp):

Herr talman! Debatten om familjepolitiken har nu pågått i åtskilliga timmar, och jag skall försöka undvika att ta upp alltför mycket av det som har behandlats tidigare. Jag kan hänvisa till socialministerns inledningsanförande, där en del av de frågor som finns upptagna i reservationer redan har behandlats.

Jag ber, herr talman, att få börja med att yrka bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan på alla punkter och därmed avslag på alla de reservationer som är fogade till betänkandet.

När det gäller havandeskapspenningen är utskottet enigt i sakfrågan, men det finns två socialdemokratiska reservationer i sammanhanget som jag betraktar som ganska marginella.

Först och främst vill socialdemokraterna – Doris Håvik berörde detta – att intyg från den fackliga organisationen skall bifogas ansökan när en kvinna

ansöker om havandeskapspenning. Utskottsmajoriteten anser inte att det är nödvändigt. I propositionen förutsätts att det i dessa frågor mycket väl kan vara facklig medverkan utan att en sådan för den skull skall vara obligatorisk. Det står t. ex. i propositionen: "Protokoll från förhandling med fackförening kan lämpligen också ges in." Därmed borde de önskemålen vara tillgodosedda.

Även vänsterpartiet kommunisterna har synpunkter på detta och menar att intyg från fackföreningen borde vara avgörande, men man talar faktiskt om intyg från fackföreningen eller arbetsgivaren. Vänsterpartiet kommunisterna menar att läkarintyg däremot inte är nödvändigt. Utskottsmajoriteten instämmer med propositionen att läkarintyg, i varje fall så länge reformen är ny, bör finnas med. Vi finner att det är motiverat – det är inget orimligt krav. Vi avstyrker alltså bifall till den motionen från vänsterpartiet kommunisterna, samtidigt som vi avstyrker den motion från socialdemokraterna där de tar upp detta om intyg från den fackliga organisationen.

Socialdemokraterna vill dessutom ha ett tillkännagivande att riks försäkringsverket nogta bör följa verksamheten när det gäller havandeskapspenningen. Utskottsmajoriteten menar att ett sådant tillkännagivande är överflödigt. I propositionen framhålles: "Det är angeläget att tillsynsmyndigheten, riks försäkringsverket, noggrant följer utvecklingen på detta område." Det bör vara tillräckligt för att man skall förstå att denna nya reform kommer att följas upp och att regeringen också är angelägen om det. Man kan fråga sig vem det är socialdemokraterna inte litar på. Är det riks försäkringsverket eller regeringen?

Från socialdemokratiskt håll menar man att det finns risk för att kommunerna inte bygger ut barnvårdarverksamheten, då möjlighet till föräldrapenning för tillfällig vård av barn ökar, och vill ge regeringen till känna att överläggningar bör tas upp med Kommunförbundet. Denna fråga är emellertid mycket väl täckt i propositionen, där departementschefen understryker att utökningen av föräldrapenningen inte får tas som ett alternativ till utbyggnad av barnvårdarverksamheten. Det uttalandet i propositionen borde vara en garanti för att regeringen verkligen kommer att se till att det inte blir någon försämring beträffande barnvårdarverksamheten utan att den kommer att byggas ut. Utskottet menar att det inte finns anledning till något speciellt tillkännagivande här.

När åldersgränsen för föräldrapenningen för tillfällig vård av barn nu höjs från 10 till 12 år är socialdemokraterna missnöjda med att den inte höjs till 13 år. Utskottet vill inte nu tillstyrka en utbyggnad som går längre än som föreslås i propositionen. För barn som är över 12 år bör den kommunala barnomsorgen kunna komma i fråga vid sjukdom.

När det gäller långvarigt sjuka och handikappade barn har en utredning om vårdbidrag aviserats. Den utredningen bör komma in på gränsdragningen mellan föräldrapenning och vårdbidrag och sannolikt även åldersgränsen i det sammanhanget.

Socialdemokraterna har också omfattande förslag om principbeslut om fortsatt utbyggnad av föräldraförsäkringen. Doris Håvik berörde ganska

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

utförligt det förslaget, som finns i reservation nr 13. Ett kärt ämne som socialdemokraterna ständigt återkommer till är att folkpartiet inte vill göra en obligatorisk uppdelning av föräldrapenningen mellan föräldrarna. Vi vidhåller att en sådan uppdelning bör kunna ske på frivillig väg och att det är bättre att arbeta med påverkan och opinionsbildning än att göra detta obligatoriskt. Det skulle dessutom kunna bli mycket byråkratiskt. Det förslaget stämmer därför ganska dåligt med socialdemokraternas tankar om att ytterligare förenkla reglerna i föräldraförsäkringen.

Moderaterna ställer krav på översyn av den särskilda föräldrapenningen med hänsyn till den dåliga överensstämelsen: man kan få ut rätt hög föräldrapenning när man är halvt ledig från arbetet, medan man när man är helt ledig kan få bara 32 kr. Motionärerna säger att den riktiga principen skulle vara att ingen ersättning utöver garantibeloppets 32 kr. skulle utgå när ena föräldern inte förvärvsarbetar. Men i reservationen är moderaterna faktiskt litet försiktigare.

Utskottet menar att den arbetsgrupp som är aviserad är tillräcklig och att detta tillgodoser kravet i motionen. Man behöver därför inte göra något speciellt tillkännagivande i den frågan.

Både moderater och centerpartister invänder mot förslaget om en utökning av antalet dagar för tillfällig vård av sjukt barn till 60 per år för varje barn. De säger att man hellre skulle tillgodose familjer där man har barn som ofta är sjuka. Men det är ju just det man gör genom den här utökningen! Man gör det lättare för föräldrarna i de familjerna att vara hemma och ta hand om sina barn utan att komma in med speciella ansökningar, vilket man skulle få göra om vi hade en bestämmelse om att man av särskilda skäl skulle kunna få ett utökad antal dagar. Det är ganska svårt att förstå att man så kategoriskt invänder mot detta, framför allt som det kommer att gälla i första hand familjer med barn som är sjuka ofta och kanske långvarigt.

Centerpartiet har speciella önskemål beträffande utredningen om vårdbidrag till barn med handikapp och barn som är långvarigt sjuka, vilken också tas upp i propositionen. Centerpartiet vill att riksdagen nu skall binda denna utredning vid de riktlinjer som är utformade i partimotionen. Detta knyter an till det anförande som Gösta Andersson hade här, där han mycket länge uppehöll sig vid frågan om ersättning till förvärvsarbetande. Han menar att inkomstbortfallsprincipen innebär en stor orättvisa. Man värderar samma arbete på olika sätt.

Rune Gustavsson har här tidigare också varit inne på att folkpartiet prioriterar de stora skillnaderna i föräldraförsäkringen framför en vårdnadsersättning, som man menar skall vara lika för alla. Att förvärvsarbetande har möjlighet till ersättning enligt inkomstbortfallsprincipen är en väldigt viktig förutsättning för många av dem som förvärvsarbetar för att de över huvud taget skall kunna vara hemma och ta hand om sina barn medan de är små. Jag menar att om man tar bort den möjligheten skulle man åstadkomma en försämring för många. Det är inte enbart fråga om familjer med speciellt höga inkomster, utan det är ofta fråga om familjer i medelinkomstlägen. Dessutom tror jag att man på det sättet minskar den stimulans som vi gärna vill ge

papporna att vara hemma och ta hand om sina barn.

Beträffande frågan om vårdbidraget för handikappade barn är också centerpartisterna inne på den här tanken och förespråkar att vissa riktlinjer skall fastslås. Man säger, och det är precis samma tankegångar som de som Gösta Andersson för en stund sedan gav uttryck för, att "riksdagen som en riktlinje uttalar sig för att principen om lika ersättning för lika arbete skall vara vägledande för den i propositionen aviserade utredningens arbete". Här menar jag att det är alldeles fel att i förväg ge sådana anvisningar.

Den ersättning som f. n. utgår i form av vårdbidrag för handikappade barn följer reglerna för folkpensionen. Såvitt jag förstår råder här ingen ojämlikhet. Jag förstår egentligen inte alls varför man nu från centerpartiets sida är så angelägen att ta upp de här frågorna. Utskottet har inte funnit någon anledning att uttala sig om riktlinjerna för utredningen. Däremot instämmer utskottsmajoriteten i de önskemål som i det här sammanhanget uttalas om att utredningen skall bedrivas skyndsamt.

Så ett par kommentarer med anledning av vänsterpartiet kommunisternas motion i det här sammanhanget. Man vill helt slopa tidsbegränsningen för föräldrapenningen för tillfällig vård av barn. Men vi anser att den tidsbegränsningen ändå bör finnas för att det skall bli en avgränsning mot bidraget för vård av handikappat barn. Det är alltså inte speciellt bra att helt slopa tidsbegränsningen. Det uttalas också i propositionen att om ett barn varit sjukt i mer än 60 dagar, så finns alltid möjligheten att till prövning ta upp frågan, om ersättning i form av vårdbidrag skall utgå. Dessutom tar vpk i sin motion upp frågan om föräldrabegreppet. Utskottet framhåller i sin skrivning att vi har ett gemensamt föräldrabegrepp inom socialförsäkringslagstiftningen och skattelagstiftningen och att det kanske skulle bli komplicerat i stället för enklare, om man införde ett speciellt föräldrabegrepp på socialförsäkringsens område.

DORIS HÅVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! De reservationer angående havandeskapspenningen som vi fogat till socialförsäkringsutskottets betänkande kan vi inte betrakta som marginella. När man genomför en ny reform – i detta fall en reform som vi i övrigt ställer oss bakom och som är helt i enlighet med utredningens förslag – är det viktigt att man från början följer upp den mycket noggrant, så att den får den genomslagskraft som är avsedd. Vi anser därför att det är av utomordentligt stor betydelse att man, såsom vi föreslår i reservationen 1, tar vara på de fackliga organisationernas möjligheter att bedöma om det finns lämpliga arbetsuppgifter för kvinnan inom företaget. Därför är det också viktigt, som jag sade i mitt anförande, att vi kan skapa garantier för att det inte på samhället förs över kostnader som borde falla på produktionen.

Vi anser att det här krävs en facklig medverkan. Vi uttrycker det så starkt, att man alltid skall ha tillgång till den fackliga uppfattningen, såsom den kommer till uttryck vid förhandling enligt medbestämmandelagen. Som marginellt ser vi detta definitivt inte, utan vi anser tvärtom att vår reservation nr 1 är mycket viktig.

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Reservationen 2 beträffande översyn av bestämmelserna av havandeskapspenning innebär absolut ingen misstro mot vare sig regeringen eller riks försäkringsverket. Det är bara så att ett allmänt uttalande att man förutsätter att myndigheten följer utfallet av detta beslut kanske inte får den effekt vi önskar. Myndigheten bör i ett sådant här fall – så fungerar det faktiskt – få ett uppdrag av regeringen, och därför anser vi att reservationen 2 är lika befogad.

Reservationen 5 angående åldersgränsen kunde Britta Bergström inte förstå. Familjestödsutredningen hade ju stannat för åldersgränsen 13 år, och vi ansluter oss till det förslaget. Den höjning som föreslås i propositionen, nämligen till 12 år, har inte fått någon närmare motivering. Vi anser att 13 år mycket bra kan motiveras med att det är den övre åldersgränsen för den kommunala barnomsorgen.

I reservationen 8 föreslår vi att det skall tas upp överläggningar med Svenska kommunförbundet i syfte att skapa garantier att denna försäkring inte tas till intäkt för att låta bli att bygga ut barnvårdarverksamheten. Även departementschefen har uttalat farhågor i den riktningen, dock utan att följa upp detta genom att skapa dessa garantier. Där bör väl, som vi skriver i reservationen, en överläggning med Svenska kommunförbundet vara ett minimikrav.

Vi vidhåller att vi vill ha en grundläggande och strikt fördelning av ersättningstiden mellan föräldrarna. Vi anser att remissinstanserna helt ställt upp bakom den ståndpunkten. Det är just detta som skapar den valfrihet som vi anser bör finnas.

ALLAN ÅKERLIND (m) kort genmäle:

Herr talman! Britta Bergström säger att de 60 dagarnas ledighet för vård av sjuka barn i de flesta fall kommer att gälla dem som ofta är sjuka. Det är väl så att en generell rätt utnyttjas av alla, även när det gäller barn som inte drabbas av sjukdom ofta. Vi moderater har menat att det skall vara ofta sjuka barn och handikappade barn som skall tillgodoses i första hand.

Det är klart att om man, som folkpartiregeringen nu vill göra, inför en generell rätt för alla, så öppnar man alla slussar, och det kan bli väldigt dyrt – det är det vi är oroliga för. Men det är helt riktigt att om man ger alla samma rätt, täcker man in även dem som absolut behöver hjälp. Men vi vill i första hand inrikta ett sådant här stöd på dem som verkligen behöver det, ofta och långvarigt sjuka och handikappade barn. Därför menar vi att det var fel att lägga fram ett förslag som tar med alla, som gäller generellt. Man kan alltså med all rätt säga att vi i ett sådant system täcker in dem som behöver hjälp, men man täcker ju in alla andra också.

INGA LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag säga något med anledning av att propositionen och även utskottet föreslår att det skall finnas läkarintyg för att kvinnan skall få ut havandeskapspenning i det fall då hon har ett sådant arbete att hon inte kan kvarstanna där. Jag förstår inte varför man skall ha detta intyg. Jag tycker

att det innebär ett väldigt misstroende mot både gravida kvinnor och de fackliga organisationerna. Det måste väl ändå vara kvinnans egen erfarenhet, hennes speciella arbetssituation och hennes speciella graviditet som skall vara utslagsgivande. Det här förslaget är, tycker jag, ett sätt att spela över kvinnor. Det är också ett sätt att bidra till krångel och onödig byråkrati.

När det gäller barnvårdarverksamhet är det inte i första hand fråga om att man skall ha en överläggning med Kommunförbundet, utan vad det handlar om här är att ställa resurser till kommunernas förfogande, så att man kan bygga ut barnvårdarverksamheten. I vissa kommuner finns ännu inte den här verksamheten, och på vissa orter är det ett krav från kommunens sida att föräldrarna först skall ha tagit ut sina försäkringsdagar innan de får hjälp med barnvårdare. Orsaken är att tillgången på barnvårdare är så oerhört begränsad; det är nästan omöjligt att få hjälp av barnvårdare när barnen är sjuka. Vad det handlar om är alltså resurser och pengar, precis som på så många andra områden när det gäller barnomsorg och barns behov.

Jag förstår fortfarande inte varför 60-dagarsgränsen skall finnas. Jag delar inte alls Allan Åkerlinds fasa för att folk orättmätigt skall tillskansa sig pengar från föräldraförsäkringen. När man ändå är så pass generös som regeringen faktiskt är när det gäller de 60 dagarna, så tycker jag att man helt kunde ta bort den gränsen och låta barns sjukdom jämföras med föräldrars sjukdom.

Beträffande föräldrabegreppet i försäkringen borde den faktiska vård- och familjesituationen vara vägledande för huruvida man skall få ut de här pengarna. Jag har ett exempel som gäller en familj där en förskollärare var moder till ett barn som blev sjukt. Hon sammanbodde med en man som inte var far till barnet. Pappan bodde i Norrland. Det gick ju inte att få ut några pengar när barnet blev sjukt. I stället borde det naturligtvis ha varit heit naturligt att båda två skulle kunna få ut ersättning. Det var också så att mamman, som var förskollärare, inte hade någon möjlighet att stanna hemma från sitt arbete på grund av den brist på förskollärare och personal som råder inom barnomsorgen. Det finns många exempel på hur snett bestämmelserna kan slå. Och det skulle gå att lösa problemen om man bara hade den politiska viljan att göra det.

BRITTA BERGSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Till Doris Håvik: Beträffande de reservationer jag talade om som marginella, så vill jag fortfarande hävda att det är ganska marginellt när man begär tillkännagivanden om saker och ting som det redan finns angivet i propositionen att regeringen är uppmärksam på. Propositionen förutsätter t. ex. att det kan finnas medverkan av den fackliga organisationen, som jag sade tidigare, vid bedömning av omplacering och behovet av havandeskapspenning. Det är samma sak när det gäller uppföljningen av verksamheten. Doris Håvik menar att för att riksförsäkringsverket skulle få ett sådant uppdrag av regeringen så krävs det ett tillkännagivande av riksdagen om detta. Jag förutsätter att regeringen, i den mån det behövs om inte riksförsäkringsverket gör det ändå, ger ett sådant uppdrag även utan tillkännagivande från riksdagen.

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Allan Åkerlind kom in på frågan om rätt till 60 dagars ledighet för tillfällig vård av barn och talade om den som en generell rätt som kommer att utnyttjas av alla, att den öppnar alla slussar, och då måste jag fråga: Menar Allan Åkerlind att detta skulle innebära att föräldrar är hemma under förevändning att barnen är sjuka utan att de är det? Denna rätt förutsätter enligt propositionen att det skall lämnas intyg efter sju dagars sjukdom, precis som när det gäller egen sjukdom. Detta visar en misstänksamhet mot föräldrar som inte är berättigad.

Till sist vill jag vända mig till Inga Lantz, som ansåg att läkarintyget skulle innebära misstro mot kvinnan. Vi har i en mängd sådana här situationer krav på läkarintyg. Det är självklart att även kvinnans uppfattning kommer att få stor betydelse, om hon tar initiativ och talar om att hon inte klarar av ett jobb under den sista delen av sin graviditet. Det riktiga är just att man då har ett läkarintyg, inte minst med hänsyn till att detta kan ses som ett alternativ till sjukskrivning och ett bättre alternativ för kvinnans del. Det är därför ganska naturligt att man här har krav på läkarintyg.

DORIS HÅVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte gå in på de reservationer jag hann med att beröra under min repliktid. De reservationerna kvarstår, och kammaren kommer senare att få ta ställning till dem. Jag skall i stället påpeka att jag hoppas att regeringen tänker om när det gäller rätten att sjukpenning överstigande garantnivån knyts till individen, för detta slår väldigt snett. Jag kan ta ett exempel, där en familj med ett handikappat barn hade vårdbidrag. Det nya barnet krävde så mycket arbete och det handikappade barnet så mycket uppmärksamhet att fadern fick stanna hemma för 32 kr. om dagen. Det finns åtskilliga sådana exempel som jag vill lägga socialministern om hjärtat att titta på för att se om han inte kan göra någonting åt detta som slår så snett. Det bör vara en rättighet att sjukpenningen är individanknuten.

Vi hälsar ändå med tillfredsställelse, som jag tidigare har sagt, att vårt förslag har tillgodosetts i två avseenden. Det gäller den nionde månaden, där regeringen har gått på inkomstbortfallsprincipen. Vi vill se detta som en bräsch, dvs. att det satsas på en vidareutbyggnad så att vi kanske snart kommer fram till det förslag som socialdemokraterna har när det gäller tolv månader med kompensation enligt inkomstbortfallsprincipen.

Jag vill också ta upp en fråga som jag tidigare inte har berört, och det är att den särskilda föräldrapenningen skall vid flerbarnsfödelse utgå per barn. När socialdemokraterna i debatten 1977 förde fram kravet på detta, som vi bedömde vara en angelägen rättighet, såg man det närmast som ett jippo från vår sida. Vi hälsar med tillfredsställelse att utskottet nu har tagit seriöst på detta seriöst underbyggda förslag och tagit med det i propositionen.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Den diskussion som socialförsäkringsutskottets ledamöter nu har fört har varit något mer begränsad till ärendet för dagen än den tidigare debatten. Doris Håvik var kritisk mot att debatten tidigare var alltför

allmänpolitisk. och jag kan medge att det ligger något i den kritiken. Men med litet bättre kontakt mellan Doris Håvik och hennes partivän i socialutskottet, som drog upp den allmänpolitiska debatten, hade det kunnat undvikas.

Jag skall inte ännu en gång gå in på frågorna om vårdnadsbidraget och om avvägningen mellan detta och föräldraförsäkringen. eftersom dessa frågor redan har diskuterats ganska utförligt. Låt mig bara helt kort säga till Doris Håvik att folkpartiet har på sitt program en utbyggnad av föräldraförsäkringen till att omfatta tolv månader. Det är ett programkrav som vi inte på något sätt har ändrat, men precis som när det gäller många andra får det förverkligas i den takt som de ekonomiska resurserna medger. Alla blir vi väl nu alltmer medvetna om att man inte kan genomföra allt gott på en gång, men när det gäller målet finns det i det här avseendet inga delade meningar.

En principfråga som har diskuterats ingående under debattens senare skede är ersättningen till föräldrar som har sjuka barn. Regeringen föreslår – och det stöder också utskottet – att man skall tillämpa samma synsätt som när vuxna är sjuka. Man skall alltså få ta ut de dagar som i praktiken behövs.

Som jag tidigare nämnde kommer regeln om den övre gränsen på 60 dagar att behöva tillämpas bara i väldigt få fall, och den är ditsatt mera för att fungera som en alarmklocka för att man skall ta reda på vad orsaken kan vara när ett barn är sjukt under mer än två månader på ett år. Nu säger Gösta Andersson att förslaget inte är remissbehandlat och att man därför inte kan fatta beslut om det nu. Men frågan har utretts, och utredningens förslag har remissbehandlats också i denna del. Vi har också försökt att ta hänsyn till de synpunkter som kom fram vid remissbehandlingen. Det kan ju inte vara så att vi, bara för att regeringen genomför en ändring i ett förslag som har remissbehandlats, måste ha ytterligare en remissbehandling. Det finns många som tycker att det svenska utredningsmaskineriet och förberedelsearbetet i samband med lagstiftning är trögt nog redan nu. Skulle man dessutom införa en ordning som innebär att ytterligare en remissomgång skulle genomföras så snart regeringen föreslår något som inte följer en utredning, bl. a. därför att man tar hänsyn till remissyttrandena, då skulle vi ju aldrig komma någon vart.

Jag vill ännu en gång understryka det jag sade inledningsvis, nämligen att det här inte är fråga om att införa någon allmän rätt att stanna hemma hur som helst. utan det är fråga om samma regler som gäller i samband med vuxnas sjukfrånvaro. Det är alltså fråga om samma krav på läkarintyg vid långvariga sjukdomsfall. Jag har svårt att följa Allan Åkerlinds tal om att man här öppnar alla slussar; de nuvarande rättigheterna när det gäller att vara hemma hos sjuka barn har inte utnyttjats på ett sådant sätt att det gör Allan Åkerlinds uttalande befogat. Den undersökning som gjordes av familjestödsutredningen visade i stället att mindre än 10 % av föräldrarna utnyttjade alla de dagar som de hade rätt till, och att det genomsnittliga utnyttjandet var mindre än fem dagar per familj och år. Vårt förslag har kommit till just med tanke på de familjer som verkligen behöver det här stödet, de som har barn som ofta är sjuka eller som är långvarigt sjuka. Den principfråga som man har anledning att ställa till moderaterna och centerpartiet är: Vad skall den familj

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

göra som har ett barn som är sjukt mer än tolv dagar? Om den kommunala barnvårdarverksamheten inte räcker till, skall man då låta barnet ligga ensamt hemma? Eller skall man göra som man gjorde tidigare, då – det vet vi ju alla – föräldrarna sjukskrev sig i stället trots att de inte var sjuka? Det är ju inte rätt.

Vad menar ni alltså att man skall göra när ni säger nej till regeringens förslag? Vad skall man göra när man kommer till den trettonde dagen då barnet är sjukt eller om man har flera barn? Låt oss säga att man får mässlingen i en två- eller trebarnsfamilj – då räcker inte några 15 eller 18 dagar. Vad skall man göra då? Skall barnet ligga ensamt hemma? Det blir slutsatsen av er ståndpunkt. Eller skall barnen eventuellt inte få vara hemma när de är sjuka? Den fråga man måste ställa är varför det skall vara andra regler för barns sjukdom än för vuxnas – för så blir det ju i praktiken med er ståndpunkt.

Från början infördes begränsningar i antalet dagar därför att man var osäker på hur möjligheten skulle utnyttjas. Men nu har vi fått erfarenheter som har belysts av utredningen. Och de tyder inte på att det sker något nämnvärt missbruk.

Jag vill understryka, att vad regeringens förslag innebär är att barn under 12 år inte skall behöva ligga ensamma hemma när de är sjuka, utan då skall föräldrarna ha möjlighet att vara hemma om det inte finns en kommunal barnvårdare eller om föräldrarna föredrar att vara hemma med barnet i stället för att en främmande person är det.

När det gäller pappans möjligheter att vara hemma i anslutning till ett nytt barns födelse finns ju nu den rättigheten inom ramen för det antal dagar som man har möjlighet att vara hemma när ett barn är sjukt. Den moderata ståndpunkten innebär, såvitt jag förstår, t. ex. att om en familj har ett barn och pappan väljer att ta ut de här tio dagarna kan föräldrarna sedan inte utnyttja mer än två dagar för barns sjukdom under det året.

Den tredje frågan, som jag bara vill nämna några ord om, gäller föräldrautbildning på dagtid. Regeringen bygger på barnomsorgsgruppens förslag. Såvitt jag vet fanns det i utredningen en ledamot från centerpartiet som också var med på det förslaget, och det är därför en aning förvånande att centerpartiet inte kan stödja det nu vid riksdagsbehandlingen. Det är ju inte fråga om några nya kostnader, som jag påpekade tidigare, utan om att familjen får ta av de dagar med särskild föräldrapenning som man ändå har rätt till. Det som sägs i motionen från centerhåll är alltså fel.

Herr talman! Får jag återigen, mot bakgrund av de synpunkter som har framförts och den debatt som har förts, notera det vi ser som mycket glädjande, nämligen att de förslag till förbättringar av föräldraförsäkringen som vi anser vara viktiga just för att ge föräldrarna möjlighet att ägna sig åt sina barn – dels genom att föräldrarna kan korta ner sin arbetstid, dels genom att de kan vara hos sina barn när de allra bäst behöver föräldrarna, när barnen är sjuka – har fått stöd av utskottet på alla punkter bortsett från den justering och, det medger jag gärna, förbättring som utskottet har gjort när det gäller rätten till omplacering i samband med havandeskap.

ALLAN ÅKERLIND (m) kort genmäle:

Herr talman! Gabriel Romanus frågar sig om de här barnen skall ligga ensamma hemma. Jag känner inte till något fall i dag där barn ligger ensamma hemma utan någon som helst tillsyn. Det är möjligt att det finns sådana fall och att Gabriel Romanus känner till dem. De regler för föräldraförsäkringen som vi har i dag kritiserar Gabriel Romanus här våldsamt för att de skall få så svåra effekter. Men jag kan inte se att det finns så mycket underlag för det.

Sedan är det klart att man vill ha mycket. Man vill ha mycket på alla möjliga områden, och vi skulle vara väldigt glada om vi kunde förbättra villkoren för människor på område efter område.

Det är mycket vi vill, men frågan är: Hur mycket har vi råd med? Hur mycket har vi råd att belasta småföretagen i dagens läge? Hur mycket har vi råd att ta ut av kakan till det ena och det andra? Det måste göras en avvägning här, och det är den avvägningen vi försöker göra. Man kan inte bara plussa på över hela fältet.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Det är inte någon teoretisk situation som jag målar upp. Om barnet i en familj som har ett barn är sjukt mer än tolv dagar, måste man ju ta ställning till vad man skall göra. På samma sätt är det om familjen har två barn och de tillsammans är sjuka mer än 15 dagar, likaså om man har tre barn som är sjuka mer än 18 dagar.

Det fordras bara en barnsjukdom, t. ex. mässlingen, så är man i den situationen. Allan Åkerlind känner inte till att det kan förekomma. Jo, det tror jag nog att man kan föreställa sig, med litet fantasi.

Jag tror också att de flesta av oss vet vad som har hänt tidigare och vad som händer i den situationen. Det är att föräldrarna sjukskriver sig själva – en mycket vanlig åtgärd innan vi hade rätt att vara hemma för barns sjukdom.

Man lämnar inte sina barn ensamma i första taget, men det är klart att även det förekommer. Även om man inte är glad åt det så gör man det. Om man har en sådan respekt för reglerna att man inte vill sjukskriva sig, så får barnen finna sig i att vara ensamma hemma.

Det här rör inte någon stor grupp, här vi kunnat konstatera. Just därför blir det inte så dyrt heller. Att reformen kommer att användas är dock ganska självklart.

Nu säger Allan Åkerlind: Ja, man vill ha så mycket, men vi kan inte få allt vi vill. Det skall man få höra från moderata samlingspartiet, som föreslår införande av ett vårdnadsbidrag som kommer att kosta miljarder! Är det inte viktigare att i första hand ordna för de sjuka barnen?

ALLAN ÅKERLIND (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt som Gabriel Romanus säger, att moderata samlingspartiet vill ha en vårdnadsersättning. Nu håller Gabriel Romanus på med att plussa på vad den skulle kosta. Från början skulle den enligt

socialministern kosta 900 miljoner, men nu är det fråga om flera miljoner.

Beloppet kan diskuteras, men vi har sagt att vi skall börja sakta i backarna. Vi skall bygga upp detta successivt, och jag har sagt här i dag att om kammaren bifaller våra förslag så kommer det att finnas medel till ganska mycket av det som behövs för en vårdnadsersättning. Den saken är klar.

Sedan är det också klart att det kan finnas, teoretiskt, fall där barnen blir lämnade ensamma. Jag sade att jag känner inte till något speciellt fall. Socialministern sade att han kan tänka sig att det finns sådana fall. Det kan jag tänka mig också. Men de speciella fallen får man försöka hjälpa på olika sätt. Vad vi vänder oss emot är att man inför en regel som gäller generellt.

EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Vi skall nu återvända till socialutskottets arbetsområde, och jag kan försäkra kammarens ledamöter att vad på mig ankommer skall inte den debatten bli särskilt lång. Jag vill hänvisa till våra motioner och reservationer och till de s-ledamöter som deltagit i kammarens debatt. Jag har i det avseendet inte något att tillägga.

Jag vill dock med ett par ord notera att vi i dag beslutar om en föräldrautbildning som många av oss har varit intresserade av.

Jag vill gärna instämma med Kersti Swartz, som nu tjänstgör som ordförande i socialutskottet, då hon säger att det är lämpligt att vi beslutar om föräldrautbildningen just detta år då vi firar FN:s internationella barnår. Jag tror att det vi i dag beslutar om och den vidare utveckling som kommer att ske när det gäller föräldrautbildningen blir till nytta för barnen i framtiden. Det är väl med denna fråga som med allt annat inom familjepolitiken: klarar vi inte upp föräldrarnas möjligheter att fostra sina barn, klarar vi inte upp barnens rätt till sina föräldrar, får vi betala detta ganska snart i form av social oro t. ex. bland tonåringar. Det är alltså med stor glädje jag hälsar föräldrautbildningen välkommen i den svenska familjepolitiken. Ärendet kommer också att behandlas av Grethe Lundblad, som varit utredare. Det är ytterligare en anledning till att jag inte behöver beröra ärendet vidare.

Vi har från socialdemokratiskt håll haft en motion som har anknytning till detta. Den ena punkten gällde föräldrautbildningen för invandrarna. Vi har fått en bra skrivning i utskottet. Vi var från socialdemokratiskt håll rädda för att reformen skulle fördröjas, men vi har fått försäkringar i utskottet och också här av socialministern vid ett tidigare tillfälle i debatten att så icke kommer att ske, så därmed kan vi låta oss nöja.

Den andra punkten gällde kommersiellt informationsmaterial. Jag vill i det avseendet hänvisa till vad man säger i socialutskottet, där vi är överens men där vi från socialdemokratiskt håll har velat dra en annan och som vi menar riktig slutsats av det som skrivs. Vi vill nämligen ge regeringen till känna att denna fråga skall uppmärksammas. Också på den här punkten kommer Grethe Lundblad att ha en del att säga. Vi är alltså överens i utskottet om att det kommersiella informationsmaterialet måste bort. För att riktigt ge uppmärksamhet åt detta vill vi att vad vi säger i utskottet ges regeringen till

känna.

Jag ber, herr talman, till slut att få yrka bifall till den reservation som finns i socialutskottets betänkande nr 45.

Förste vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

SVEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Tänk om vi för t. ex. 50 år sedan förstått att stämma i bäcken när det gäller många företeelser i vårt samhälle. Nu står vi där rådvilla, skrämnda och hjälplösa och försöker stämma i den breda forsande älven. Detta gäller inte minst på äktenskapets, familjens och hemmets område. Familjen och hemmet är ju en av grundstenarna, som vårt demokratiska samhälle är uppbyggt på och bör därför stödjas på alla sätt.

Jag minns när jag var tonåring hur romanerna som skulle vara spännande ofta handlade om man och kvinna, som i vigselstunden lovade varandra kärlek och trohet och som sedan svek varandra med tragiska följder. Filmerna handlade ofta om otrohet och sönderslagna äktenskap. Filmstjärnorna, som bl. a. på det ekonomiska området levde skyhögt över oss vanliga människor, blev föremål för mångas beundran. Inte minst deras kärleksförhållanden och trassliga äktenskap blev ett dominerande innehåll i veckopressen. Mycket stoff under åren till filmer, press. romaner m. m. har producerats av hjärnor som har haft föga ansvar för individen, familjen och samhället.

Det som sker på detta område är en av orsakerna till den kris som vi befinner oss i. Massmedia har sannerligen ett stort ansvar i dag.

I socialutskottets betänkande nr 45, som vi nu diskuterar, behandlas en motion som har väckts av bl. a. mig. I motionen tas skilsmässorna och deras konsekvenser för individen och samhället upp. Jag citerar ur motionen:

”Under en femårsperiod har ca 100 000 äktenskap upplösts genom skilsmässa. År 1978 var antalet skilsmässor 27 000, vilket innebär en klar ökning av skilsmässofrekvensen. Om man räknar med de förhållanden där parterna inte varit vigda men levat tillsammans under äktenskapsliknande former kommer man fram till att det sammanlagda antalet skilsmässor säkerligen var minst 40 000 under år 1978.

De sociala följderna av de många skilsmässorna är mycket kännbara. Många frånskilda tvingas till en drastisk sänkning av levnadsstandarden. Även för barnen blir det stora problem; vid en skilsmässa förlorar de en stor del av den trygghet som är väsentlig för en harmonisk utveckling. Barnen behöver båda föräldrarna. När ungdomar kommer ’på sned’ i samhället, visar det sig ofta att föräldrarnas skilsmässa och den därav följande otryggheten haft en negativ inverkan.”

Jag skall här och nu deklarerar att jag inte hör till dem som kastar sten på dem som har misslyckats. Om jag gjorde det skulle inte människor komma och begära hjälp. Nu har jag fått ta del av dessa människors problem. Inte minst rör det sig om de människor som har drabbats hårdast, de som har blivit svikna och framför allt barnen. Det gäller själva skilsmässan och förhål-

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

landena flera år efteråt. Därför tar jag upp de här problemen. Jag ryser ibland när jag tänker på den bitterhet och det hat som kan uppstå mellan två människor, varvid de med alla medel försöker få barnen på sin sida. Jag skall inte återge vad vissa tonåringar har sagt till mig, tonåringar som har kommit i kläm, därför att föräldrarna inte har kunnat hålla ihop.

I TV hörde vi häromdagen någonting mycket skrämmande. Det gällde en självmordsvåg som går över landet bland unga människor. Man talade t. o. m. om barn i tioårsåldern. Orsakerna var i många fall hemförhållandena. På grund av sina upplevelser i barndomen riskerar mängder av människor att i framtiden få det svårt att bygga upp en varaktig relation till andra.

Jag vet att det är möjligt att hela det som håller på att spricka sönder, om människorna får hjälp, förståelse och vägledning. Här måste samhället ställa upp. Det hör till de största glädjeämnena i mitt arbete på det här området att ha sett att det går att hjälpa, där det har varit nära att spricka sönder.

Staten måste alltså göra större insatser än hittills för att stödja äktenskap och familjeliv. Vi måste försöka att skapa en positiv miljö för hem och familj. Alla ungdomar borde redan i skolan få grundlig information om vad det innebär att bli förälder, ett slags förberedande föräldrautbildning. De borde i god tid bli medvetna om det ansvar som föräldraskapet medför, så att de blir bättre rustade att möta de påfrestningar som normalt väntar dem. De sociala myndigheterna behöver vara särskilt engagerade i samhällets strävan att aktivt angripa skilsmässoproblemet, inte minst genom information av nyssnämnt slag, som når alla ungdomar. Genom en familjebroschyr bör man hjälpa ungdomarna att inse den djupa innebörden av ord som trohet, ansvar, plikt och uthållighet. Men det räcker inte bara med utbildning. Hjärtelaget, värmen och samhörigheten måste räknas med. Det här är inte bara en stor politisk fråga utan en stor ideologisk fråga. Här bör massmedia också ställa upp och hjälpa till, och jag har sett när jag har läst tidningarna att det finns redaktörer som är beredda att ta upp det här problemet på ett positivt sätt. När vi kommer så långt att massmedia är villiga att hylla det stabila och det hållbara på detta område, det vackra och det fina när det gäller äktenskapet som det finns så mycket av, då tror jag att vi skall kunna börja komma till rätta med de stora problem som finns i vårt samhälle i dag.

Låt mig få sluta med några ord om Mors dag. Det kanske inte är så populärt just i den här kammaren, men låt mig ändå göra det, därför att jag vet att de som finns utanför förstår det. Det är Mors dag på söndag. Jag minns med glädje och tacksamhet mitt eget hem. Jag minns mor. Vi är tolv syskon, och jag minns högtidsdagarna just när vi fick samlas. Jag känner djup tacksamhet för vad jag fick i mitt hem av omsorg och vägledning. Och just detta att min mor med sina tolv barn aldrig en gång klagade över att hon hade så många barn! Hon var glad och tacksam över oss alla. Men för att det skall bli glädje och allvar med familjen och Mors dag måste man också känna föräldraskapets allvar och ansvar, föräldraskap där det inte bara är runda barnarmar kring halsen en solig morgon i maj utan där tusen andra ting och omsorger finns med: Vaknätter vid bädden där ett febrigt barn kastar sig hit och dit, vaknätter i väntan på att tonåringen skall hitta hem, helst nykter och helskinnad. Om

det inte är vaknätter alltid så är det dagar och år av omsorg i smått och stort. Om det fungerar rätt skall det också vara stunder av lek och ras och stoj när far och mor tar sig tid med sina barn och är dem nära också där.

Visst grep det tag i sinnet när man hörde vid en sorgehögtid nyligen om den bortgångnes många uppdrag i det allmännas tjänst men också barnens betyg: Han var i alla fall bäst hemma. Kan någon tänka sig ett vackrare omdöme om en förälder? Det hade givits medan far ännu var i livet.

Jag tror att det är väldigt viktigt att vi, när vi försöker ge så goda ekonomiska villkor som möjligt åt hemmen och åt familjerna, ändå ser till det som är djupare och mer värt, nämligen det som binder samman två människor till en rik upplevelse i hemmet och till en omsorg om barnen.

GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Det är glädjande att så stor enighet uppnåtts om huvudlinjerna i det första förslaget om föräldrautbildning. Vi får hoppas att man när det gäller föräldrautbildningen även på längre sikt skall kunna vidmakthålla det intresse och det engagemang kring barns uppväxtvillkor som vi märkt under det internationella barnåret. Sett ur föräldrarnas och föräldrautbildningens synpunkt är det angeläget att utbyggnaden av den särskilda föräldrapenningen prioriteras när det gäller ekonomiskt utrymme för reformer.

Socialutskottet vädjar i sitt betänkande om att arbetet på ytterligare föräldrautbildningsförslag skall ske skyndsamt. Jag vill påpeka att en föräldrautbildning för föräldrar med t. ex. barn i förskole- och skolåldern kan bli en gigantisk kraftansträngning för samhället – antingen det gäller verksamhet inom barnomsorg, inom skolan eller i frivilliga organisationer och studieförbund. Det finns ca 650 000 barn mellan ett och sex år, och nära en miljon föräldrar har vårdnaden om dessa barn. För barn i skolåldern får man räkna med att ännu större grupper av föräldrar skall nås – och ambitionen är att alla föräldrar skall nås. Det kan alltså bli över två miljoner personer som får engageras i föräldrautbildning. Det känns som svindlande siffror.

Jag tycker inte att det är realistiskt att tro att en föräldrautbildning som skall bygga broar mellan föräldrar, förskola och skola kan ske enbart på kvällstid, då arbete inom dessa verksamheter inte pågår. Därför förvånar det mig att socialförsäkringsutskottets centerpartister och moderater reserverat sig mot ersättning för ledighet vid föräldrautbildning och att de gör det med hänsyn till arbetsgivarnas bekymmer.

Vill man ha en föräldrautbildning för alla, måste man nödvändigtvis ta bort alla hinder för deltagande, och dessa hinder är främst problem kring tid och pengar. Det känns faktiskt stötande när en representant för ett parti som motionerat i riksdagen om föräldrautbildning säger, att man "plottrar bort" föräldraförsäkringen på föräldrautbildning. Man kan inte ena ögonblicket tala sig varm för föräldrautbildning åt alla och i nästa ögonblick blunda för de hinder som finns för många föräldrar att vara med och som det måste vara politikernas skyldighet att ta bort.

Statistiska centralbyrån har visat att år 1976 var 73 % av män mellan 16 och 24 år och 96 % av män mellan 25 och 44 år i arbetskraften och att av kvinnor med barn mellan 0 och 6 år var 61 % resp. 63 % av de nämnda åldersgrupperna i arbetskraften. Det är alltså minst två tredjedelar till nio tiondelar av föräldrarna som har någon form av förvärvsarbete. Om man inte kan gå med på att dessa föräldrar kan friställas från arbetet ett visst antal dagar om året för att vara med i olika verksamheter med föräldrautbildningsinnehåll, måste de krav och förväntningar på föräldrautbildning som reservanterna i reservation nr 10 vid socialförsäkringsutskottets betänkande nr 24 tycks dela, för dem bara vara en läpparnas bekännelse. Deras uppfattning om behovet av föräldraförsäkring har ingen förankring i de stora löntagargruppernas verklighet – möjligen bara i arbetsgivarnas.

Jag är mycket glad över att det föreligger en socialdemokratisk reservation, där det föreslås att det kommersiella materialet skall bort från barnavårds- och mödrahälsovårdscentraler. Man kan ibland finna barnavårdscentraler som faktiskt mera liknar reklammontrar för barnmatsindustrin och som flödar över av broschyrer med gulliga barn och lysande föräldrar, något som inte alls motsvarar den verklighet som många föräldrar möter.

Riksdagen ansåg förra året att samhällets kostrådgivning borde vara fri från kommersiella inslag. Jag tycker att vi i dag borde fullfölja det beslutet genom att också när det gäller barnens förhållanden instämma i att sådant material måste bort från barnavårdscentraler, från mödravårdscentraler och från föräldrautbildning.

Jag tror inte att vi förbättrar barns uppväxtvillkor på ett avgörande sätt enbart genom att ha tillgång till föräldrautbildning. Ibland har vissa velat kalla föräldrautbildning för en universallösning på problemen med barn som har det svårt. Men enligt min uppfattning är föräldrautbildning bara en bit i den mosaik som utgörs av det stora arbete som vi måste genomföra för att ge alla barn rätt till utvecklingsstimulerande uppväxtförhållanden.

I försöksverksamheten med föräldrautbildning har vi kunnat observera hur många föräldrar genom diskussion i föräldragrupper frigjorts från en känsla av osäkerhet och befriats från en isolering inom familjen med problem och frågor som ofta är gemensamma för många föräldrar i samma situation. I dag behandlar vi bara föräldrautbildningen kring barnets födelse, men det vidare arbetet kommer att gälla både föräldraförberedelse och föräldrautbildning för föräldrar samt mera barnkunskap för alla, inte minst för politiker.

Herr talman! En god uppväxtmiljö för barnen förutsätter att de sociala och ekonomiska villkoren för familjerna förbättras. Därför är det viktigt att vi i dag beslutar om en utredning kring barnfamiljernas ekonomiska situation, och jag är glad över att regeringen tänker tillsätta en sådan utredning.

Föräldrarna behöver också stöd i sin föräldraroll. De behöver lära sig mycket mer om barns fysiska och psykiska utveckling – detta är en uppgift för föräldrautbildningen. Att ge utrymme för diskussion och samtal om familjernas problem och vardagliga förhållanden är en viktig uppgift i föräldrautbildningen. Men vi måste också se till att det blir en ökad kontakt mellan föräldrar. Vi måste lära föräldrarna hur familjernas situation är

beroende av samhälleliga förhållanden, hur man kan påverkas i sin föräldroll av samhället och hur föräldrarna kan påverka samhället och skapa större utrymme för reformer som kan förbättra barns och föräldrars förhållanden.

Jag tror att man genom en kommande föräldrautbildning kan hjälpa föräldrarna att utveckla sina resurser både som familjemedlemmar och som medlemmar i samhället. Kan vi nå så långt, herr talman, tror jag att vi verkligen har försökt att förbättra barns förhållanden i Sverige.

Jag kan biträda de yrkanden som har ställts av Ivar Nordberg, Evert Svensson och Doris Håvik. Men jag vill med eftertryck, herr talman, yrka avslag på reservationen 10 i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 24.

KERSTI SWARTZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Bara ett par ord om det material som skall användas i föräldrautbildningen i dess första skede. Jag vill hänvisa dels till vad jag sade i mitt inledningsanförande, dels till den rätt omfattande skrivning som utskottet ägnat frågan om kommersiellt producerat material. Jag vill understryka att utskottet framhåller att man kan tänka sig att det tillhandahålls som en tillfällig lösning under en övergångstid. Vi framhåller vidare att vi räknar med att sjukvårdshuvudmännen här tar sitt ansvar på allvar.

BONNIE BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tillhör dem som har motionerat om flerbarnsfamiljernas ekonomiska problem. Jag har i min motion 713 velat belysa på vilket sätt skatte- och försäkringssystemet premierar små familjer framför större.

Som exempel på detta vill jag nämna att hemmavdraget är lika stort för den som har noll barn som för den som har exempelvis fem barn. Skatteskalorna tar hänsyn till civilstånd, om man har barn eller ej, men inte till hur många barn. Förvärvsavdraget är lika stort för den som har ett barn som för den som har fem barn. Den del av föräldraförsäkringen som ger rätt till ledighet för vård av sjukt barn utgår från att barn blir friskare ju fler syskon de har.

Detta var några exempel på hur stora familjer har fått komma i kläm, medan mycket små familjer har gynnats. Fem barn, ett eller inget – skillnaden är stor i alla avseenden.

Då alla partier nu är överens om att större familjer har ekonomiska problem, går jag med på regeringens förslag om att tillsätta en utredning. Regeringen har också fått majoritet för sitt förslag om att sjukledigheten skall vara knuten till varje enskilt barn. Det tycker jag är glädjande.

Däremot är man inte överens om att vi skall sluta upp att premiera de små familjerna. Moderata samlingspartiets och centerpartiets förslag till vårdnadsbidrag ökar faktiskt ojämlikheten mellan små och stora familjer – återigen på de stora familjernas bekostnad. Folkpartiets förslag till vårdnadsbidrag skulle däremot stödja de större familjerna.

Herr talman! Jag vill bara till sist helt kort orda något om föräldraförsäkringen. Jag har suttit här och lyssnat på debatten och blivit ganska förskräckt

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

över det sätt på vilket moderaterna och centerpartisterna har argumenterat. Föräldraförsäkringen är ju den allra viktigaste socialförsäkring som kvinnor har, även om föräldraförsäkringen nu också omfattar männen. Föräldraförsäkringen har gjort det möjligt för kvinnor att föda barn utan att de bestraffas ekonomiskt, och föräldraförsäkringen premierar faktiskt de kvinnor som är hemma. Men nu vill centerpartiet och moderata samlingspartiet spela ut vårdnadsbidraget mot föräldraförsäkringen och sätta stopp för dess utbyggnad. Jag tycker det är ytterst beklagligt att man inte har kunnat bli enig på den här punkten – men i och för sig har regeringens förslag nu majoritet. Dessutom vill jag säga att moderater och centerpartister är inkonsekventa. Varför föreslår inte moderater och centerpartister i konsekvensens namn att alla skall ha samma sjukpenning för samma sjukdom, exempelvis 32 kr. per dag för "ryska snuvan"?

Centern har i sin reservation hävdats att föräldraförsäkringen inte bör omfatta den nionde månaden – av jämlikhetsskäl. Herr talman! Jag blir inte riktigt klok på att jämlikheten skall se olika ut den dag då ett barn blir just nio månader – varför inte lika gärna tio månader eller från födseln? Jag undrar: Var finns logiken?

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! På grund av den debattordning som vi har här i kammaren är jag tvungen att i ett eget anförande replikera Rune Gustavsson.

Rune Gustavsson nedlät sig i debatten i förmiddags till att påstå att vänsterpartiet kommunisterna skulle ha bidragit till flyttlasspolitiken.

Det är förstås helt fel. Vpk är i stället det parti som konsekvent har gått emot flyttlasspolitiken och föreslagit åtgärder för att motverka den.

Redan på 1930-talet hade vpk program för att stoppa flyttlassen från Norrlandslänen, och vid 1945 års riksdag ställde vi kravet på en allmän ekonomisk bebyggelseplanering, en s. k. landsplanering, som skulle grundas på en total samhällsekonomisk bedömning.

År 1972 – det år som Rune Gustavsson i sammanhanget har åberopat – väckte vi en motion, nummer 1819, där vi tog upp just de här frågorna. Där bekämpar vi koncentrationstendenser och avfolkningspolitik därför att de medvetet styr utvecklingen. Koncentration och avfolkning är inte i folkflertallets intresse, utan vad man skall eftersträva är förstås regional balans och jämlikhet. Dessutom ställde vi år 1972 krav på att det också inom länen skall finnas vissa garantier när det gäller investeringar, sysselsättning och befolkningstillväxt.

Jag skall sluta mitt anförande med att läsa upp för Rune Gustavsson – så att det inte längre råder några som helst missförstånd i den här frågan – den första att-satsen i den här motionen. Den är ett svar på proposition nr 111 angående regional utveckling och hushållning med mark och vatten, där vi kräver att:

1. huvudmålsättningen för regionpolitiken skall vara att åt varje län skapa full och effektiv sysselsättning utan flyttning förluster,

2. kommunblocken skall som regel garanteras mot långsiktig folkminsk-

ning och försämrade service.

3. planmässig styrning av alla investeringar i produktionsapparaten.”

Som ett fjärde krav – motionen innehåller totalt tio krav, men jag skall inte läsa upp alla här – säger vi att ”profiten får ej vara styrningsfaktor” när det gäller regionalpolitiken och sysselsättningspolitiken.

Hur kan man då tolka vad jag har citerat här på så sätt att vpk skulle stödja flyttlasspolitiken? – Det skall väl vara därför att man heter Rune Gustavsson i så fall.

Överläggningen var härmed slutad.

Socialutskottets betänkande nr 44

Punkten 1

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 894 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 44 punkten 1 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 894 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 296

Nej – 12

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 1 av Bengt Bengtsson m. fl. samt 3:o) reservationen nr 2 av Nils Carlshamre och Ingegerd Troedsson, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Rune Gustavsson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Ingegerd Troedsson begärde votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående socialutskottets hemställan i betänkandet nr 44 punkten 1 mom. 3 antar reservationen nr 1 av Bengt Bengtsson m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 2 av Nils Carlshamre och Ingegerd Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingegerd Troedsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 80
Nej - 47
Avstår - 181

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 44 punkten 1 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Bengt Bengtsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rune Gustavsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 181
Nej - 81
Avstår - 46

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av Nils Carlshamre och Ingegerd Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingegerd Troedsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 44 punkten 1 mom. 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Nils Carlshamre och Ingegerd Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingegerd Troedsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 261
Nej - 47

M o m . 5-8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Socialutskottets betänkande nr 45

Mom. 1-4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen av Evert Svensson m. fl. samt 3:o) motionen nr 2486 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Evert Svensson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Inga Lantz begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående socialutskottets hemställan i betänkandet nr 45 mom. 5 antar reservationen av Evert Svensson m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 2486 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 138
Nej - 11
Avstår - 158

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 45 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Evert Svensson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Evert Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 158
Nej – 149

Mom. 6 och 7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2486 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 45 mom. 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2486 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 298
Nej – 11

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2486 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 45 mom. 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2486 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 297
Nej - 11

Mom. 10

Utskottets hemställan bifölls.

Socialförsäkringsutskottets betänkande nr 24

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservation nr 1 av Sven Aspling m. fl. samt 3:o) motionen nr 2486 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Doris Håvik begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Inga Lantz begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 2 antar reservationen nr 1 av Sven Aspling m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 2486 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 140
Nej - 11
Avstår - 157

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Sven Aspling m. fl.

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Doris Håvik begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160
Nej - 148
Avstår - 1

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Doris Håvik begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Doris Håvik begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161
Nej - 147

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till

1:o utskottets hemställan,

2:o reservationen nr 4 av Eric Carlsson m. fl.,

3:o reservationen nr 3 av Per-Eric Ringaby och Allan Åkerlind samt

4:o motionen nr 2486 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del,

och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Allan Åkerlind begärde votering upptogs för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen de återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Allan Åkerlind ånyo begärt votering upptogs för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen ånyo propositionerna under 3:o) och 4:o), av vilka den under 3:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Inga Lantz begärde emellertid votering, varför följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 5 antar reservationen nr 3 av Per-Eric Ringaby och Allan Åkerlind röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i förnämnda votering antagit motionen nr 2486 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 47
Nej - 16
Avstår - 246

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för voteringen om kontraposition i huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 5 antar reservationen nr 4 av Eric Carlsson m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 3 av Per-Eric Ringaby och Allan Åkerlind.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Allan Åkerlind begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 80
Nej - 48
Avstår - 180

I enlighet härmed upplästes och godkändes följande voteringsproposition för huvudvoteringen:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 5 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av Eric Carlsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Gösta Andersson begärde röst-

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 179
Nej - 79
Avstår - 49

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Doris Håvik begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 6 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Doris Håvik begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 159
Nej - 149

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 6 av Eric Carlsson m. fl. samt 3:o reservationen nr 7 av Per-Eric Ringaby och Allan Åkerlind, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Gösta Andersson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Allan Åkerlind begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 7 antar reservationen nr 6 av Eric Carlsson m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 7 av Per-Eric Ringaby och Allan Åkerlind.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Allan Åkerlind begärde rösträk-

ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 80
Nej - 47
Avstår - 181

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av Eric Carlsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Gösta Andersson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 181
Nej - 78
Avstår - 48

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Doris Håvik begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Doris Håvik begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160
Nej - 148

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av Eric Carlsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

med övervägande ja besvarad. Sedan Gösta Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifalier socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 9 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av Eric Carlsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Gösta Andersson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 183

Nej - 125

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 10 av Eric Carlsson m. fl. samt 3:o utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 2486 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Gösta Andersson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Inga Lantz begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 10 antar reservationen nr 10 av Eric Carlsson m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till motionen nr 2486 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 129

Nej - 11

Avstår - 167

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av Eric Carlsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Gösta Andersson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 182
Nej - 125
Avstår - 1

Mom. 11-13

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av Per-Eric Ringaby och Allan Åkerlind, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Allan Åkerlind begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 14 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av Per-Eric Ringaby och Allan Åkerlind.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Allan Åkerlind begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 262
Nej - 47

Mom. 15

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 16

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2486 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Ekonomiskt stöd
åt barnfamiljer,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 16 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2486 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 298

Nej - 11

Mom. 17 och 18

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 19

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av Eric Carlsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Gösta Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 19 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av Eric Carlsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Gösta Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 231

Nej - 78

Mom. 20

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 21

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Doris Håvik begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 21 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Doris Håvik begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160
Nej - 147
Avstår - 1

Mom. 22-26

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 5 Riktlinjer för skogspolitiken, m. m.

Föredrogs

jordbruksutskottets betänkande 1978/79:30 med anledning av propositionen 1978/79:110 om riktlinjer för skogspolitiken, m. m. jämte motioner och

skatteutskottets betänkande 1978/79:49 med anledning av propositionen 1978/79:110 om riktlinjer för skogspolitiken, m. m. såvitt avser skogsvårdsavgiften jämte motioner.

FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jordbruksutskottets betänkande nr 30 och skatteutskottets betänkande nr 49 debatteras i ett sammanhang och yrkanden beträffande båda dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Jordbruksutskottets betänkande nr 30

I propositionen 1978/79:110 hade regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen

dels att anta de av lagrådet granskade förslagen till skogsvårdslag och lag om ändring i lagen (1974:434) om bevarande av bokskog med vidtagna ändringar,

dels att anta det till regeringsprotokollet den 22 februari 1979 fogade förslaget till

1. lag om ändring i lagen (1946:324) om skogsvårdsavgift,
dels att

2. godkänna de i regeringsprotokollet den 11 januari 1979 förordade riktlinjerna för skogspolitiken,

3. godkänna de i propositionen förordade grunderna för statligt ekonomiskt stöd till skogsbruket,

Fredagen den
25 maj 1979

*Riktlinjer för
skogspolitiken,
m. m.*

4. godkänna vad i propositionen anförts om användningen av skogsvårdsavgiftsmedel.

Vidare hade regeringen föreslagit riksdagen att

5. till Skogsstyrelsen för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 19 989 000 kr.,

6. till Bidrag till skogsvårdsstyrelserna för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 87 284 000 kr.,

7. till Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 3 385 000 kr.,

8. medge att under budgetåret 1979/80 statsbidrag beviljades med sammanlagt högst 100 000 000 kr. till skogsvård m. m.

9. till Bidrag till skogsvård m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 85 000 000 kr.,

10. medge att under budgetåret 1979/80 statsbidrag beviljades med sammanlagt högst 32 500 000 kr. till byggande av skogsvägar,

11. medge att under budgetåret 1979/80 statlig garanti lämnades för lån till byggande av skogsvägar med sammanlagt högst 3 000 000 kr.,

12. medge att förluster på grund av statlig lånegaranti till byggande av skogsvägar fick täckas från anslaget Stöd till byggande av skogsvägar,

13. till Stöd till byggande av skogsvägar för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

14. till Främjande av skogsvård m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 4 250 000 kr.,

15. till Sveriges lantbruksuniversitet: Skogsvetenskapliga fakultetens driftkostnader för budgetåret 1979/80 utöver i propositionen 1978/79:100 bil. 13 föreslaget reservationsanslag anvisa ytterligare 1 300 000 kr.,

16. till Skoglig forskning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 8 039 000 kr.,

17. bemyndiga regeringen att godkänna avtal angående stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. i enlighet med vad i propositionen anförts,

18. till Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 3 350 000 kr.,

19. bemyndiga regeringen att godkänna avtal angående stöd till kollektiv skogsteknisk forskning i enlighet med vad i propositionen anförts,

20. till Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 7 800 000 kr.

Propositionen hade hänvisats till skatteutskottet beträffande förslaget till lag om ändring i lagen (1946:342) om skogsvårdsavgift och till jordbruksutskottet i fråga om övriga förslag.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen läggs fram förslag till riktlinjer för skogspolitiken. Enligt

förslaget skall skogen skötas så att den varaktigt ger en hög och värdefull virkesavkastning. Vid skötseln skall hänsyn tas till naturvårdens och andra allmänna intressen.

I propositionen föreslås en ny skogsvårdslag som skall ersätta den nu gällande skogsvårdslagen (1948:237). Skogsvårdslagstiftningen är ett av medlen i skogspolitiken och den nya lagstiftningen syftar till att tillgodose de allmänna riktlinjerna för denna politik.

Den nya skogsvårdslagen föreslås till skillnad från den nuvarande gälla även statens och kyrkans skogar. Enligt förslaget införs skyldighet att sörja för återväxt av skog inte bara som nu efter avverkning och när skog har skadats utan även när tillväxten avsevärt understiger den tillväxt som är möjlig. I vissa fall skall skogsvårdsstyrelsen kunna kräva att överårig skog förnygras. Skyldighet införs att vårda ungskog genom röjning. Lagen innehåller bestämmelser om begränsning av rätten att slutavverka växtkraftig skog och om ransonering av den slutavverkningsmogna skogen. Skyldigheten för skogsägare att anmäla avverkning behålls i stort sett oförändrad. Skogsvårdsstyrelsen ges möjlighet att i särskilda fall föreskriva vilka åtgärder som skall vidtas med hänsyn till naturvårdens intressen. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1980.

Det statliga ekonomiska stödet till skogsbruket föreslås öka väsentligt fr. o. m. den 1 januari 1980. Sammantagna innebär förslagen en uppräknig med 90 %. En väsentlig del föreslås liksom hittills utgå inom ett särskilt skogligt stödområde i norra Sverige.

I fråga om den skogliga forskningen föreslås en kraftigt ökad statlig satsning. Sammanlagt föreslås vid sidan av Sveriges lantbruksuniversitets anslag för verksamheten en uppräknig med närmare 30 %.

Skogsägarna medverkar i finansieringen av vissa statliga åtgärder på det skogliga området via skogsvårdsavgiften. I propositionen föreslås att avgiften höjs från 0,9 promille av skogsbruksvärdet till 3 promille."

I detta sammanhang hade behandlats

*del*s de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:280 av Ulla Ekelund (c) och Karl Erik Olsson (c),

1978/79:382 av Gunnar Olsson (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde att de riktlinjer för skogspolitiken som senare i vår drogs upp skulle innefatta obligatoriska skogsvårdskonton och att dessa skulle knytas till fastigheten och inte till fastighetsägaren,

1978/79:751 av Birgitta Hambræus m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att bränsledelegationen fick i uppgift att i samarbete med skogsstyrelsen lämna stöd till avverkning av klenvirke,

1978/79:807 av Erik Johansson i Hållsta m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag innebärande att besprut-

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

Riktlinjer för skogspolitiken, m. m.

ning från luften med kemiska preparat avsedda att döda viss vegetation kunde upphöra,

1978/79:989 av Gunnel Jonäng m. fl. (c), vari hemställdes

1. att riksdagen hos regeringen begärde att sysselsättningsaspekten borde väga tungt vid fördelning av medel för intensifierad skogsvård i norra Sverige,

2. att riksdagen beslutade anvisa ytterligare medel för intensifierad skogsvård i norra Sverige så att bidragsmedlen räckte till såväl återväxtåtgärder och röjning som avverkning av klena gallringar och restskog,

3. att riksdagen hos regeringen begärde att tillämpningsområdet för den intensifierade skogsvården skulle vidgas till att gälla såväl inre och allmänna stödområdet som den grå zonen vad gällde bidrag till klena gallringar och restskogsavverkning,

4. att riksdagen hos regeringen begärde att bidrag till gallringar i klen skog enligt reglerna för stödet till intensifierad skogsvård skulle kunna utgå från beredskapsmedel,

1978/79:998 av Per Petersson m. fl. (m),

1978/79:999 av Rolf Rämgård m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen uttalade

1. att sysselsättningsaspekten i nuvarande läge borde väga tungt vid fördelning av medel från det s. k. Norrlandsstödet,

2. att ytterligare medel borde anvisas inom ramen för Norrlandsstödet så att anvisade bidragsmedel räckte till såväl återväxtåtgärder och röjning som avverkning av klena gallringar och restskog,

3. att tillämpningsområdet för Norrlandsstödet tillfälligt borde vidgas till att gälla såväl inre och allmänna stödområdet som den s. k. grå zonen vad gällde bidrag till klena gallringar och restskogsavverkning,

4. att bidrag till gallringar i klen skog enligt reglerna för Norrlandsstödet kunde utgå från beredskapsmedel i den mån det inte var möjligt att få ökad bidragsram för Norrlandsstödet,

1978/79:1438 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) hemställdes att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts rörande angelägenheten av att ett klart uttalat lönsamhetskriterium skulle ingå i den framtida skogsvårdslagen,

1978/79:1455 av Ove Karlsson m. fl. (s),

1978/79:1458 av Alf Lövenborg (apk),

1978/79:1467 av Hans Wachtmeister m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att DDT åter skulle få användas som skydd mot snytbaggare för skogsplantor,

1978/79:1469 av Lars Werner m. fl. (vpk),

1978/79:1964 av Gösta Andersson m. fl. (c),

1978/79:1965 av Anders Dahlgren m. fl. (c, s, m, fp), vari hemställdes

1. att riksdagen hos regeringen begärde att ett utvecklingsarbete igångsattes, gällande redskap för skogskörning med häst, genom en särskild arbetsgrupp eller på annat lämpligt sätt,

2. att riksdagen beslutade ställa erforderliga medel till förfogande för ändamålet,

1978/79:1984 av Per-Erik Nisser (m), vari hemställdes att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts rörande angelägenheten av en fortsatt utbyggnad av skogsvägnätet,

1978/79:1985 av Johan Olsson m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att regeringen övervägde och förberedde ökad resurstilldelning till skogsväghygget,

1978/79:1996 av Per Stjernström (c), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde

1. att förslag om ytterligare medel till Norrlandsstödet framlades,

2. att reglerna för statsbidrag ändrades så att bidrag även kunde utgå för avverkning och tillvaratagande av klenvirke,

1978/79:1998 av Jörn Svensson (vpk),

1978/79:2141 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 1 och 2) hemställdes

1. att ett särskilt statsbidrag infördes för budgetåret 1979/80 till gallring och röjning i samband med klenvirkessgallring i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att för det ändamål som under 1 avsågs 120 milj. kr. skulle avsättas för budgetåret 1979/80 under ett särskilt anslag under tionde huvudtiteln,

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:2261 av Anders Dahlgren m. fl. (c, m), vari hemställdes att riksdagen beslutade uttala att medel skulle ställas till förfogande som möjliggjorde anordnandet av 8-veckorskurser i körning med arbetshästar i skogsbruket på de platser där skolöverstyrelsens resurskrav kunde uppställas,

1978/79:2262 av Hans Wachtmeister (m), vari hemställdes att riksdagen beslutade att 6, 12 och (ev.) 21 §§ i föreslagen ny skogsvårdslag fick den formulering som föreslagits i motionen, innebärande bl. a. att, när särskilda skäl förelåg, även plockhuggning (blädning) borde få ske om godtagbar

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Riktlinjer för
skogspolitiken,
m. m.*

återväxt garanterades,

1978/79:2274 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 1–5) hemställts att riksdagen beslutade

1. att som sin mening ge till känna vad i motionen anförts rörande allmänna riktlinjer för skogspolitiken,

2. att skogsvårdslagens 1 § skulle innehålla ett klart uttalat lönsamhetskriterium,

3. att skogsvårdslagens 7 § formulerades så att kraven på nyanlagd skogs beskaffenhet och inom vilken tidsrymd som kraven skulle vara uppfyllda skedde i enlighet med bestämmelser i nu gällande lags 14 §,

4. att 21 § i förslaget till ny skogsvårdslag skulle utgå med därav följande konsekvensändringar i 27 §,

5. att skogsvårdsavgiften främst skulle disponeras för anslag till tillämpad forskning och skogsbranschforskning,

1978/79:2275 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen skulle

1. godkänna de förslag till riktlinjer för skogspolitiken som anförts i motionen,

2. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande skogens roll som energikälla,

3. anta av motionärerna framlagt förslag till ändring i 1 § skogsvårdslagen, innebärande bl. a. att bestämmelsen skulle inledas med en mening som angav att våra skogar var en tillgång som skulle ges en sådan vård att den kunde utnyttjas till allas bästa,

4. besluta att 4 § skogsvårdslagen skulle preciseras i enlighet med det i motionen anförda,

5. besluta anta av motionärerna föreslagen ändring i 7 § punkten 3 skogsvårdslagen, innebärande att erforderliga försörjningsåtgärder skulle vidtas vid anläggande av ung skog för att trygga återväxten,

6. besluta anta av motionärerna föreslagen ändring beträffande 13 §,

7. besluta anta av motionärerna föreslaget tillägg till 29 § skogsvårdslagen,

8. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen angående: a) skogsvårdslagens bestämmelser om skogsskydd, b) klarläggande kring motivskrivningarna till 5 §, c) ransoneringsbestämmelser i 14 §, d) tillämpningsanvisningar till 24 §, e) ambitionsnivån beträffande naturvårdshänsyn,

9. godkänna vad som anförts i motionen beträffande naturvårdshänsyn,

10. besluta

a) att hos regeringen begära införande av ett klenvirkesbidrag i enlighet med skogsstyrelsens förslag,

b) att anslaget för ersättning av skador förorsakade av snytbagge följdes upp till att gälla 1977 och 1978 års planteringar,

c) att statsbidraget till skogsåterväxt borde vara 80 % av godkänd kostnad

för hela landet,

11. besluta att till *Bidrag till skogsvård m. m.* anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 8 500 000 kr. förhöjt förslagsanslag, varav 7 500 000 kr. avsåg skogsbruksplanen och 1 000 000 kr. avsåg översiktliga skogsinventeringar,

12. besluta att till ökade forskningsinsatser för skogsskyddet anvisa ett extra anslag av 5 000 000 kr.,

1978/79:2276 av Filip Johansson (c) och Torsten Stridsman (c), vari hemställdes

1. att riksdagen beslutade att bidrag till återväxtåtgärder borde utgå med högst 70 % av godkänd kostnad i den inre zonen av stödområdet och med högst 50 % i den yttre zonen,

2. att riksdagen anvisade erforderliga medel härför,

1978/79:2277 av Carl-Wilhelm Lothigius (m),

1978/79:2278 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 1–13 b) hemställdes att riksdagen skulle

1. besluta anta skogsutredningens förslag till lag om insättning på skogsvårdskonto,

2. ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om obligatoriska skogsbruksplaner och statligt stöd till upprättandet av sådana,

3. hos regeringen begära en samlad redovisning av pågående forskning inom det skogliga området samt förslag till långsiktigt forskningsprogram i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående skärpta krav på beståndsanläggningar,

5. besluta att obligatoriskt samråd mellan kommun och skogsföretag skulle föregå användandet av kemiska bekämpningsmedel,

6. besluta att tillstånd skulle krävas för röjning och gallring i skyddsskogar och svårföryngrade skogar,

7. uttala att contortatallen i huvudsak endast borde planteras i svårföryngrade områden,

8. besluta tillföra skogsstyrelsen 8 milj. kr. för budgetåret 1979/80 av de medel som flöt in i form av skogsvårdsavgifter som bidrag till skogsvårdsstyrelserna för en ökning av antalet förrättningsdagar i förhållande till regeringens förslag med 7 000 dagar till 77 000,

9 a. till *Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m.* för budgetåret 1979/80 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 3 385 000 kr. minskat förslagsanslag.

9 b. besluta tillföra skogsstyrelsen 3 385 000 kr. för budgetåret 1979/80 av de medel som flöt in i form av skogsvårdsavgifter till kostnader för kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m.,

10 a. besluta tillföra skogsstyrelsen 111 milj. kr. för budgetåret 1979/80 av de medel som flöt in i form av skogsvårdsavgifter för bidrag till skogsvård

Fredagen den
25 maj 1979

*Riktlinjer för
skogspolitiken,
m. m.*

m. m. varav 95 milj. kr. skulle användas till intensifierad skogsvård i norra Sverige,

10 b. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen angående statsbidrag till skogliga åtgärder i norra Sverige,

11. besluta tillföra skogsstyrelsen 13 milj. kr. för budgetåret 1979/80 av de medel som flöt in i form av skogsvårdsavgifter till stöd till byggande av skogsvägar vilket innebar ett i förhållande till regeringens förslag med 13 milj. kr. minskat förslagsanslag,

12 a. besluta om en ny anslagspost under jordbrukshuvudtiteln benämnd Bidrag till röjning och gallring,

12 b. besluta tillföra skogsstyrelsen 120 milj. kr. för budgetåret 1979/80 av de medel som flöt in i form av skogsvårdsavgifter att användas för bidrag till röjning och gallring i enlighet med vad som föreslagits i motionen,

13 a. besluta om en ny anslagspost under jordbrukshuvudtiteln benämnd Bidrag till mekanisk röjning,

13 b. besluta tillföra skogsstyrelsen 10 milj. kr. för budgetåret 1979/80 av de medel som flöt in i form av skogsvårdsavgifter att användas för bidrag till mekanisk röjning i enlighet med vad som angetts i motionen,

1978/79:2279 av Kerstin Nilsson (s) och Ove Karlsson (s), vari hemställts att riksdagen beslutade att hos regeringen begära en utredning om den totala företagsekonomiska lönsamheten av ytterligare högmekanisering inom skogsbruket,

1978/79:2280 av Martin Segerstedt m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen beslutade att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts angående bidrag till vissa skogliga åtgärder, och

1978/79:2281 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade

i första hand

1. att med avslag på propositionen 1978/79:110 hos regeringen begära en ny utredning med direktiv i enlighet med de förslag och principer som utvecklats i motionen,

i andra hand, därest yrkandet under 1 icke skulle vinna riksdagens bifall,

2. att uttala att den övergripande produktionsinriktningen borde vara produktion av barrträdsvirke av hög kvalitet,

3. att med avslag på regeringens förslag till 1 § i förslaget till skogsvårdslag anta en ny 1 § av den lydelse motionärerna föreslagit.

4. att hos regeringen hemställa om förslag till lag innebärande att fortsatt mekanisering av skogsbruket först fick ske efter godkännande av berörda fackföreningar,

5. att hos regeringen hemställa om skyndsamt förslag till lag som innebar förbud mot alla kemiska bekämpningsmedel i skogsbruket utom i samband med tillämpning av 20 § i förslaget till skogsvårdslag,

6. att, om yrkandet under 5 icke skulle vinna riksdagens bifall, hos regeringen hemställa om förslag till lag innebärande att hälsovårdsnämnd inom en av skogsbesprutning berörd kommun skulle ha rätt att stoppa planerade besprutningar inom kommunens gräns.

7. att begära att regeringen uppdrog åt skogsvårdsstyrelsen att denna meddelade föreskrifter om genomförande av stamkvistning samt eftersläpande röjningsarbeten.

8. att begära att regeringen meddelade förbud mot fortsatt skogsgödsling i avvaktan på vidare forskningsresultat.

9. att hos regeringen hemställa om förslag till lag som förbjöd dikning av myrmarker i enlighet med vad som anförts i denna motion.

10. att hos regeringen hemställa om förslag till lag om generellt förbud mot ytterligare inplantering av *Pinus contorta* och andra främmande trädslag i enlighet med vad som anförts i motionen.

11. att hos regeringen hemställa om förslag till kollektiv skogsvårdsfond.

12. att hos regeringen hemställa om förslag till lag om obligatoriska skogsbruksplaner.

13. att hos regeringen hemställa om förslag om inrättande av särskilt skogsvårdskonto i enlighet med skogsutredningens förslag.

14. att anta av motionärerna angivet tillägg till 13 § i förslaget till skogsvårdslag, innebärande att regeringen eller myndighet som regeringen bestämde meddelade föreskrifter om hur hyggesavfallet skulle behandlas i samband med röjning, gallring och slutavverkning i syfte att tillvarata detta.

15. att uttala vad som i motionen i övrigt anförts om inriktningen av skogspolitiken.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. beträffande krav på avslag på propositionen och begäran om ny utredning avslå motionen 1978/79:2281, yrkandet 1,

2. beträffande skogspolitikens mål

a. med avslag på motionerna 1978/79:2274, yrkandet 1, och 1978/79:2275, yrkandet 1, godkänna de riktlinjer som förordats i propositionen,

b. lämna motionen 1978/79:2275, yrkandet 2, om skogens roll som energikälla, utan åtgärd.

3. beträffande skogsproduktionsprogram

a. avslå motionen 1978/79:1467,

b. anse motionen 1978/79:2281, yrkandet 2 besvarad med vad utskottet anfört,

c. med anledning av regeringens förslag och motionen 1978/79:2278, yrkandet 7, godkänna vad utskottet anfört om plantering av contortatal.

d. avslå motionen 1978/79:2281, yrkandet 10,

e. avslå motionen 1978/79:2281, yrkandena 5 och 6,

f. avslå motionen 1978/79:1469,

g. med anledning av regeringens förslag samt motionerna 1978/79:807 och 1978/79:2278, yrkandet 5, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört angående visst samråd mellan kommun och skogsföretag före spridning av kemiska bekämpningsmedel, m. m.,

h. anse motionen 1978/79:2281, yrkandet 9, besvarad med vad utskottet anfört om skyddet för våtmarker,

i. avslå motionen 1978/79:2281, yrkandet 8,

4. beträffande skogspolitiken medel

a. avslå motionerna 1978/79:382, 1978/79:2278, yrkandet 1, och 1978/79:2281, yrkandet 13,

b. avslå motionen 1978/79:2281, yrkandet 11,

5. med avslag på motionen 1978/79:2281, yrkandet 15, godkänna de i propositionen i övrigt förordade riktlinjerna för skogspolitiken,

6. beträffande i propositionen framlagt förslag till skogsvårdslag

a. med avslag på motionerna 1978/79:1438, yrkandet 1, 1978/79:2274, yrkandet 2, 1978/79:2275, yrkandet 3, och 1978/79:2281, yrkandet 3, anta 1 § lagförslaget,

b. med avslag på motionen 1978/79:2275, yrkandena 4 och 8 a. anta 4 § lagförslaget,

c. lämna motionen 1978/79:2275, yrkandet 8 b, angående motiven till 5 §, utan åtgärd,

d. med avslag på motionen 1978/79:2262 i förevarande del anta 6 § lagförslaget,

e. avslå motionen 1978/79:2278, yrkandet 4,

f. med avslag på motionerna 1978/79:2274, yrkandet 3, och 1978/79:2275, yrkandet 5, anta 7 § lagförslaget,

g. anse motionen 1978/79:2281, yrkandet 7 i vad avsåg föreskrifter angående röjning, besvarad med vad utskottet anfört,

h. med avslag på motionen 1978/79:2262 i förevarande del anta 12 § lagförslaget,

i. med avslag på motionerna 1978/79:2275, yrkandet 6, och 1978/79:2281, yrkandet 14, anta 13 § lagförslaget,

j. godkänna vad utskottet med anledning av regeringens förslag och motionen 1978/79:2275, yrkandet 8 c. anfört angående ransoneringsbestäm-
melseerna i 14 § lagförslaget,

k. avslå motionen 1978/79:2278, yrkandet 6, angående tillstånd för röjning eller gallring i svårföryngrad skog eller skyddsskog,

l. avslå motionen 1978/79:1458,

m. med avslag på motionerna 1978/79:2262 i förevarande del och 1978/79:2274, yrkandet 4, anta 21 § lagförslaget,

n. anse motionen 1978/79:2275, yrkandena 8 d, 8 e och 9, besvarad med vad utskottet anfört angående naturvårdshänsyn m. m.,

o. med avslag på motionen 1978/79:2275, yrkandet 7, anta 29 § lagförslaget,

p. anta lagförslaget i de delar det ej behandlats i det föregående,

7. anta i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1974:434)

om bevarande av bokskog,

8. beträffande stöd till skogsvård m. m.

a. avslå motionen 1978/79:2275, yrkandet 10 c,

b. med anledning av regeringens förslag och motionen 1978/79:2276 samt med bifall till motionen 1978/79:2278, yrkandet 10 b, godkänna vad utskottet anfört om statsbidrag till skogliga åtgärder i norra Sverige,

c. med anledning av regeringens förslag och motionen 1978/79:2280 godkänna vad utskottet anfört om bidrag till skogliga åtgärder inom vissa höjdområden utanför det skogliga stödområdets inre zon,

d. med anledning av regeringens förslag samt med avslag på motionerna 1978/79:2278, yrkandet 2, och 1978/79:2281, yrkandet 12, godkänna vad utskottet anfört beträffande skogsbruksplaner,

e. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet med anledning av regeringens förslag och motionen 1978/79:2275, yrkandet 10 b, anfört om ersättning för vissa skador förorsakade av snytbagge,

f. beträffande införande av s. k. klenvirkesstöd i överensstämmelse med skogsstyrelsens förslag m. m. lämna motionerna 1978/79:751, 1978/79:989, 1978/79:999, 1978/79:1996 och 1978/79:2275, yrkandet 10 a, utan åtgärd,

g. anse motionerna 1978/79:2141, yrkandena 1 och 2, samt 1978/79:2278, yrkandena 12 a och b, besvarade med vad utskottet anfört om fortsatta överväganden rörande stöd till klenvirkesgallring m. m.,

h. lämna motionen 1978/79:998 utan åtgärd,

9. beträffande stöd till byggande av skogsvägar

a. med avslag på motionen 1978/79:2277, yrkandena 1 och 2, förstnämnda yrkande i förevarande del, godkänna i propositionen förordade grunder,

b. anse motionerna 1978/79:1984 och 1978/79:1985 besvarade med vad utskottet anfört,

10. godkänna de i propositionen i övrigt förordade grunderna för statligt ekonomiskt stöd till skogsbruket,

11. med anledning av regeringens förslag och motionen 1978/79:2274, yrkandet 5, godkänna vad utskottet anfört om användningen av skogsvårdsavgiftsmedel,

12. till Skogsstyrelsen för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 19 989 000 kr.,

13. beträffande bidrag till skogsvårdsstyrelserna

a. avslå motionen 1978/79:2278, yrkandet 8.

b. till Bidrag till skogsvårdsstyrelserna för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 87 284 000 kr.,

14. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:2278, yrkandena 9 a och 9 b, till Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 3 385 000 kr.,

15. beträffande bidrag till skogsvård m. m.

a. avslå motionen 1978/79:2278, yrkandet 10 a,

b. medge att under budgetåret 1979/80 statsbidrag beviljades med sammanlagt högst 100 000 000 kr. till skogsvård m. m.,

*Riktlinjer för
skogspolitiken,
m. m.*

- c. till Bidrag till skogsvård m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 85 000 000 kr.,
- d. avslå motionen 1978/79:2275, yrkandet 11,
16. beträffande stöd till byggande av skogsvägar
- a. avslå motionen 1978/79:2277, yrkandet 1 i återstående del,
- b. medge att under budgetåret 1979/80 statsbidrag beviljades med sammanlagt högst 32 500 000 kr. till byggande av skogsvägar,
- c. medge att under budgetåret 1979/80 statlig garanti lämnades för lån till byggande av skogsvägar med sammanlagt högst 3 000 000 kr.,
- d. medge att förluster på grund av statlig lånegaranti till byggande av skogsvägar fick täckas från anslaget Stöd till byggande av skogsvägar,
- e. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:2278, yrkandet 11, till Stöd till byggande av skogsvägar för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,
17. beträffande bidrag till mekanisk röjning avslå motionen 1978/79:2278, yrkandena 13 a och 13 b,
18. till Främjande av skogsvård m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 4 250 000 kr.,
19. beträffande forskningsprogram lämna motionen 1978/79:2278, yrkandet 3, utan åtgärd,
20. beträffande stöd till småskaligt bondeskogsbruk m. m. lämna motionen 1978/79:1964 utan åtgärd,
21. beträffande mekaniseringen i skogsbruket anse motionerna 1978/79:2279 och 1978/79:2281, yrkandet 4, besvarade med vad utskottet anfört,
22. beträffande försök med energiskogsodling m. m. lämna utan åtgärd motionerna
- a. 1978/79:280 och
- b. 1978/79:1998,
23. till Sveriges lantbruksuniversitet: Skogsvetenskapliga fakultetens driftkostnader för budgetåret 1979/80 utöver i propositionen 1978/79:100 bil. 13 föreslaget reservationsanslag anvisa ytterligare 1 300 000 kr.,
24. beträffande skoglig forskning
- a. lämna motionen 1978/79:2275, yrkandet 12, utan åtgärd,
- b. till Skoglig forskning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 8 039 000 kr.,
25. beträffande forskning och försök rörande stamkvistningens effekter m. m. lämna utan åtgärd
- a. motionen 1978/79:1455 och
- b. motionen 1978/79:2281, yrkandet 7 i återstående del,
26. beträffande stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m.
- a. bemyndiga regeringen att godkänna avtal angående stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. i enlighet med vad i propositionen anförts,

b. till Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogs-gödsling m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 3 350 000 kr.,

27. beträffande stöd till kollektiv skogsteknisk forskning

a. bemyndiga regeringen att godkänna avtal angående stöd till kollektiv skogsteknisk forskning i enlighet med vad i propositionen anförts,

b. till Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 7 800 000 kr.,

28. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anført om överlämnande av motionerna 1978/79:1965 och 1978/79:2261 till utredning angående stödet till hästaveln m. m.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande inledande synpunkter av Hans Wachtmeister, Arne Andersson i Ljung och Gunnar Johansson (samtliga m) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

2. beträffande användning av DDT av Hans Wachtmeister, Arne Andersson i Ljung och Gunnar Johansson (samtliga m) som ansett att utskottet under 3 a bort hemställa

att riksdagen skulle anse motionen 1978/79:1467 besvarad med vad reservanterna anført,

3. beträffande trädslagssammansättningen av Hans Wachtmeister, Arne Andersson i Ljung och Gunnar Johansson (samtliga m) som ansett att utskottets yttrande i vissa delar skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

4. beträffande samråd mellan skogsägare och kommun före spridning av kemiska bekämpningsmedel, m. m. av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet under 3 g bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionen 1978/79:807 samt med bifall till motionen 1978/79:2278, yrkandet 5, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anført angående obligatoriskt samråd mellan skogsägare och kommun före spridning av kemiska bekämpningsmedel, m. m.,

5. beträffande insättning av medel på skogsvårdskonto av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet under 4 a bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:382 och 1978/79:2278, yrkandet 1, samt med anledning av motionen 1978/79:2281, yrkandet 13,

som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anført om obligatorisk insättning av medel på särskilt skogsvårdskonto,

6. beträffande lönsamhetskriterium m. m. av Hans Wachtmeister, Arne Andersson i Ljung och Gunnar Johansson (samtliga m) som ansett att utskottet under 6 a bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:1438, yrkandet 1, och 1978/79:2274, yrkandet 2, samt med anledning av motionerna 1978/79:2275, yrkandet 3, och 1978/79:2281, yrkandet 3, skulle anta av reservanterna föreslagen lydelse av 1 § skogsvårdslagen,

7. beträffande avverkning av överårig skog m. m. av Hans Wachtmeister (m) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanten angiven lydelse.

8. beträffande krav på beståndsanläggning av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet under 6 e bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2278, yrkandet 4, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anført om skärpta krav på beståndsanläggning,

9. beträffande slutavverkning av Hans Wachtmeister (m) som ansett att utskottet under 6 h bort hemställa

att riksdagen angående avverkning på skogsmark med bifall till motionen 1978/79:2262 i förevarande del skulle anta av reservanten föreslagen lydelse av 12 § skogsvårdslagen,

10. beträffande uttag av virke för husbehov av Hans Wachtmeister, Arne Andersson i Ljung och Gunnar Johansson (samtliga m) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

11. beträffande tillstånd för röjning eller gallring i svårföryngrad skog eller skyddsskog av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet under 6 k bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionen 1978/79:2278, yrkandet 6, skulle anta förslaget till skogsvårdslag med den ändringen att 19 § skulle erhålla av reservanterna föreslagen lydelse, innebärande att det även för gallring och röjning som främjade skogens utveckling krävdes tillstånd av skogsvårdsstyrelsen,

12. beträffande naturvårdshänsyn av Hans Wachtmeister, Arne Andersson i Ljung och Gunnar Johansson (samtliga m) som ansett att utskottet under 6 m bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionerna 1978/79:2262 i förevarande del och 1978/79:2274, yrkandet 4, skulle anta förslaget till skogsvårdslag med den ändringen

att 21 § skulle utgå ur lagförslaget och

att 27 § skulle erhålla av reservanternas föreslagen lydelse, innebärande viss konsekvensändring vid bifall till reservanternas förslag beträffande 21 §.

beträffande statsbidrag till skogliga åtgärder i norra Sverige

13. av Hans Wachtmeister (m), Börje Stensson (fp), Arne Andersson i Ljung (m) och Gunnar Johansson (m) som ansett att utskottet under 8 b bort hemställa

att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79:2276 och 1978/79:2278, yrkandet 10 b, skulle godkänna vad i propositionen anförts om bidrag till vissa skogliga åtgärder i norra Sverige,

14. av Bertil Jonasson, Filip Johansson, Märta Fredrikson och Anders Dahlgren (samtliga c) som ansett att utskottet under 8 b bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionen 1978/79:2278, yrkandet 10 b, samt med bifall till motionen 1978/79:2276 skulle godkänna vad reservanternas anförts om statsbidrag till skogliga åtgärder i norra Sverige,

15. beträffande skogsbruksplaner av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet under 8 d bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionen 1978/79:2281, yrkandet 12, samt med bifall till motionen 1978/79:2278, yrkandet 2, skulle godkänna vad reservanternas anförts ävensom som sin mening ge regeringen till känna vad reservanternas anförts om framläggande av förslag om statligt stöd för skogsbruksplaner m. m.,

16. beträffande klenvirkesstöd av Bertil Jonasson, Filip Johansson, Märta Fredrikson och Anders Dahlgren (samtliga c) som ansett att utskottet under 8 f bort hemställa

att riksdagen beträffande införande av s. k. klenvirkesstöd i överensstämmelse med skogsstyrelsens förslag m. m. med bifall till motionen 1978/79:2275, yrkandet 10 a, samt med anledning av motionerna 1978/79:751, 1978/79:989, 1978/79:999 och 1978/79:1996 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anförts,

17. beträffande skogsvårdsavgiftsmedlens användning m. m. av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet under 9 a, 11, 13 a, 14, 15 a och c, 16 e samt 17 bort hemställa

att riksdagen skulle

9 a. med anledning av regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:2277, yrkandena 1 och 2, förstnämnda yrkande i förevarande del, godkänna av reservanterna förordade grunder beträffande stöd till byggande av skogsvägar,

11. med anledning av regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:2274, yrkandet 5, godkänna vad reservanterna anfört om användningen av skogsvårdsavgiftsmedlen,

13 a. med bifall till motionen 1978/79:2278, yrkandet 8, besluta tillföra skogsstyrelsen 8 000 000 kr. för budgetåret 1979/80 av de medel som flöt in i form av skogsvårdsavgifter som bidrag till skogsvårdsstyrelserna för en ökning av antalet förrättningsdagar i förhållande till regeringens förslag med 7 000 dagar till 77 000 dagar,

14. med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1978/79:2278, yrkandena 9 a och b, till Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 3 385 000 kr. minskat förslagsanslag, samt besluta tillföra skogsstyrelsen 3 385 000 kr. för budgetåret 1979/80 av de medel som flöt in i form av skogsvårdsavgifter till kostnader för kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m.

15 a. med bifall till motionen 1978/79:2278, yrkandet 10 a i förevarande del, besluta tillföra skogsstyrelsen 111 000 000 kr. för budgetåret 1979/80 av de medel som flöt in i form av skogsvårdsavgifter för bidrag till skogsvård m. m. varav 95 000 000 kr. skulle användas till intensifierad skogsvård i norra Sverige,

c. med anledning av regeringens förslag och motionen 1978/79:2278, yrkandet 10 a i återstående del, till Bidrag till skogsvård, m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 85 000 000 kr. minskat förslagsanslag,

16 e. med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1978/79:2278, yrkandet 11, till Stöd till byggande av skogsvägar för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 17 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattebidrag, samt besluta tillföra skogsstyrelsen 13 000 000 kr. för budgetåret 1979/80 av de medel som flöt in i form av skogsvårdsavgifter till stöd till byggande av skogsvägar,

17. med bifall till motionen 1978/79:2278, yrkandena 13 a och b, till Bidrag till mekanisk röjning för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 000 kr., samt medge att under budgetåret 1979/80 statsbidrag beviljades med sammanlagt högst 10 000 000 kr. till mekanisk röjning,

18. beträffande bidragsram till skogsbruksplaner m. m. av Bertil Jonasson, Filip Johansson, Märta Fredrikson och Anders Dahlgren (samtliga c) som ansett att utskottet under 15 d bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2275, yrkandet 11, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om bidragsram till skogsbruksplaner m. m.,

19. beträffande forsknings- och utvecklingsarbetet på skogsbrukets område av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet under 19 bort hemställa

att riksdagen beträffande forskningsprogram m. m. som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anført med anledning av motionen 1978/79:2278, yrkandet 3,

20. beträffande extra anslag till skogsskydd av Bertil Jonasson, Filip Johansson, Märta Fredrikson och Anders Dahlgren (samtliga c) som ansett att utskottet under 24 a bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2275, yrkandet 12, till Skoglig forskning rörande skogsskydd för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.,

21. beträffande skogskörning med häst av Hans Wachtmeister (m), Bertil Jonasson (c), Filip Johansson (c), Arne Andersson i Ljung (m), Märta Fredrikson (c), Gunnar Johansson (m) och Anders Dahlgren (c) som ansett att utskottet under 28 bort hemställa

att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna med anledning av motionerna 1978/79:1965 och 1978/79:2261 anført om överväganden och förslag rörande viss forsknings- och utbildningsverksamhet på området.

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden

1. beträffande handlingsprogram för skogsnäringen av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s),

2. beträffande skogspolitikens mål och medel av Bertil Jonasson, Filip Johansson, Märta Fredrikson och Anders Dahlgren (samtliga c),

3. beträffande samråd före spridning av kemiska bekämpningsmedel av Hans Wachtmeister, Arne Andersson i Ljung och Gunnar Johansson (samtliga m).

Skatteutskottets betänkande nr 49

Regeringen (jordbruksdepartementet) hade i propositionen 1978/79:110 föreslagit bl. a. att riksdagen skulle anta vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1946:324) om skogsvårdsavgift.

I propositionen hade såvitt nu var i fråga föreslagits att skogsägarnas finansiering av vissa statliga åtgärder på det skogliga området skulle ökas genom en höjning av skogsvårdsavgiften från 0,9 till 3 promille av skogsbruksvärdet.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:2274 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga

(yrkandet 6) hemställts att riksdagen beslutade att avslå den i propositionen föreslagna höjningen av skogsvårdsavgiften,

1978/79:2278 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 14) hemställts att riksdagen beslutade om en ytterligare höjning av skogsvårdsavgiften i förhållande till av motionärerna tidigare förordad höjning med 0,21 % till 1,30 % av det vid fastighetstaxeringen åsatta delvärdet skogsbruksvärde,

dels den under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionen 1978/79:1733 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen om skogsvårdsavgift (1946:324), innebärande en höjning av skogsvårdsavgiften från 0,9 promille till 10,9 promille av skogsbruksvärdet.

Utskottet hemställde

att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:110 såvitt nu var i fråga (lagförslag 3) och motionen 1978/79:1733 samt med bifall till motionen 1978/79:2278, yrkandet 14, och avslag på motionen 1978/79:2274, yrkandet 6, skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1946:324) om skogsvårdsavgift med de ändringar att 1 § och ikraftträdandebestämmelserna skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse, innebärande att skogsvårdsavgiften skulle bestämmas till 7 promille av skogsbruksvärdet vid 1980 års taxering och 13 promille vid 1981 och följande års taxeringar.

Reservationer hade avgivits

1. av Alvar Andersson (c), Stig Josefson (c), Nils Hörberg (fp), Tage Sundkvist (c), Johan Olsson (c) och Holger Bergqvist (fp) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79:1733, 1978/79:2274, yrkandet 6, och 1978/79:2278, yrkandet 14, samt med bifall till propositionen 1978/79:110 såvitt nu var i fråga (lagförslag 3) skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1946:324) om skogsvårdsavgift,

2. av Kurt Söderström (m) och Bo Lundgren (m) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen skulle bifalla motionen 1978/79:2274, yrkandet 6, samt avslå propositionen 1978/79:110, såvitt avsåg lagförslag 3 om ändring i lagen (1946:324) om skogsvårdsavgift, motionen 1978/79:1733 och motionen 1978/79:2278, yrkandet 14.

SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Jag kommer att använda mina femton minuter till argumentering för socialdemokratiska förslag i anslutning till jordbruksutskottets betänkande. I de frågor utskottet följer propositionen svarar Börje Stensson för utskottet.

Skogen är en av våra värdefullaste tillgångar. För oss socialdemokrater är det angeläget att slå fast att den bör bevaras och vårdas, inte bara med tanke på virkesproduktion utan också som naturtyp och rekreationskälla. Vi anser i likhet med jordbruksministern att skogsbruket måste verka i överensstämmelse med de övergripande samhällsmålen och i samspel med andra samhällssektorer.

I det särskilda yttrande socialdemokraterna i jordbruksutskottet fogat till detta betänkande understryker vi den avgörande roll skogsnäringen, dvs. såväl skogsbruk som skogsindustri, spelar i vårt lands ekonomi. Skogsnäringen ger arbete åt ca 200 000 människor. Räknar vi in alla som har arbeten som är beroende av skogsbruk och skogsindustri, så rör det sig om ca 300 000.

Skogen och skogsprodukterna svarar för nästan en fjärdedel av landets exportinkomster, men väger ännu tyngre i våra utlandsaffärer därför att nästan hela exportvärdet från skogsnäringen är rent exportnetto.

Skogsnäringen spelar en avgörande roll för sysselsättningen och för regionalpolitiken i stora delar av landet. Många orter och kommuner står och faller med skogsnäringen. Ofta är det fråga om kommuner med svårigheter att få annan typ av sysselsättning. I regel har man en betydligt lägre andel av befolkningen i förvärsarbete än som är normalt för landet. Riskerna för bestående arbetslöshet, avfolkning och ogynnsam åldersfördelning vid bortfall av arbetstillfällen är därför större i dessa kommuner än i landet som helhet. Skogsnäringen har sålunda en mycket stor regionalpolitisk betydelse. Mot bakgrund av den brist på skogsråvara som hotar i förhållande till vår industriella kapacitet och de risker för bortfall av värdefulla arbetstillfällen detta medför är en ökad skogsproduktion synnerligen angelägen.

Samtidigt som vi konstaterar detta delar vi socialdemokrater å andra sidan jordbruksministerns allmänna inställning till den försiktighet som måste iaktas mot metoder som kan innebära risker för miljön när det gäller att befrämja en ökad skogsproduktion.

I den socialdemokratiska riksdagsgruppens miljömotion till vårriksdagen slår vi i princip fast att kemiska ämnen skall bevisas vara ofarliga innan de får användas. Vi vill komma bort från giftspridningen i naturen. Vi anser därför att användningen av kemikalier i jord- och skogsbruk måste minskas.

Vi har krävt tillståndsplikt för dikning för att i det sammanhanget få en lämplig avvägning mellan å ena sidan naturvårdens krav och å andra sidan möjligheterna till en ökad skogsproduktion. Vi kräver, för att ta ett annat exempel, tillstånd för gallring och röjning i svårföryngrade skogar. Gunnar Olsson kommer i sitt inlägg att närmare redovisa de åtgärder till skydd för miljön som vi föreslår i våra reservationer.

Om sålunda en allmän försiktighet måste iakttas med sådana åtgärder som kan innebära risker för miljön, är det självfallet så mycket mera angeläget med en effektiv satsning på andra, icke miljöfarliga, åtgärder för att främja en god skogsvård och en god skogsproduktion.

Av dessa skäl anser vi det bl. a. vara angeläget att genomföra det av skogsutredningen föreslagna systemet med obligatorisk insättning av medel

på ett särskilt skogsvårdskonto. Brist på ekonomiska resurser hos skogsägaren får inte vara ett hinder för en god skogsvård. Vi vill också att skogsbruksplaner utarbetas för alla fastigheter av någon betydelse för skogsbruket. Även dessa förslag kommer Gunnar Olsson att kommentera mera ingående.

Låt mig bara få slå fast att vi är väl medvetna om att många skogsägare sköter sin skog på ett föredömligt sätt, men också att vi har de stora bristerna på skogsvårdens område inom privatskogsbruket. Det är särskilt inom det privatägda småskogsbruket som skogsvården behöver öka. Det är t. ex. betydligt vanligare där än i storskogsbruket att man inte odlar ny skog efter slutavverkning utan litar till självföryngring. Rójningarna är eftersatta i stor utsträckning. En viktig orsak till sämre skogsvård är splittringen av skogsmarken på många små enheter. I den utsträckning det finns eftersläpningar med gamla, ofta glesta bestånd som borde avverkats för länge sedan, finns dessa företrädesvis på privatägda fastigheter inom småskogsbruket.

De skogsägare som sköter sin skog på ett föredömligt sätt borde ha lätt att förstå att samhället måste ingripa med kraft mot varje försummelse i skogsvården, som motverkar våra möjligheter att genom en ökad skogsproduktion skapa flera trygga arbetstillfällen i skogsbruk och skogsindustri.

Vi anser sålunda att en angelägen ökning av skogsproduktionen bör vara möjlig med andra metoder och åtgärder än sådana som medför oacceptabla konsekvenser för miljön.

Från dessa synpunkter är det angeläget att skogsvårdsstyrelserna får ökade resurser för sin verksamhet. Av det skälet föreslår vi en ökning i nästa års budget av antalet förrättningsdagar med sammanlagt 7 000 utöver vad regeringen har räknat med. Vi framför detta förslag i en reservation, eftersom inget av de borgerliga partierna har stött vårt förslag vid utskottsbehandlingen.

Vi är naturligtvis tillfredsställda med att utskottsmajoriteten avvisar regeringens förslag att försämma bidragsreglerna för de skogliga åtgärderna i Norrland. Vi anser att det skogsvårdsprogram som påbörjades på den socialdemokratiska regeringens förslag år 1974 har varit och är utomordentligt värdefullt för det norrländska skogsbruket. Jag yrkar därför på den punkten bifall till utskottets förslag.

I likhet med utredningen och departementschefen finner vi att forsknings- och utvecklingsarbetet på skogsbruksområdet måste intensifieras för att de skogspolitiska målen skall kunna uppnås. På grund av att forskning på detta område bedrivs av olika institutioner är de totala forskningsinsatserna och prioriteringen mellan olika forskningsprojekt svåra att överskåda. Vi kräver därför i en reservation att regeringen bör ges i uppdrag att införa riksdagen lämna en samlad redovisning av forskningsprojekt, som kan leda till ett miljövänligare skogsbruk, en förbättrad skogshygien och bättre skogsteknik. Vi menar att som ett led i en strävan att snabbt och i avsevärd grad nedbringa kemikalieanvändningen i bl. a. skogsbruket bör ett tidsbestämt forsknings- och undersökningsprogram upprättas och redovisas för riksdagen.

När det gäller finansieringen av olika insatser på skogsvårdens område bör

enligt vår mening produktionsfrämjande åtgärder inom skogsbruket i högre grad finansieras med avgiftsmedel. Det i vår motion 2278 framlagda förslaget innebär att 165 milj. kr. utöver vad regeringen har förordat bör anvisas till statligt ekonomiskt stöd till skogsvård m. m. för nästa budgetår. Hela ökningen bör enligt motionsförslaget finansieras med skogsvårdsavgiftsmedel. Vidare bör avgiftsmedel till ett belopp på ca 100 milj. kr. användas för att minska behovet av budgetmedel för dessa ändamål. Vi anser sålunda de i propositionen förordade insatserna i fråga om statligt ekonomiskt stöd för skogsbruket otillräckliga. Jag vill understryka att varenda krona av den höjda skogsvårdsavgift som vi föreslår går till produktionsbefrämjande åtgärder inom skogsbruket. Vi kan sålunda med vårt förslag till finansiering avsevärt förstärka insatserna på skogsvårdens område samtidigt som vi medverkar till att i det här sammanhanget hålla nere vårt alltför stora budgetunderskott. I reservation nr 17 redovisar vi hur vi på olika poster i budgeten vill använda skogsvårdsavgiftsmedel. Jag yrkar bifall till denna reservation.

Jordbruksministern kan glädja sig åt att han med växlande majoriteter har fått bifall till sitt förslag till ny skogsvårdslag. Självfallet är de skärpningar som föreslås i lagen av stor betydelse för en aktivare och effektivare skogsvård. Vi hälsar dessa förslag med tillfredsställelse. Men skärpningen blir verkningslös, om det inte samtidigt skapas resurser för att se till att lagen verkligen följs. Jag hänvisar på den punkten till vad jag har sagt i det föregående.

Det allvarligaste från hela skogsnäringens synpunkt är emellertid att varken den nu sittande regeringen eller den tidigare trepartiregeringen förmått presentera ett samlat handlingsprogram för skogsnäringen. Vi har fått uppleva hur brist på råvara, snabbt stigande virkespriser och en hårdnande internationell konkurrens ställer den svenska skogsnäringen inför besvärliga anpassningsproblem som kräver förändringar. Vi ser i detta sammanhang skogsnäringen som en helhet, där förutsättningen för en gynnsam utveckling av näringen totalt är beroende av ett samordnat program för skogsbruk och skogsindustri.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen inledde ett arbete, som syftade till att förelägga riksdagen ett handlingsprogram för skogsnäringen. Vi hade räknat med att vara färdiga med ett program till år 1978. Bakom kravet på ett sådant program stod såväl skogs-, trä- och pappersindustriarbetarförbunden som SIF och SALF. Anledningen härtill var den oro som de fackliga organisationerna kände för att råvarubristen skulle leda till en planlös utslagning av arbetstillfällena. Vi beklagar att de borgerliga regeringarna väljer att angripa skogsnäringens problem utan någon inbördes samordning mellan åtgärderna på olika områden inom skogspolitiken. Vi vet att vi står inför akuta svårigheter, som håller på att utvecklas till något av en skandal på grund av de borgerliga partiernas ovilja att i tid inse samhällets ansvar för att ett samlat handlingsprogram för skogsnäringen kommer till stånd.

Genom de borgerliga regeringarnas osammanhängande och planlösa låtgåpolitik riskerar vi nu att de uppoffringar som samhället får göra för att rädda sysselsättningen i konkurshotade skogsindustriföretag blir verkningslösa på grund av att det inte kommer fram virke.

Vi står inför hotet att de anställda i skogsbruk och skogsindustri kastas ut i arbetslöshet under en uppåtgående skogskonjunktur, blir arbetslösa på grund av att många skogsägare inte tar sitt ansvar, att de av privatekonomiska skäl inte avverkar och därmed ställer många skogsindustrier utan råvara. Vad detta betyder av otrygghet för de anställda, vad det betyder ur samhällsekonomisk synpunkt och för möjligheten att nu konsolidera svensk skogsindustri borde alla kunna inse. Den här situationen förvärras genom från regeringens sida för sent insatta stimulansåtgärder och genom skatteförslag som uppmuntrar skogsägarna att uppskjuta avverkningarna ytterligare. Men mitt uppe i den röra som de borgerliga regeringarna ställt till med inom skogsnäringen fortsätter man ändå att hävda att det viktigaste i skogspolitiken är att slå vakt om de privata ägarintressena och att inte störa marknadskrafterna.

Jag har ännu inte hört en borgerlig politiker diskutera skogsnäringens problem utifrån löntagarnas situation – trots att det är de som i första hand blir offer för den här planlösheten i skogspolitiken.

Den bristande balans vi kan förutse mellan tillgång och efterfrågan på skogsråvara, de störningar detta kommer att medföra på prisbildningen och de svåra återverkningar som följer i skogsindustrin, gör att på inget annat område är behovet av en planerad hushållning under samhällets ansvar och ledning mer påtagligt än inom skogsnäringen. De borgerliga partiernas förhoppningar om att skogsägarna och skogsindustriföretagen skulle kunna lösa problemen genom frivillig samverkan och att samhället inte skulle behöva tillgripa några ytterligare styrmedel har kraschlandat i hårda intressekonflikter inom olika ägargrupper. Inte ens skogsägarrörelsen kan inom sig enas om gemensamma tag.

Vi kommer att få fler tillfällen att här i riksdagen diskutera dessa frågor när andra delar av regeringens osammanhängande politik för skogsnäringen skall behandlas.

Vi socialdemokrater har sedan januari månad i upprepade motioner uttalat vår oro och krävt åtgärder med tanke på den virkesbrist som nu hotar sysselsättningen. Först om två veckor föreligger en proposition med förslag till stimulansåtgärder för behandling på riksdagens bord. Alla vet redan att dessa åtgärder kommer för sent för att få önskvärd effekt.

Vi har från socialdemokratiskt håll sett oss nödsakade att skärpa kraven – nu senast genom ett krav på regeringen att förbereda åtgärder av beredskapsnatur. Jag vet, herr talman, att denna motion blir behandlad först om två veckor i anslutning till motionen om stimulansåtgärder och pengar till skogsägarnas företag. Men jag vet också att varje dag som går utan att något händer är ödesdiger för virkessituationen och därmed sysselsättningen på eftersommaren. Därför måste jag redan nu fråga jordbruksministern: Vad kommer regeringen att göra för att klara sysselsättningen i skogsnäringen i denna orimliga situation?

Jag vill bara i det här sammanhanget mot bakgrund av det sätt på vilket skogsfrågorna hanterats av de borgerliga regeringarna som socialdemokrat slå fast en sak, herr talman: Hur vi hushållar med skogen och skogsråvaran får

inte bara vara en angelägenhet för ägarintressen inom skogsbruk och skogsindustri. Det är en angelägenhet för alla som arbetar inom skogsnäringen, ja, det är en angelägenhet för hela folket. Skogen som försörjningsmöjlighet, naturmiljö och rekreationskälla skall vi under gemensamt ansvar förvalta så att den ger oss trygga arbetstillfällen och en god livsmiljö.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer och i övrigt till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

ANDERS DAHLGREN (c):

Herr talman! I det betänkande från jordbruksutskottet som riksdagen nu har att behandla kan konstateras, att vi från centerpartiet inte lyckats skapa en majoritet för alla de förändringar som vi yrkat på i vår partimotion. Men det bör sägas, att i många väsentliga frågor har det varit möjligt att få ett enigt utskott att formulera mer preciserade skrivningar och uttalade riktlinjer än vad som givits i propositionen.

På s. 21 i utskottsbetänkandet gör utskottet exempelvis en viktig precisering när det gäller skogspolitiken mål, genom att utskottet uttalar följande: "Även om man ej direkt från skogspolitisk synpunkt särskilt kan framhålla samspelet med jordbruket är det givetvis så att kombinationen jord/skog i stora delar av landet kommer att spela en väsentlig roll i den framtida skogspolitiken."

Detta är ett viktigt uttalande, eftersom propositionen enligt vår mening inte tagit upp skogens roll som basnäring i kombination med jordbruket. Med det uttalande utskottet nu gör föreligger inte längre några oklarheter.

På s. 34 i utskottsbetänkandet gör utskottet en tolkning av lönsamhetskriteriet, som gör att vi kan avstå ifrån att fullfölja vårt motionskrav på en lagändring. Utskottet uttalar följande:

"Utskottet tolkar jordbruksministerns uttalande så att därmed åsyftas de ekonomiska förutsättningarna även för producenten och att alltså kraven på skogsskötseln måste stå i överensstämmelse med önskemålet om att skogsbruket skall ge skogsägaren ett tillfredsställande ekonomiskt utbyte.

Utskottet finner för sin del detta betraktelsesätt riktigt."

Med dessa förklaringar har en bättre grund lagts för den framtida skogspolitiken, och jag vill uttrycka min uppskattning av att det kring dessa viktiga principiella frågeställningar har varit möjligt att samla ett enigt utskott.

På s. 35 framhåller ett likaså enigt utskott att skötselöreskrifterna för naturreservat skall utformas på det sätt som ger rimlig avvägning mellan naturvårdsintressena och skogsbrukets intressen. Och utskottet utgår ifrån att när det gäller skadeinsekter måste skogsskyddet ta över det rena naturvårdsintresset – i annat fall skulle ett sådant angrepp kunna bli en yngelhärd som skulle kunna skada närliggande skog.

På s. 39 gör utskottet ett klarläggande som gäller 7 § i lagförslaget. Detta

klarläggande, som rör detaljföreskrifter, är så viktigt att regeringen eller myndighet som har att utfärda föreskrifter har anledning att noga läsa vad som sagts av utskottet i denna fråga liksom det som anförs i motionen 2275.

På s. 53 redovisas utskottets uppfattning om bidrag för omplantering efter snytbaggeangrepp. Här har ett enigt utskott med anledning av vår motion gjort en samskrivning, som innebär att omplanteringsbidrag skall kunna utgå fortsättningsvis även för skador som uppstått på 1977 och 1978 års planteringar. Utskottets ställningstagande innebär att bidragen skall utbetalas inom angiven ram men är ändå en klar förbättring i förhållande till propositionens förslag.

I utskottsbetänkandet finns i övrigt klarlägganden och preciseringar av sådan art, att de i och för sig skulle vara förtjänta av att omnämnas – men jag förutsätter att de som skall ansvara för omsättandet i praktiken av riksdagens beslut läser propositionen, utskottsbetänkandet och motionerna parallellt när de skall se till att riksdagsbeslutet kommer till klart uttryck i författningar och kungörelser.

Jag övergår nu till att något kommentera de frågor där vi inte har blivit överens i utskottet och där centern har redovisat sina yrkanden i reservationer. I reservation 14 redovisas vårt förslag till hur bidragsreglerna för det skogliga stödområdet bör utformas. I denna fråga har socialdemokraterna och centerpartiet samma uppfattning, nämligen att propositionens förslag innebär en försämring i förhållande till de regler som nu gäller. Vi vill behålla bidragsreglerna som de nu ser ut, eftersom man annars riskerar en sänkt ambitionsnivå och bidragen har en klar sysselsättningseffekt. Vad som skiljer socialdemokraternas förslag från vårt är finansieringssättet. Socialdemokraterna vill höja skogsvårdsavgiften från 0,9 ‰ på skogsbruksvärdet till 1,3 % av samma värde. Det ökade avgiftsuttaget blir enormt och innebär att skogsägare solidariskt och gemensamt, oberoende av om det är enskilda, statliga, bolags- eller kyrkoskogar, skall finansiera varandras skogsvårdsåtgärder. Det är klart att man kan se socialdemokraternas förslag som ett alternativ till ett skogsvårdskonto, som en majoritet av utredningen föreslog. Men det kan också ses som en uttalad önskan om att de olika skogsägarkategorierna samfällt skall stå för åtgärder som kan betraktas som statliga utgifter. Jag erinrar om vad utskottet sagt på den punkten, att man exempelvis kan vidta regionalpolitiska åtgärder och att skogsvårdsavgiften i första hand skall användas till ändamål som alla skogsägarkategorier har gemensam nytta av. Det socialdemokratiska förslaget tar ingen hänsyn till de olika skogsägarkategorierna eller till den omfördelning av pengarna som på detta sätt skulle kunna ske.

Centerpartiets förslag är att dessa åtgärder skall finansieras på samma sätt som hitintills, dvs. i huvudsak av budgetmedel, eftersom en sådan åtgärd i första hand är hänförlig till regionalpolitiska insatser och ytterst betingad av klimatologiska skillnader.

Jag yrkar bifall till reservationen 14. Filip Johansson kommer senare att ytterligare redovisa vår syn på denna fråga. Som en röstförklaring vill jag

redan nu säga att om vår reservation slås ut av reservationen 13, kommer centerpartiet i den följande voteringen att lägga ned sina röster.

I reservation 16 redogör vi utförligt för motiven till införande av klenvirkesstöd. Jag vill betona att detta klenvirkesstöd inte skall sättas i samband med den nu av regeringen och utskottet förordade tillfälliga skogsstimulansen. Denna senare är i allra högsta grad tillfälligt gällande under detta år, medan vårt förslag till klenvirkesstöd syftar till att initiera ett tillvaratagande av skogsråvara, som i dag i huvudsak lämnas kvar i skogarna och saknar köpare. Filosofin bakom vårt förslag är helt enkelt att samtidigt som man genom tillvaratagandet av detta avfall för energianvändning, som skulle kunna tillföra landet betydande mängder energi, skulle vi få en bättre skogshygien som i sin tur skulle innebära minskade risker för insektsangrepp av olika slag på den växande skogen. Tyvärr är utskottsmajoriteten ännu inte villig att se energiproblemet i ett längre perspektiv eller att förstå att en sådan verksamhet som vi åsyftar tar tid att bygga upp och att det är just därför som det är bråttom att fatta det beslut som ger detta skogsavfall ett ekonomiskt värde. På sikt, när verksamheten är etablerad, kan man på goda grunder räkna med ett pris på skogsavfallet som gör att den nu av oss önskade stimulansen kan upphöra.

Jag yrkar bifall till reservationen 16.

I reservationen 18 vill vi ha en omfördelning av bidragsramen till skogsbruksplaner så att mera utgår till dessa än till de översiktliga planer som skall kunna utföras av skogsvårdsstyrelsen. Vi har den uppfattningen att de enskilda skogsbruksplanerna är av största intresse, och därför är det angeläget att ramarna är så stora att bidragen som utlovas verkligen kan utgå.

Jag yrkar bifall till reservationen 18.

I reservationen 20 har vi tagit upp frågan om ökad forskning rörande skogsskydd. Skogsskyddet mot skadeinsekter är f. n. ett allvarligt problem. Vi känner till situationen i Värmland med granbarkborrens skadeverkningar, vi känner till problemen med att komma till rätta med snytbaggens härjningar på det unga plantmaterialet, vi känner till mörghorreskadorna osv. Det är nödvändigt att nu göra en kraftanstängning för att söka lösningar på dessa problem som f. n. orsakar skador i 100-miljonersklassen. För detta syfte krävs ökade grundläggande biologiska kunskaper, och vårt förslag är ett extra forskningsanslag på 5 milj. kr.

Jag yrkar bifall till reservationen 20.

Slutligen, när det gäller reservationen 21, till vilken även moderata samlingspartiets ledamöter anslutit sig, finns här anledning erinra om att reservationen bygger på två flerpartimotioner, där yrkandet gäller ett visst utvecklingsarbete för hästredskap samt utbildningsfrågor. Bägge motionskraven är ekonomiskt blygsamma. Skulle motionerna bifallas, kommer de ekonomiska konsekvenserna inte ens att vara förnimbara för statskassan. Däremot skulle riksdagens positiva inställning alltsedan 1975 när det gäller hästfrågor i samband med skogsfrågor ytterligare bekräftas. Utskottsmajoritetens förslag, att hänvisa motionerna till en utredning – som mig veterligt ännu inte är tillsatt – kan visserligen betraktas som ett fall framåt för

motionerna, men konsekvensen blir naturligtvis att man då begraver frågan i ett mångårigt utredningsarbete och att alla de frivilliga krafter som arbetat med dessa frågors lösning får åse hur deras uppoffrande arbete inte förmått riksdagsmajoriteten att inse hur viktigt det är att ge hästen en chans att visa vad den duger till i skogsbruket.

Jag yrkar bifall till reservationen 21.

Det skulle, herr talman, finnas anledning att här inför kammaren kanske mera ingående och vid flera punkter i utskottsbetänkandet framföra ytterligare synpunkter på betänkandet i dess helhet. Med hänsyn till den arbetsbelastning kammaren har under dessa sista arbetsveckor har jag dock inskränkt mitt anförande till de ur min synpunkt mera väsentliga frågorna. När det gäller skogspolitiken som mål och medel mera allmänt och ur principiell synpunkt nöjer jag mig därför i dag med att hänvisa till det särskilda yttrande som är avgivet av de centerpartistiska ledamöterna i utskottet.

Får jag sedan, herr talman, något beröra det som herr Lundkvist tog upp i sitt anförande.

Herr Lundkvist säger här att den stora faran för skogsvården och den kommande skogsproduktionen är de stora brister som finns inom privat-skogsbruket och framför allt bland de små skogsägarkategorierna inom privatskogsbruket.

Detta är ett både intressant och djärvt påstående, skulle jag vilja säga. Skogsutredningen försökte under ett antal år på 1970-talet att bl. a. analysera den här situationen. Men trots all den kunskap som i skogsutredningen var församlad i form av experter och specialister lyckades den inte komma fram till samma slutsats som herr Lundkvist. Det skulle därför vara intressant att få veta var herr Lundkvist har fått sin sakkunskap ifrån.

Får jag sedan också säga att jag, när herr Lundkvist slutligen tar upp frågan om ett skogligt handlingsprogram och talar om skandal och ovilja, tycker det finns anledning att påminna om att allt har sin tid och sin plats. Under de veckor riksdagen har kvar får vi vid två tillfällen – dels när vi diskuterar de skogliga stimulansåtgärderna, dels när vi diskuterar aktieköpet i NCB och Södra skogsägarna samt statens skogsengagemang i övrigt – ta upp just den problematiken. Jag tycker däremot inte att den hör hemma här, när vi diskuterar den kommande skogsvårdslagen, dess verkningar osv., som vi har biträtt.

Jag yrkar, herr talman, bifall till den centerpartistiska reservationen och i övrigt till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde Bertil Jonasson (c) och Anton Fågelsbo (c).

SVANTE LUNDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Helt kort till Anders Dahlgren om skogsvårdsavgiften och våra motiv för att använda oss av den.

Vi tycker för vår del att det i och för sig är rätt naturligt att man också inom skogsbruket som kollektiv kan solidariskt medverka till att utjämna de

skillnader som finns på grund av olika möjligheter att driva skogsbruk, så att man ekonomiskt kan hjälpa dem som har sämre förutsättningar. Detta är det motiv som har väglett oss när vi på det här sättet vill utnyttja skogsvårdsavgiften.

Den eftersläpning som man kan konstatera när det gäller vissa delar av småskogsbruket tror jag är ofrånkomlig – och det misstänker jag att Anders Dahlgren kan hålla med mig om när han får tänka efter – eftersom vi i dag inom stora områden har mycket splittrade enheter. Det är små bitar, där det är praktiskt taget omöjligt att driva ett rationellt skogsbruk. Vi har stora bekymmer när det gäller att man i dessa enheter skall kunna få fram en ordentlig skogsvård. Där finns det otvivelaktigt – i varje fall som jag har förstått det – betydande bekymmer för att just den rad av insatser som jag nämnde icke blir gjorda. Här har vi en möjlighet att kunna ta fram mera virke och i någon mån täppa igen råvarusvackan.

Jag har sagt att det finns många skogsägare som sköter skogsvården på ett utomordentligt sätt. Men vi har också många skogsägare som, eftersom de kanske inte är beroende av den här skogsbiten i samma grad som den som är självverksam, sköter skogsvården dåligt. Där finns insatser att göra.

Jag talade om en skandal, Anders Dahlgren, och anledningen till att jag tog upp denna fråga redan nu är att tiden hastar. Om vi i en begynnande högkonjunktur till hösten icke får fram virke för att klara sysselsättningen och klara de behov som föreligger inom den skogsindustri som staten med olika medel har försökt hjälpa ur en mycket svår situation, så betraktar jag det som en stor skandal. Det kan inte få vara på det sättet att staten först med olika medel skall hjälpa industrin att komma på fötter igen, och sedan skall vi få ta hand om dem som blir arbetslösa därför att råvara inte kommer fram till industrin, av skäl som Anders Dahlgren känner till lika bra som jag.

ANDERS DAHLGREN (c) kort genmäle:

Herr talman! Det var inte mycket till svar som Svante Lundkvist lyckades mobilisera i angreppet på de små skogsbruksägarna.

Vilka i det här landet är det som har åstadkommit de stora kalyptorna som vi sedan var tvungna att lagstifta mot här i riksdagen? Var det de små skogsbruksägarna? Vilka är det i det här landet som använder de kemiska medlen som väcker sådan oro och som vi också behandlat i utskottsbetänkandet? Är det de små skogsägarna?

Att deras fastigheter är små är ju inget skäl att säga att de inte bedriver ett rationellt skogsbruk eller att de inte skulle bedriva en god skogsvård. Det är ju så – och det är väl en tanke som inte är Svante Lundkvist främmande – att vi i det här landet för att få större styrka ofta organiserar oss fackligt och i ekonomiska föreningar. Jag uppfattar det som Svante Lundkvist sagt så, att han påstår att skogsägarrörelsen har inte genom sina föreningar lyckats få fram den skogsvård som man skulle kunna begära, och det tycker jag är ett felaktigt påstående.

När det gäller skogsvårdsavgifterna är det ändå på det sättet att det system som Svante Lundkvist förordar har i sig stora inbyggda orättvisor. Eftersom

skogsvårdsavgiften betalas av alla skogsmarksägare skulle förslaget innebära att skogsmarksägare som normalt inte – eller låt mig säga aldrig – använder kemisk röjning exempelvis utan normalt använder manuell röjning skulle få betala en högre avgift, vilken skulle gå till domänverket, till statens skogar, till bolagsskogarna, till kyrkans skogar. Det är dessa sistnämnda som i allra högsta grad använder kemisk bearbetning. Och ni har ju i ert förslag framhållit att om kommunen säger att man skall bekämpa på mekanisk väg, så skall man få pengar av skogsvårdsavgiftsmedel. Det betecknar jag som ett sätt att ta från de små för att ge till de stora, och det är ett system som vi inte ställer upp på.

När det gäller den virkesskandal som ännu inte finns – och som jag hoppas inte skall komma – men som herr Lundkvist befarar skall komma vill jag ställa frågan: Menar Svante Lundkvist, som talesman för socialdemokraterna, att en skogsmarksägare skall tvingas leverera virke, även om det i virket inte finns någon lönsamhet? Eller delar Svante Lundkvist uppfattningen att skogsmarksägaren alltid skall ha betalt för vad det kostar att ta fram virket till industrin och därefter ha ett rotnetto?

SVANTE LUNDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Det kan naturligtvis inte vara Anders Dahlgren obekant att vi har bekymmer med att få fram råvara, även råvara som skulle kunna tas fram på ett lönsamt sätt. Jag har studerat tidningen Land och har sett att inte minst skogsägarrörelsen och LRF har uppmanat medlemmarna inom skogsägarrörelsen att avverka för att visa den solidaritet som är nödvändig för att de insatser som har gjorts från samhällets sida skall få den effekt som jag föreställer mig att vi båda är överens om att önska, nämligen att vi skall komma ur de bekymmer som vi i dag har inom skogsindustrin.

I det läge vi riskerar att hamna i – brist på skogsråvara och arbetslösa människor i en högkonjunktur inom skogsindustrin när industrin behöver konsolidera sig – och efter den skogspolitik som under de senaste åren har bedrivits är det enligt min mening ingenting mindre än en skandal, om detta problem icke kan lösas. Anders Dahlgren frågar: Hur skall vi klara detta? Vi har redan tidigt i januari månad påpekat nödvändigheten av att med stimulanser åstadkomma förbättringar, och vi har lagt fram förslag. Men det tog mycket lång tid innan regeringen fick fram en proposition om skogspolitiken. Jag föreställer mig att även Anders Dahlgren begriper att det nu är sent. Men jag upplever det som att han menar att vi bara skall ge upp och låta de människor som arbetar inom skogsindustrin ta smällen, för det finns ingen lösning på problemet.

När det gäller de små skogsbruken gick Anders Dahlgren över till att tala om andra åtgärder än den jag nämnde. Det är väl ändå ofrånkomligt att vi i detta land har ganska många splittrade, små enheter, som skulle kunna brukas på ett betydligt förståndigare sätt. Och nog har Anders Dahlgren som skogsman när han har varit ute i bygderna upplevt att det är mycket ogjort på de små enheterna, när det gäller både röjning och avverkning av avverk-

ningsmogen skog. Och nog finns här insatser att göra som motiverar att vi också här försöker ta ett extra tag, och det är vad vi har uttalat oss för.

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

ANDERS DAHLGREN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag är på det klara med att det finns insatser att göra. Vad jag har reagerat mot är att Svante Lundkvist ensidigt har inriktat sig på det mindre bondeskogsbruket och sagt att det är där insatserna måste göras. Vi kan vara överens om att vi kan göra stora insatser i det totala skogsbruket, men peka inte ut en grupp på detta sätt – det är inte rättvist.

Det finns fortfarande lönsamhet när det gäller slutavverkningarna, men det finns ingen lönsamhet när det gäller gallringarna. Herr Lundkvist kan gå till domänverket, som har förklarat att det norr om Dalälven över huvud taget inte finns lönsamhet i någon form av avverkning.

Jag delar uppfattningen att vi hade behövt få fram stimulansåtgärder. Svårigheten har varit att få fram stimulansåtgärder som det kunde gå att få politisk enighet om. Nu får vi dessa åtgärder, men jag erkänner gärna att det är sent, eftersom vi hade behövt ha dem under våren. Det vore också bra om herr Lundkvist kunde ha litet förståelse för att viljan att göra stora avverkningar hos dem som äger skogsägarrörelsens industrier, medlemmarna, i någon mån kan ha påverkats av att man inte visste vad slutresultatet skulle bli då riksdagen ännu inte hade fattat något beslut.

Jag tror att med den skogsvårdslag som riksdagen i dag kommer att anta får vi en skogsvårdsform som kommer att ge oss en högre produktion. Men vi kommer aldrig att få en skogsvårdslag som tvingar industrin att betala ett sådant pris att det blir lönsamt att avverka. Det problem som Svante Lundkvist talar om är, herr talman, mer ett problem som beror på skogsindustrins bristande lönsamhet och förmåga att betala det pris som behövs än det är ett skogslags- och skogsvårdsproblem.

Andre vice talmannen anmälde att Svante Lundkvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

HANS WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Det är beklagligt att skogspolitiken, som kommer att ha verkningar inte bara för skogsnäringen utan för hela vårt land under många tiotal år framåt, skall drivas igenom i jäktets tecken. Mycket som efter debatt här annars hade kunnat ge den praktiska tillämpningen av lagens regler en fast stadga blir nu osagt. Det måste därför betonas att den omständigheten att någonting här inte vidrörts ingalunda betyder att allt är bra utan bara att debatten varit ofullständig. Här hade annars varit rätta platsen att diskutera t. ex. ändamålet med den skog som vi skall ha i framtiden, att diskutera inflytandet från friluftslivet, näringslivet, sysselsättningskrav, skogens och skogsmarkens biologiska produktionsförmåga och mycket annat. Nu får jag tyvärr inskränka mig till några allmänna kommentarer.

Först och främst måste jag beklaga den ton av misstroende mot den enskilde skogsägaren som präglar förslaget till ny skogsvårdslag. Det är aldrig

*Riktlinjer för
skogspolitiken,
m. m.*

bra när det centralt bestäms inte bara när skog skall avverkas utan också hur den skall avverkas. Låt det hittillsvarande goda samarbetet mellan skogsägare och skogsvårdsstyrelse bestå med vänskaplig rådgivning i stället för piskan på ryggen. Annars är vi en bra bit på väg mot en funktionsocialisering.

Efter dessa kritiska synpunkter är det på sin plats att ge jordbruksministern en komplimang för en proposition som visserligen knappast flödar över av djärva satsningar men som är en realistisk kompromiss mellan vad erfarenheten har lärt oss och vad skogsutredningen utrett eller inte utrett. Utredningen har t. ex. inte brytt sig om direktiven i vad avser kartläggning av den framtida avverkningspolitikens konsekvenser i miljövardshänseende. De var utredda av naturvårdskommittén, menade man, men man beaktade inte att markförstöringen genom t. ex. försurning sedan dess ökat lavinartat och så kraftigt att man beräknar att den redan vid instundande sekelskifte kommer att direkt påverka produktionen i negativ riktning. Det alternativ som jordbruksministern har förordat tar den hänsyn till växt- och djurliv och till miljön i allmänhet som direktiven avsåg, men det kan hända att försurningen blir så allmän och i vissa delar av landet så allvarlig att den får verkningar för vår totala produktion och att det blir svårt att uppnå en årlig avverkning av 75 miljoner m³ som anges i alternativ 1.

Skog är någonting väldigt invecklat – resultat av samspel mellan växter och djur, mellan de på ståndorten rådande produktionsförhållandena vad gäller klimat och jordmån. Att bevara den vävnaden måste vara målet för all skogsvård. Det är den röda tråd som måste gå genom hela vår skogsvårdslag. Det sägs också klart ifrån i skogsvårdsstyrelsens tillämpningsanvisningar av år 1975, att ett uthålligt, ekonomiskt högproducerande skogsbruk förutsätter att hänsyn tas till de ekologiska förhållandena. Det har våra skogsmän lärt sig genom århundraden. De har lärt sig att hålla ett visst virkeskapital avpassat efter de lokala förhållandena, att ibland göra överuttag men därefter spara genom att inte ta ut hela tillväxten för att därigenom återställa förrådet. Det är detta som ingår i lönsamhetsbegreppet, att med inkomsterna under goda konjunkturen finansiera den rena skogsvården. Sådd, plantering och gallring är åtgärder som inte alltid är lönsamma utan kanske rent av mycket sällan är lönsamma. Det är det ekonomiska skogsbruket med jämn och uthållig avkastning, anpassad till olika skogsägares läggning, som skapat det omväxlande skogslandskap som friluftsfolket med all rätt vill slå vakt om. Det landskapet, Svante Lundkvist, har uppkommit tack vare att den enskilde småskogsägaren haft möjligheter att sköta skogen efter sitt eget huvud. Här kommer vi in på konflikten mellan vad det strängt rationella och ekonomiska skogsbruket kräver och vad friluftsfolket vill. Den kompromissen är svår att göra. Det hade varit roligt att diskutera den här i dag, men vi får tyvärr låta det vara till en annan gång.

Det finns ingen anledning att försöka slå in någon kil mellan skogsvård och naturvård. Men naturvårdens företrädare måste förstå att skogsbruk inte alltid kan utövas estetiskt. Bedriver vi det av estetiska skäl på ett dyrbart sätt längs våra vägar eller nära bebyggelse, måste vi ha möjligheter att på mindre känsliga områden ta igen vad vi förlorat på den karusellen. Enda möjligheten

att på lång sikt utöva skogsvård är att skogsbruket blir lönsamt. Brister det däri, drabbas den icke lönsamma delen av skogsvården ännu hårdare; det blir risiga, rötskadade bestånd och sådant som inte alltid är så trevligt att se på. Lönsamheten och naturvården går med andra ord hand i hand. Därför menar vi att lönsamhetskravet skall stå i skogsvårdslagens portalparagraf. Jag yrkar därför bifall till reservationerna 1 och 6.

Rent allmänt kan sägas att en välskött skog alltid är vacker. En vanskött har genom förvridna trollstammar och multnande vindfällena sina speciella skönhetsvärden, som ofta föranlett beståndens fridlysning. Här är det naturvårdslagen som träder in. Men förr eller senare är tiden ute även för trollskogarna. Vi bör ha råd att lägga oss till med nya sådana, men då krävs en övergångsperiod; från den produktiva skogen med god tillväxt går utvecklingen över till en skog med från ekonomisk synpunkt oförsvarligt låg tillväxt. Det är ett sådant bestånd som med tiden kan förtjäna att upphöjas till reservat.

Eftersom utskottet i sin skrivning inte tillräckligt beaktat – om jag så får säga – nyrekryteringen av naturreservat, har jag i reservation 7, till vilken jag härmed yrkar bifall, yrkat på en annan formulering. Jag tror tyvärr inte att den kommer att tillämpas så ofta, eftersom det inte lär vara så många skogsägare som har råd att hålla sig med en sådan oväxtlig skog.

När det gäller slutavverkning har jag i reservation 9 opponerat mig mot propositionens påbud att kalhyggen med eller utan fröträd är det enda tillåtna sättet att anlägga nya bestånd, undantagandes fjällbjörkszonen. Det förefaller som om man ansåg blädning vara ett fult ord, som innebär en helt oduglig skogsskötselmetod. Ordet blädning kan ersättas med ett annat uttryck: individuell trädvård. Det låter genast litet bättre.

Blädning är en förträfflig metod från biologisk synpunkt. Den kom i vanrykte genom att den tillämpades på marker som var för magra och som därför genom rotkonkurrensen från de större träden gav otillfredsställande återväxt. När prisstimulansen för det grövre sortiment som blädningen ledde till med tiden uteblev men omkostnaderna för stämpling och avverkning steg, blev det helt enkelt av ekonomiska skäl omöjligt att fortsätta, med allt vad detta drog med sig av utarmning av flora och fauna, av brunjordarnas förstöring, osv.

Jag reagerar mot tendensen att utmåla blädningsbrukets talesmän som skogsvårdens mörkmän. Skogsmän som Uno Wallmo och Ruben Ingerstedt stod skyhögt över våra dagars kalhyggesfantaster. Men, som sagt, i dag är blädning ekonomiskt otänkbar över större områden. Finns det emellertid skogsägare som vill roa sig med den saken har vi anledning att vara tacksamma mot dem i stället för att kriminalisera dem. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 9.

I reservation 10 vill vi förtydliga utskottets skrivning när det gäller husbehovsvirke. Utskottet talar där om enstaka träd. Vi tycker att det låter litet väl snålt. Har jag en liten såg eller kan legosåga hos någon granne vad jag behöver för egen bygnadsverksamhet skall jag ha rätt att ta de träden, även om det skulle bli både 25 och 50 träd. Det skall inte behöva stå någon

länsskogvaktare med räkneapparat och kontrollera! Därför yrkar jag bifall till reservation 10.

Flera gånger har jag här talat om naturvårdshänsynens röda tråd. Det är på den vi skall hänga upp skogsindustrin, som alltså har att rätta sig efter vad den röda tråden förmår bära. Därom har vi varit eniga i utskottet. Jag erinrar om att hänsynen till skogsindustrin ibland kan motivera tillfälliga överuttag i skogen, vilka emellertid snarast måste kompenseras så att vi inte tappar den röda tråden. Den ojämna tillförsel av råvara till industrin som just nu fördystrar tillvaron för denna är en annan sak. Den får ordnas på annat sätt än genom ändring av skogsvårdslagen.

Redan i 1 § skogsvårdslagen talas f. ö. om hänsyn till naturvården, och i 4 § ges företräde för naturvårdslagen i händelse av konflikt dem emellan. Att ovanpå detta komma med en särskild paragraf om naturvårdshänsyn tycker vi reservanter är onödigt, i synnerhet som skogsvårdsstyrelsen utfärdar tillämpningsanvisningar till skogsvårdslagen. Det är anvisningar som innehåller allt vad den ivrigaste naturvårdare kan önska sig. De är så omfattande att de aldrig kan tas in i någon lagtext. Av den anledningen yrkar vi bifall till reservationen 12.

I skogsvårdslagen hänvisas på många ställen till naturvårdslagen. I den mån kontroverser inte kan överbryggas måste en överprövning ske. Därvid är det viktigt att tillämpningen blir enhetlig, att det blir samma instans som kommer i fråga antingen det gäller att tillämpa skogsvårdslagen eller att tillämpa naturvårdslagen – detta sagt som ett önskemål, om 21 § ändå skulle bli kvar.

Så till sist en fråga som väl närmast hör hemma under energipolitiken. Anders Dahlgren berörde frågan om hästarnas betydelse. Mekaniseringen i skogen har krävt mycket energi, och behovet kommer inte att minska om vi inte lär oss att återföra hästarna dit. Men allt färre människor kan i dag handskas med en häst. Som det nu ser ut är en ökad användning av hästar i skogen inte bara en önskedröm för hästuppfödare. Den kan tvärtom bli en bister nödvändighet.

Genom bifall till näringsutskottets betänkande nr 30 beslöt, som Anders Dahlgren framhöll, 1975 års riksdag att i skrivelse till regeringen betona att det är angeläget att draghästarnas betydelse inom skogsbruket uppmärksammas av berörda myndigheter och organ. Riksdagens beslut handlade också om försöks- och utprovningens verksamhet beträffande redskap. Men sedan dess har ingenting gjorts, varken från den dåvarande socialdemokratiska regeringens sida eller från den tidigare trepartiregeringens sida och inte heller från den nuvarande regeringens sida. Jag yrkar således bifall till reservationen 21 till den verkan det hava kan och i den förhoppningen att något äntligen skall ske.

Herr talman! Allra sist vill jag, i den mån jag inte redan gjort det, yrka bifall till alla de reservationer som drabbas av mitt namn.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Skogen utgör – rätt skött – vårt lands värdefullaste naturtillgång. Omkring 300 000 människor har sin sysselsättning inom skogsnäringen, och ungefär 1 000 orter i landet är mer eller mindre beroende av skogsnäringen. Vidare har ett flertal glesbygdsorter skogen som enda underlag för samhällsservice.

Men skogsmarken utnyttjas också för andra ändamål än virkesproduktion. Där finns bär, svamp och vilt. Skogen används också för renbete. För det rörliga friluftslivet utgör den en oundgänglig tillgång. Det är – till skillnad från virkesproduktionen – svårt att i pengar mäta värdet av dessa nyttjandeformer. Att så är fallet gör skogen inte mindre värdefull. Tvärtom, det säger oss hur betydelsefullt det är att skogen sköts på ett sådant sätt att de olika nyttjandeformerna inte blir föremål för rovdrift och miljöförstöring till följd av att kortsiktiga ekonomiska vinstintressen skall tillåtas svara för denna viktiga sektor inom svenskt näringsliv.

Den skogspolitik som hittills bedrivits i vårt land har präglats just av hänsynslös rovdrift som kort sagt haft syftet att förse skogsindustrier med råvara för framställning av pappersmassa, av vilken en stor del gått på export för vidareförädling. Detta har skett till priset av eftersatt skogsvård, ökad mekanisering och rovdrift på människor och miljö i form av ökad arbetshets, utslagning och gifthanvändning. För i första hand de privata skogsbolagen har denna rovdrift inneburit enorma vinster.

Jag skall i korthet exemplifiera vad som skett på skogspolitikens område:

Åren 1970–1976 ökade skogsägarnas behållning av virkespriset – efter det att kostnaderna för avverkning, transport och skogsvård frångågit – från 19 till 52 kr. per m³, alltså med 33 kr. Insatserna för skogsvård under denna tid ökade med endast 4 kr. per m³, från 2 till 6 kr. Pengar för skogsvård har alltså inte saknats. Däremot har det varit ett ointresse att investera tillräckligt i skogsvården. Anledningen till detta är att skogsvårdande insatser är långsiktiga investeringar, vilka ger avkastning om kanske 100 år. Med de krav på korta avskrivningstider och hög profitkvot som råder i en kapitalistisk ekonomi blir sådana investeringar inte företagsekonomiskt lönsamma. De kommer därför inte till stånd, trots att de från samhällsekonomisk synpunkt är klart motiverade.

Dagens föryngringar är t. ex. klart otillfredsställande. Närmare hälften klassas som "icke nöjaktiga" enligt skogsvårdsstyrelsens återväxttaxering. F. n. behöver årligen ca 120 000 ha hjälpplanteras, för att man skall säkerställa återväxten.

Även i de fall då ny skog anlagts genom självföryngring under fröträdd finns stora brister. Man har nämligen underlåtit att avverka fröträden när den nya skogen säkerställts, vilket varit till stort men för den framtida beståndsutvecklingen. Det totala virkesförrådet av fröträdd och andra s. k. överståndare i plant- och ungskogar uppgår till ca 28 miljoner m³. 28 miljoner m³ skulle man alltså kunna få ut av skogen, om man bedrev en riktig skogsvård. Den årliga röjningsarealen uppgår till ca 250 000 ha, men behovet är 350 000 ha. Till detta

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Riktlinjer för
skogspolitiken,
m. m.*

kommer eftersläpande behov av röjning, ca 500 000 ha. Dessutom finns stort behov av underröjning i medelålders skog. Ungefär 2 miljoner ha skog är i behov av sådan röjning.

För att säkra tillgången på talltimmer av hög kvalitet är det nödvändigt med en omfattande stamkvistning. Ca 60 000 ha behöver stamkvistas årligen. Om åtgärder sätts in för att avhjälpa dessa brister skulle 6 500 nya helårsarbeten skapas.

Men de åtgärder som är lönsamma för de privata skogsbolagen är ju som bekant inplantering av främmande och snabbväxande träd, exempelvis den kanadensiska contortatallen, samt skogsgödsling, kemiska lövslybekämpningsmedel, osv.

Dessutom har det varit lönsamt att lämna kvar en del av skogsråvaran såsom trätoppar, grenar, kvistar och stubbar, enligt beräkningar uppgående till mellan 8 och 10 miljoner m³ per år. Detta skogsavfall skulle mycket väl kunna användas dels för framställning av produkter, dels för användning till energi. Om detta togs till vara skulle 1,5 miljoner ton olja sparas och 5 200 nya arbetstillfällen skapas. Vi från vpk har föreslagit följande tillägg till 13 § i förslaget till ny skogsvårdslag:

”Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om hur hyggesavfall skall behandlas i samband med röjning, gallring och slutavverkning i syfte att tillvarata detta.”

Detta avvisar utskottet med att säga att det är svårt att använda detta avfall i produktionen. Ja, för framställning av massa kan vissa problem uppstå. Men nu har vi föreslagit att det främst skall användas för energiändamål.

Det som också varit lönsamt för skogsbolagen har varit den snabbt ökande mekaniseringen, som kan illustreras på följande sätt. Uttryckt som procentuell andel av arbete med motorsåg som ersatts med maskinellt arbete var mekaniseringsgraden 16 % år 1972. Åren 1974 och 1976 var motsvarande värden 28 resp. 43 %. År 1984 väntas mekaniseringsgraden ha ökat till hela 70 %.

Denna utveckling har slagit hårt mot sysselsättningen. År 1966 var mer än 100 000 människor sysselsatta inom skogsbruket; år 1975 hade siffran sjunkit till 60 000.

Det är helt klart att fortsatt mekanisering innebär en ytterligare minskning av antalet sysselsatta och ett hot mot många orters existens. Försörjningsunderlaget för många glesbygdsorter kommer att försvinna. Följden blir fortsatt avfolkning av glesbygden och ökad koncentration till tätorterna.

Detta betyder i sin tur att skogsbrukets rekryteringsbas för arbetskraft minskas, vilket driver fram ytterligare krav på mekanisering.

Nu är det, herr talman, inte så att vpk anser att mekanisering skulle vara helt onödig. Tvärtom – i den mån den underlättar arbetet och förbättrar arbetsmiljön är den önskvärd. Men den får inte ske till priset av utslagning, avfolkning, eftersatt skogsvård och ökad arbetshets, som hittills varit fallet. Det får heller inte vara så att skogsarbetarna blir slavar under sina egna hjälpmedel. Vi anser att skogsbruket i glesbygden måste kompletteras med andra sysselsättningsobjekt och att facket skall ha ett avgörande inflytande

över mekaniseringen i skogsbruket.

Vad kommer då den framtida skogspolitiken att innehålla enligt propositionen och jordbruksutskottets nu framlagda betänkande?

För det första kommer inte någon förändring av ägarförhållandena att ske. Det innebär att jordbruksministern skall försöka sitta på två stolar – eller möjligen tre – på en gång. Han skall företräda samhällsekonomiska intressen, han skall tillgodose de privata skogsbolagens intressen, och han skall försöka ta hänsyn till miljön.

Var och en begriper att detta är en omöjlig kombination. Det går inte att förena samhällsekonomiska intressen med privata vinstintressen, och därmed kan man inte heller tillgodose önskemålet att miljön skall skyddas. Denna konflikt skiner också tydligt igenom i propositionen. Jordbruksministern har inte talat om hur konflikten skall lösas. Däremot har skogsutredningen öppenjärtigt talat om på vilken sida den ställt sig, nämligen skogsbolagens.

För det andra är propositionen helt passiv när det gäller vad som är grundläggande i sammanhanget, nämligen att hela skogsnäringen har allvarliga strukturproblem och att skogsbruket inte får ses isolerat från skogsindustrin. Man tycks väsentligen lita till den klassiskt liberala marknadens osynliga hand, vilket kan innebära katastrof för skogslänen.

Herr talman! Vpk:s utgångspunkt för skogspolitiken är ett samhällsekonomiskt synsätt som förenar kraven på hög sysselsättning, god miljö och höjd virkesproduktion. Innan jag konkret går in på vad detta innebär vill jag säga att vårt förstahandsyrkande i motionen 2281 är att propositionen avslås och att en ny utredning tillsätts. En motivering för detta är att utgångspunkten för en utredning måste vara vad jag här sagt.

Den andra motiveringen för avslag och ny utredning är att miljöintressena helt nonchalerats och viftats undan med en klapp på axeln. Detta är allvarligt, inte minst med tanke på att skogsutredningen enligt direktiven skulle utreda också denna fråga. Nu har moderaterna i utskottet varit så älskvärda att de i reservation nr 1 tagit upp detta vårt påpekande. Vi tackar naturligtvis för vänligheten.

Men hur mycket värt är då moderaternas miljöintresse? Det får man klart för sig när man tittar på deras reservation 2, där de pläderar för användning av DDT.

Den tredje motiveringen för avslag och ny utredning är att man helt utelämnat skogsindustrin och vilken inriktning den skall ha i framtiden. Skall det som nu vara en ensidig satsning på att producera massa, som i sin tur kräver mycket energi och ger få jobb eller t. o. m. minskar antalet jobb? Eller skall satsningen inriktas på att utveckla sågverks- och träindustrin med en ökad förädling, som i sin tur kräver mindre energi och i förhållande till pappers- och massaindustrin ger flera jobb? Skall forskning och utveckling ske för att av skogsråvaran få fram nya produkter, exempelvis protein och metanol, alltså en satsning på trækemin? Skall en satsning ske för att använda skogsavfall och skogsprodukter för energijändamål?

Vad man bestämmer sig för är avgörande också för hur skogen skall

*Riktlinjer för
skogspolitiken,
m. m.*

organiseras och skötas.

Om inte riksdagen accepterar vårt förstahandsyrkande, kräver vi i andra hand följande – jag skall förkorta argumentationen genom att referera till våra att-satser i motionen:

1. att uttala att den övergripande produktionsinriktningen skall vara produktion av barrträdsvirke av hög kvalitet,

2. att med avslag på regeringens förslag till 1 § i förslaget till skogsvårdslag anta en ny 1 § av följande lydelse: Skogsmark med därpå växande skog är en nationell tillgång, som skall skyddas, vårdas och skötas så att den varaktigt ger människor, djur och växter en god miljö och en med hänsyn till markens produktionsförmåga och övriga allmänna intressen hög avkastning av virke och andra nyttigheter. Den är tillgänglig för alla enligt allemansrätten.

3. att hos regeringen hemställa om förslag till lag innebärande att fortsatt mekanisering av skogsbruket först får ske efter godkännande av berörda fackföreningar,

4. – och här har vi ett nytt yrkande som skall ersätta motsvarande punkt i motionen, eftersom denna är ofullständig och något felaktig – att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionen 1978/79:2281, yrkandet 5,

dels hos regeringen anhåller om skyndsamt förslag till lag som innebär förbud mot alla kemiska bekämpningsmedel i skogsbruket,

dels beträffande åtgärder mot insektshärjning beslutar att 20 § skogsvårdslagen erhåller följande som motionärernas förslag betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Regeringen eller --- av yngelhärdar.

Skogsmarkens ägare --- virke ansvarig.

5. att, om yrkandet under 4 icke vinner riksdagens bifall, hos regeringen hemställa om förslag till lag innebärande att hälsovårdsnämnd inom en av skogsbesprutning berörd kommun skall ha rätt att stoppa planerade besprutningar inom kommunens gräns,

6. att begära att regeringen uppdrar åt skogsvårdsstyrelsen att denna meddelar föreskrifter om genomförande av stamkvistning samt eftersläpande röjningsarbeten,

7. att begära att regeringen meddelar förbud mot fortsatt skogsgödsling i avvaktan på vidare forskningsresultat,

8. att hos regeringen hemställa om förslag till lag som förbjuder dikning av myrmarker i enlighet med vad som anförs i motionen.

9. att hos regeringen hemställa om förslag till lag om generellt förbud mot ytterligare inplantering av *Pinus contorta* och andra främmande trädslag i enlighet med vad som anförs i motionen,

10. att hos regeringen hemställa om förslag till kollektiv skogsvårds-

Motionärernas förslag

Regeringen eller --- av yngelhärdar. *Innan kemisk bekämpning vidtages skall riksdagens godkännande inhämtas i varje särskilt fall.*

Skogsmarkens ägare --- virke ansvarig.

fond,

11. att hos regeringen hemställa om förslag till lag om obligatoriska skogsbruksplaner,

12. att hos regeringen hemställa om förslag om inrättande av särskilt skogsvårdskonto, i enlighet med skogsutredningens förslag,

13. att anta följande tillägg till 13 § i förslaget till skogsvårdslag:

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om hur hyggesavfallet skall behandlas i samband med röjning, gallring och slutavverkning i syfte att tillvarata detta.

14. att uttala vad som i motionen i övrigt anförs om inriktningen av skogspolitiken.

Herr talman! Vpk anser att en hög virkesproduktion är möjlig att nå på andra vägar än genom användande av främmande trädslag, skogsgödsling, våtmarksutdikning, kemiska bekämpningsmedel osv. Detta kan ske genom bättre återväxtvård, fröträdsavverkning, ökad röjning på mekanisk väg, ökad gallring, stamkvistning, en förbättrad beståndsanläggning genom tätare förband och genom användning av förädlat skogsodlingsmaterial för att utnyttja skogens naturliga produktionsförmåga, tillvaratagande av virkesspill och stubbar osv. Om de skogsvårdsåtgärder vi föreslår genomförs, skulle 12 000 nya helårsarbeten kunna skaffas fram. De skulle dessutom spara energi. Om den inriktning vi föreslår för skogsindustrin skulle genomföras, tillkommer ytterligare arbetstillfällen och dessutom energibesparingar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 2281.

BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan i dess betänkande 1978/79:30 på samtliga punkter utom vad gäller moment 8 b, som jag yrkar avslag på. Här vill jag i stället yrka bifall till reservationen 13 med Hans Wachtmeister som första namn.

Bifallsyrkandet har sin bakgrund i att jordbruksutskottets majoritet efter ett mycket grundligt arbete har kunnat ansluta sig till skogspropositionens lagförslag i dess helhet. Vad gäller motivskrivningarna har man valt att i propositionens anda göra vissa förtydliganden. Som exempel kan nämnas att utskottet mycket ingående diskuterat lönsamhetskravet i förhållande till andra delmål i den totala skogspolitiken. Vi har en majoritet i utskottet för att den nya skogsvårdslagens första paragraf också täcker in att samhället inte kan ställa annat än rimliga anspråk på skogsproduktionen. Skogsbruket i vårt land bedrivs under vitt skilda förutsättningar. En orimligt hög målsättning för skogspolitiken skulle därför i vissa fall kunna fordra åtgärder som inte är förenliga med den enskilde skogsägarens krav på lönsamhet.

Vi är alltså överens om att kraven inte får drivas för långt. De måste alltid vara rimliga. När samhället ställer krav på skogsproduktionen måste dessa således anpassas både till de biologiska förhållandena och till allmänna och enskilda intressen. Att det finns skilda intressen att ta hänsyn till har såväl propositionsskrivare som utskottsledamöter fått erfara under det arbete som i

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Riktlinjer för
skogspolitiken,
m. m.*

dag skall nå sin slutpunkt. Jag uppfattar det så, att det allra viktigaste faktiskt återstår i vad gäller den nya skogsvårdslagen, nämligen att få den i praktisk funktion ute i den värdefulla svenska skogen. Därmed lämnar vi över ansvar till skogsägare, skogsvårdsmyndigheter, skogsindustri och till alla svenskar som vill nyttja skog och mark för sin rekreation och nyttiggöra sig bär och svamp.

När man färdas genom det svenska skogslandskapet erbjuds verkliga skönhetssyner, men då och då tyvärr också motsatsen. Gång efter annan dyker det upp revor i skogen, kanske särskilt i skogslänen, väldiga döda fält där skogens slättermaskiner har dragit fram och lämnat spår efter sig. Detta är följderna av modern svensk skogsteknik. Det tycks ha varit svårt att finna den balanspunkt där skogsavverkningar och skogsvård har kunnat samsas. Ibland har det funnits anledning att fråga sig, om man har ansträngt sig tillräckligt för att finna nationalekonomiskt förnuftiga lösningar samtidigt som dessa har varit företagsekonomiskt lönsamma.

Det är glädjande att jordbruksministern Eric Enlund i den skogspolitiska proposition som han har signerat inte har fallit till föga för skogsindustrins rationaliseringsiver. I propositionen har han försökt att finna en medelväg mellan miljö- och hushållningshänsyn samt skogsindustrins förståeliga krav på lönsamhet. Jordbruksutskottet delar jordbruksministerns uppfattning i de här frågorna.

Mekaniseringen har gjort att många arbetstillfällen har försvunnit i skogsbygden. Rationaliseringar kommer att ske även i framtiden. Men det är, som det påpekas i propositionen och utskottsbetänkandet, mycket angeläget att det i skogspolitiken tas all möjlig hänsyn till regionalpolitiska överväganden. Kanske manuella arbetsinsatser inom skogsvården kan bli allt vanligare i framtiden. Vi har ju en ambition att minska åtminstone kemikaliernas roll i skogsbruket. Det är angeläget att det blir ett steg mot en förbättring av hushållningen och därmed kanske också mot mer levande skogsbygder.

Herr talmän! Vid betänkandet har det fogats inte mindre än 21 reservationer.

Till reservationen 13 har jag yrkat bifall. Övriga reservationer yrkar jag avslag på.

Socialdemokraterna har avlämnat 7 reservationer. Reservationen 4 gäller samråd mellan skogsägare och kommun före spridning av kemiska bekämpningsmedel. Utskottet har här hemställt att riksdagen ger regeringen i uppdrag att överväga vilka konsekvenserna skulle bli, om kommunernas hälsovårdsmyndigheter finge kompetens att föreskriva mekanisk röjning.

Reservationen om skogsvårdskonto avstyrks med hänvisning till att skogsvårdsmyndigheterna ges ökade befogenheter att övervaka skötsel av skog.

Beträffande krav på beståndsanläggning anser utskottet att de nuvarande detaljföreskrifterna kan tillämpas även fortsättningsvis.

Förslaget i reservationen 11 om tillstånd för gallring och röjning i svårföringrad skog anser utskottsmajoriteten skulle föra för långt. Skogsvårdsstyrelsen kan givetvis medverka med råd och anvisningar.

Vidare något om reservationen 15. Regeringens förslag beträffande skogsbruksplaner torde vara tillräckligt, varför reservationen avstyrks.

I socialdemokraternas reservation nr 17 tas skogsvårdsavgiftsmedlens användning upp. Motionsförslaget, som är utgångspunkt för reservationen, innebär ju delvis nya metoder. Vidare innebär det ett avsteg från de i propositionen förordade principerna för finansiering av skogsvården, vilka utskottet har tillstyrkt. Jag yrkar avslag också på reservationen 17.

Reservationen 19 avstyrks med hänvisning till att man inom jordbruksdepartementet f. n. bereder frågan om hur en översyn av arbetsformerna vid statens råd för skogs- och jordbruksforskning skall göras. I den översynen kommer det att ingå en kartläggning av de nuvarande förhållandena och därmed en övergripande redovisning av de nuvarande forskningsinsatserna på det skogliga området. En bedömning av behovet av ett samlat långsiktigt forskningsprogram kan göras först när denna redovisning är klar. I det sammanhanget vill jag också passa på att yrka avslag på de yrkanden som Bertil Måbrink framställde i sitt anförande.

Beträffande övriga reservationer från centerpartiet och moderaterna finns en del saker att ta upp. Jag vill yrka avslag på centerpartiets reservation nr 14 om reglerna för bidrag till skogsbruket i Norrland och bifall till reservationen 13, där folkpartiet och moderaterna har kommit överens om att stödja propositionen i det avseendet. Det antyds att det blir minskade medel till skogsvården i Norrland, men jag vill där påpeka att medel har gått via Norrbottenspaketet. Beredskapsarbeten har också betytt en hel del.

Reservationen 16 tar upp klenvirkesstödet, men utskottet vill avvisa begäran om sådant stöd med hänvisning till den särskilda proposition som har behandlats i utskottet och som kommer upp till behandling i kammaren under senare delen av våren.

Reservationen 18 gäller bidragsramen till skogsbruksplaner. Där menar utskottet att regeringen kan göra en fördelning vad gäller anslag till skilda ändamål, så att skogsbruksplaner får erforderlig andel i förhållande till översiktsplaner. Det är angeläget att man inte bara får fram skogsbruksplaner med bidrag. Skogsägarnas eget intresse av skogsvård måste också medverka till att man får fram sådana planer. Det görs mycket på det området.

När det gäller reservationen 19, om forskning, vill jag påpeka att åtgärder är på gång, som jag nämnde förut.

Beträffande reservationerna från Hans Wachtmeister ensam resp. samtliga moderater i utskottet vill jag framhålla att det är fel att säga, som det står i någon reservation, att propositionen har kortsiktig målsättning. Vi kan i förslaget läsa in avsevärda långsiktiga målsättningar, även om man inte kan gå hur långt som helst. Det är ändå en näring och en produktion som man kan få nya och förnyade insikter om.

Användningen av DDT finns också nämnd i någon reservation. Vi anser inte att man kan gå in på bruk av det, utan möjligen kan man använda nya medel som kan godkännas av produktkontrollnämnden och dessutom kan man tillgripa ytterligare markberedning för att undvika de skador som insekter gör på planterad skog.

Herr talman! Med detta yrkar jag alltså bifall till utskottets hemställan i dess helhet förutom under punkten 8 b, där jag yrkar bifall till reservationen 13. Jag betygar att det har varit ett intressant arbete. Under arbetets gång har vi bl. a. haft Sven Lindberg med oss, som har varit med i utredningen. Han har blivit sjuk och inte kunnat vara med under den senaste tiden. Jag vill personligen betyga att jag tack vare den stora insikt många ledamöter besitter i de här frågorna har kunnat lära mig en hel del om svensk skogsvård och skogspolitik. Får jag använda några tankar från Nils Ferlin delvis omformade med egna ord:

Min skog – fast ej ägd – den lönar sig väl
där jag smyger i månljus ikring
den lyssnar på människans själ
och på föga beaktade ting.
Min skog – en dyrk kan den vara,
en nyckel som öppnar en hemlig dörr
till ett rum där jag tycker mig hemma
fast jag aldrig har varit där förr.
Och trista besvärliga saker, vardagens grå
kan skogen lära mig se med förnyade ögon på.

BERTIL MÅBRINK (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är naturligtvis vackert att läsa Ferlin. Det är alltid njutbart att höra honom. Men jag tycker att det är hafsigt och slafsigt av utskottstalesmannen att stå här och bara kort och gott yrka avslag på vpk:s förslag i den motion vi har lämnat.

Jag skall citera från betänkandet, s. 17, där jordbruksutskottet skriver följande:

”Utskottet ansluter sig till jordbruksministerns bedömning. Liksom denne anser utskottet det vara självklart att skogsnäringen måste verka i överensstämmelse med de övergripande samhällsekonomiska målen och i samspel med andra samhällssektorer. Det innebär bl. a. att näringen måste bidra till att uppfylla målen om full sysselsättning, ekonomisk tillväxt, regional balans och balans i utrikesbetalningarna men också målen för miljö- och naturvårdspolitiken.”

Nu vill jag fråga utskottets talesman: Vad är det för fel på vpk:s förslag, där det konkret anges hur man i praktiken skall lösa dessa problem, och vad är det i utskottets betänkande och i propositionen som är bättre och konkretare? Anser utskottets talesman att de åtgärder som vi föreslår på skogsvårdsområdet och som skulle ge 12 000 nya helårsarbeten är felaktiga? Om ni anser det, bevisa då att de är felaktiga och tala om på vilket sätt ni vill skapa den regionala balansen, klara sysselsättningen osv.! Är de uppgifter som jag har lämnat här om eftersläpande insatser när det gäller skogsförnyringen, tätare beståndsanläggning osv. felaktiga, och vad har utskottet att erbjuda i stället för sådana åtgärder?

BÖRJE STENSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte vad som ligger bakom Bertil Måbrinks bestämt fixerade angivande av just 12 000 nya arbetstillfällen för att få en bättre utformning av skogspolitiken än vad propositionens förslag innebär. Det ligger ett långt förberedande utredningsarbete bakom propositionen, och det är många intressen som har fått vägas mot varandra. Vi menar att utskottets skrivning på här aktuella punkter ansluter sig till propositionen, vars förslag är fullt tillräckliga. Det gäller sedan, som jag sagt, att omsätta dessa förslag i den praktiska verkligheten, och därvid måste vi överlämna ansvaret till skogsvårdsmyndigheter, till skogsägare och till skogsindustri. Det kan inte gärna fungera på annat sätt.

Men det är mycket möjligt att vi har nått toppen i vad avser mekanisering av jordbruket, och det skulle i sin tur innebära, som jag också antydde i mitt anförande, att mera av manuell verksamhet kommer att äga rum i skogen. Men om det kommer att röra sig om exakt 12 000 nya arbetstillfällen och vid vilken tidpunkt det i så fall skall kunna genomföras tror jag att varken Bertil Måbrink eller någon annan kan ange.

BERTIL MÅBRINK (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Vad jag bygger mina siffror på är de siffror som man har räknat fram. Man har då utgått från de insatser som görs inom skogsvården i dag och beräknat hur många helårsarbeten som åtgår för detta. Om de ytterligare åtgärder som vi föreslagit i vår motion vidtas, skulle det innebära att man fick 12 000 nya arbetstillfällen. Motionens förslag bygger på realistiska siffror för läget i dag och för hur många personer som behövs för de insatser som vi föreslagit.

ALVAR ANDERSSON (c):

Herr talman! Det skulle i och för sig vara mycket intressant att ge sig in i den debatt som förts med anledning av jordbruksutskottets betänkande nr 30 och att knyta an till åtminstone en del av de intressanta inlägg som här har gjorts. Jag skall emellertid inte här citera vare sig Ferlin eller någon annan diktare utan har endast den prosaiska uppgiften att konkret diskutera skogsvårdsavgiftens storlek.

Det har i propositionen föreslagits att den nuvarande skogsvårdsavgiften på 0,9 ‰ skall höjas till 3 ‰ och att detta skall gälla fr. o. m. 1981 års taxering.

Utskottsmajoriteten bestående av de socialdemokratiska ledamöterna föreslår att höjningen av skogsvårdsavgiften skall träda i kraft redan från 1980 års taxering och bestämmas till 7 ‰ vid denna taxering och sedan till 13 ‰ vid 1981 års och följande års taxeringar. Det skulle röra sig om mycket kraftiga skärpningar. Redan propositionen innebär ju en betydande uppräknings, mer än en tredubbling av skogsvårdsavgiften. Om vi sedan räknar med som ganska självklart att det vid nästa taxering blir högst betydande uppräknings av värdena, så kommer skogsvårdsavgiften ytterligare att skärpas väsentligt genom att den då beräknas på ett mycket större under-

lag.

Från centerns sida anser vi att man inte kan gå längre än vad som föreslås i propositionen. Tillsammans med företrädarna för regeringspartiet har vi fogat reservationen I till skatteutskottets betänkande nr 49, i vilket vi föreslår avslag på de motioner vari det yrkas större höjning eller ingen höjning alls. Vi föreslår att det som anförts i propositionen skall bli riksdagens beslut.

CURT BOSTRÖM (s):

Herr talman! Som Alvar Andersson sade behandlar vi i skatteutskottets betänkande nr 49 propositionens förslag om finansiering av vissa statliga åtgärder på det skogliga området. Finansieringen föreslås ske genom en höjning av skogsvårdsavgiften. Uppfattningen att skogsbruket i princip bör vara självfinansierat tycks det råda en bred upplutning kring.

Som Alvar Andersson också sade, så innebär propositionens förslag en höjning av skogsvårdsavgiften från 0,9 ‰ till 3 ‰. Det socialdemokratiska förslaget till statliga stödåtgärder innebär emellertid – om man följer uppfattningen att skogsbruket i princip bör vara självfinansierat – att det är erforderligt med en höjning av skogsvårdsavgiften till 13 ‰. Höjningen skall enligt vårt förslag utformas så att avgiften bestäms till 7 ‰ vid 1980 års taxering och 13 ‰ vid 1981 och följande års taxeringar.

Alvar Andersson hyste oro för vad som skulle komma att hända när vi har genomfört 1981 års allmänna fastighetstaxering. Vi har framhållit att den kan väntas medföra väsentliga höjningar av taxeringsvärdena och därmed också av underlaget för skogsvårdsavgiften från 1982 och senare taxeringar. Avgiftsuttaget bör då givetvis omprövas med hänsyn till utfallet av fastighetstaxeringen och då gällande anslagsbehov.

Vad som skiljer utskottsmajoriteten och reservanterna åt – åtminstone vad gäller reservation nr I med Alvar Andersson som första namn – är att reservanterna anser att åtgärder av regionalpolitisk art bör finansieras på annat sätt än med skogsvårdsavgiften. Vår uppfattning är att man mycket väl kan använda avgiftsfinansieringen till stödåtgärder för att i viss utsträckning utjämna produktionsbetingelserna i olika delar av landet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan i betänkande nr 49.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Riksdagen skall i dag ta ställning till frågor som påverkar förhållandena här i landet för lång tid framåt. Hur vi inriktar skötseln av våra skogar i dag har stor betydelse för kommande generationer. Det är därför med tillfredsställelse jag konstaterar att jordbruksutskottet i alla de väsentliga delarna instämmer i regeringens förslag till skogspolitik. Detta anser jag mig kunna påstå trots att 21 reservationer har fogats till utskottets betänkande.

Nu har jag inte för avsikt att gå närmare in på vad som sägs i reservationerna. Jag har två skäl att avstå från det. Det ena skälet är det pressade tidschema som gäller för kammarens arbete och det andra är att jag

kan hänvisa till vad som har sagts tidigare i debatten, framför allt av Börje Stensson.

Till utskottets betänkande finns också fogade två särskilda yttranden, ett av socialdemokraterna i utskottet och ett av centerpartisterna.

Socialdemokraterna tar i sitt yttrande upp skogsindustrins svårigheter de senaste åren och framhåller som sin åsikt att statsmakterna snabbt behöver ta ställning till ett samlat handlingsprogram för den svenska skogsnäringen. Det var ju också den frågan som Svante Lundkvist berörde i sitt inlägg.

Det handlingsprogram som socialdemokraterna hänvisar till aviserades första gången 1975. Den socialdemokratiska regeringen ansåg då att ett program skulle kunna träda i kraft fr. o. m. år 1978. Det utredningsarbete som fordrades försenades emellertid. För drygt ett år sedan presenterades skogsutredningens förslag och först i dagarna har utredningsarbetet på skogsindustriområdet blivit färdigt. Det senare remissbehandlas f. n., och först efter remissbehandlingen slut blir det möjligt att ta ställning till den framtida skogsindustripolitiken.

Givetvis hade det varit värdefullt att kunna behandla skogspolitiken och skogsindustripolitiken samtidigt – och det var ju också det önskemål som Svante Lundkvist framförde. Regeringen har dock funnit det viktigt att riksdagen så snart som möjligt fick ta ställning till skogspolitiken. Visserligen har skogspolitiken och skogsindustripolitiken väsentliga och gemensamma intressen, men samtidigt måste man ha i minnet att tidsperspektivet i skogspolitiken är avsevärt längre och att skogsindustripolitiken i grundläggande delar måste underordnas skogspolitiken.

I propositionen har jag framhållit att vi måste ta till vara möjligheten att utnyttja den produktionsresurs som skogsmarken utgör. Samtidigt måste givetvis tillbörlig hänsyn tas till andra viktiga samhällsintressen. En väl avvägd hushållning med våra skogar är ett grundläggande syfte i den skogspolitik som regeringen har föreslagit. Även om ett av motiven härför, nämligen att säkra vår nuvarande skogsindustris råvaruförsörjning, är väsentligt även i fortsättningen, står det klart att det inte nu går att avgöra hur vi i en avlägsen framtid skall utnyttja vad skogen producerar. Den inriktning av skogspolitiken som kommer att läggas fast i dag och de åtgärder som vi vidtar under de närmaste åren kommer att vara avgörande främst för kommande generationers möjligheter att själva bestämma hur deras skog skall användas.

Besluten om skogspolitiken rör alltså i första hand och i huvudsak de mycket långsiktiga frågorna. Detta utesluter givetvis inte behovet av beslut som har betydelse främst för den närmaste tiden. Regeringens proposition innehåller flera sådana frågor, och andra har tagits upp i andra propositioner. Så är det t. ex. av flera skäl omöjligt att på kort sikt bortse från skogsindustrins behov av råvara. I annat sammanhang har regeringen föreslagit åtgärder för att komma till rätta med den besvärande råvarubrist som f. n. råder och som inte direkt kan påverkas genom det beslut vi fattat om den långsiktiga skogspolitiken. Anpassningen av industrins kapacitet till den råvarutillförsel som på lång sikt är möjlig måste ske efter hand och i sådana former att

Nr 154

Fredagen den
25 maj 1979

*Riktlinjer för
skogspolitiken,
m. m.*

Fredagen den
25 maj 1979

*Riktlinjer för
skogspolitiken,
m. m.*

oacceptabla konsekvenser för sysselsättningen undviks. Detta är en av de viktigaste frågor som måste behandlas med utgångspunkt i det utredningsarbete om skogsindustrin som nyligen har redovisats.

Skogsbrukets betydelse från regionalpolitisk synpunkt framhålls på flera ställen i regeringens proposition. Bl. a. har det statliga stödet till skogsbruket utformats under starkt hänsynstagande härtill. Centern har i sitt särskilda yttrande särskilt betonat det kombinerande jord- och skogsbrukets betydelse, bl. a. i regionalpolitiken. Givetvis är det så att det kombinerade jord- och skogsbruket från brukarsynpunkt erbjuder många fördelar. Den förstärkning av ett jordbruksföretag som ett skogsinnehav innebär kan ofta vara avgörande för att behålla ett levande jordbruk i glesbygden. De självverkssamma jord- och skogsbrukarna ger ofta ett betydelsefullt bidrag till en god skogsvård. Med detta har jag velat säga att kombinationen jord-skog visst inte är utan betydelse i skogspolitiken. Men främst fyller den en viktig funktion i jordbrukspolitiken.

Det jag nu har sagt stämmer ganska väl överens med vad Anders Dahlgren citerade från s. 21 i jordbruksutskottets betänkande.

Vad gäller centerns synpunkter på skogen som energikälla råder det inga delade meningar om att skogen i den utsträckning som det är möjligt och lämpligt skall utnyttjas som energikälla. Redan i dag används spillvirke som ved. Användningen skulle kunna öka ytterligare om anläggningar fanns till hands mera allmänt och om bättre system för hopsamling och utnyttjande vore utvecklade. Jag vill emellertid hänvisa till vad jag har framhållit i propositionen om nödvändigheten av att ge skogsbruket en sådan inriktning att handlingsfriheten och valmöjligheterna bevaras för kommande generationer för de olika slag av produktion i våra skogar som kan erfordras i framtiden.

Slutligen vill jag framhålla, herr talman, att regeringen vid utformningen av förslaget om den framtida skogspolitiken har eftersträvat en avvägning mellan de två huvudintressena: å ena sidan effektiv virkesproduktion och å andra sidan hänsyn till natur- och miljövård. Det är med glädje jag kan konstatera att det beslut som riksdagen kommer att fatta här i dag i stort sett innebär ett godkännande av den avvägning som regeringen har gjort i sitt förslag.

SVANTE LUNDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jordbruksministern sade att han i och för sig ansåg att det skulle ha varit värdefullt om man hade kunnat komma fram med ett samlat handlingsprogram för skogsnäringen. Men han motiverade det faktum, att vi inte fått ett sådant program, med att man blivit försenad när det gällde utredningarna på skogsindustrisidan.

Ja, det är självklart att man "blir försenad" när man har den inställningen i grunden som trepartiregeringen kungjorde, att den här frågan var egentligen ingen angelägenhet för samhället eller för staten. Man startade ju sina programförklaringar med att säga: Hur vi skall klara frågorna om virkesförsörjningen till industrin i en situation där vi löper risk att få råvarubrist, det är

en angelägenhet för branschen.

Jag har fattat det så att jordbruksministern heller inte är så förfärligt angelägen om att få någon ordning på detta. Så sent som den 27 november förra året uttalade han enligt SISU-Nytt – det är ju aktualitetsnytt från Skogsindustriens information: "Staten behöver inte gå in med ytterligare styråtgärder i virkesfrågan." Och i Dagens Industri den 23 november gör jordbruksministern klart att virkesfrågan klaras utan statliga regleringar.

Det är klart att om man har den här inställningen att marknadskrafterna kommer att lösa problemen för oss, så fördröjs tillvaratagandet av möjligheten att komma fram till ett handlingsprogram som är samlat för hela näringen och där man i detta bekymmersamma läge kan få den ordning på torpet som är absolut nödvändig.

Jag tog mig friheten att använda ordet skandal i mitt första inlägg om den situation som kan komma att uppstå till hösten. Jag brukar aldrig använda sådana ord i debatter, men jag har gjort det denna gång för att verkligen fästa uppmärksamheten på vad som är på gång. Jag ställde då en fråga till jordbruksministern: Vad avser jordbruksministern att vidta för åtgärder för att förhindra att vi kanske hamnar i den sitsen, att sedan vi med statliga insatser har försökt klara skogsindustri företagens problem måste vi köra ut folk i arbetslöshet, därför att vi inte får fram virkesråvara? Ansvaret härvidlag har regeringen, och jag hoppas att jordbruksministern inte försöker göra gällande att det förslag som ligger på riksdagens bord om 14 dagar rörande stimulanser till avverkning kommer att lösa problemen. Det är alldeles för sent framtaget, herr jordbruksminister.

BERTIL MÅBRINK (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag är överens med Svante Lundkvist om att man måste ta till kraftiga styråtgärder för att få fram råvara. Om man från regeringens sida vidtog kraftfulla åtgärder, skulle det i dag inte behöva råda brist på råvara.

Jag har tidigare hänvisat till riksskogstaxeringens redovisningar. En granskning av dem visar nämligen att man efter det att den nya skogen säkerställts underlåtit att avverka fröträden, vilka i sin tur kommer att bli ett stort men för den framtida beståndsutvecklingen. Men om man tog itu med detta i dag, skulle man kunna få fram ytterligare 28 miljoner kubikmeter skog. Och då är det inte en fråga om brist på råvara utan då saknas initiativ från regeringens sida. Är den uppgift som jag har tagit från riksskogstaxeringens redovisningar riktig? Vad tänker jordbruksministern i så fall vidta för åtgärder?

Jordbruksministern talade mycket om kommande generationer i sitt tal. Vad är det då jordbruksministern kommer att ge kommande generationer? Jo, man låser fast den framtida skogspolitiken i ungefär nuvarande former – ökad mekanisering, ökad användning av kemiska bekämpningsmedel och användning, visserligen med vissa begränsningar, av contortatallen. Det är vad man kommer att ge den framtida generationen.

Om jordbruksministern menar allvar med sitt tal och med att man skall vårda skogen, borde jordbruksministern ha vidtagit en sådan åtgärd som att

införa obligatoriska skogsbruksplaner. Men inte ens det vill jordbruksministern vara med om, utan det skall göras på frivillig väg. Man får, enligt jordbruksministern, lita till att de privata intressena verkligen vidtar vissa skogsvårdande insatser. Vi vet vad resultatet hittills har blivit av det – ingenting i positiv riktning utan ökad rovdrift.

ANDERS DAHLGREN (c) kort genmäle:

Herr talman! När jordbruksministern kom in på vårt förslag om ett klenvirkesbidrag för att stimulera fram en användning av skogsavfall som energi, sade jordbruksministern att det inte råder några delade meningar mellan oss om skogen som energikälla. Jag vill då ställa följande fråga till jordbruksministern: Anser jordbruksministern att det från energi- och handelsbalanssynpunkt och med hänsyn till det uppkomna oljeläget är viktigt att skogen i större utsträckning än nu används för framställande av energi i någon form? Om svaret är ja på den frågan, vad avser regeringen då att göra för att stimulera fram denna energikälla?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! För att först svara på Anders Dahlgrens fråga vill jag säga att det är regeringens uppfattning att vi i framtiden måste eftersträva att minska vårt oljeberoende och att vi därför måste försöka få fram alternativa, helst förnyelsebara energikällor. Där är naturligtvis skogen en av de viktigaste möjligheterna.

Svante Lundkvist citerade uttalanden som gjorts någon gång i höstas. Jag föreställer mig att de direkt gällde frågor om tvångsåtgärder. Vad vi kan vara överens om är att det behövs kraftiga insatser för att klara skogsindustrins råvarubehov. Det vore mycket beklagligt om den konjunkturuppgång som nu råder inte skulle kunna utnyttjas av skogsindustrin på grund av brist på råvara. I det sammanhanget vill jag påminna om det initiativ som skogsstyrelsen tog någon gång vid nyår genom att man erbjöd kostnadsfri rådgivning till skogsägarna bl. a. för val av bestånd för avverkning. Värdefullt var också skogsägarrörelsens initiativ att ta kontakt med så gott som alla medlemmar i syfte att få dem att avverka så mycket som möjligt.

Regeringen har lagt sitt förslag till avverkningsstimulans. Jag kan möjligen hålla med om att det hade varit önskvärt att det kommit något tidigare. Eftersom det är fråga om stimulans för gallring vill jag dock säga att förhållandena under vintern i början på året var sådana, att det knappast med några medel hade varit möjligt att få folk att gå ut i gallringsarbete i skogen. Snö och köld gjorde detta omöjligt.

Sedan vill jag tillägga att det är utomordentligt viktigt att de här åtgärderna får den effekten att skogsindustrin får den råvara den behöver.

Svante Lundkvist tog på nytt upp frågan om ett samlat program. Jag hoppas, Svante Lundkvist, att vi kan vara överens om att den omständigheten att skogsindustriutredningens betänkande inte har kommit så långt i behandlingen – det har inte remissbehandlats – att det nu kan bilda underlag för ett förslag till riksdagen inte får utgöra ett hinder för att vi i dag tar ett

beslut om skogspolitikens långsiktiga inriktning. Däremot är det viktigt att det beslut som vi i dag fattar inte kommer att försvåra den anpassning av skogsindustrin som är nödvändig.

Jag är övertygad om att det beslut vi fattar i dag är ett beslut i rätt riktning även med hänsyn till den långsiktiga utvecklingen av vår skogsindustri. Regeringen har haft som utgångspunkt att vår framtida skogspolitik måste inriktas på hur mycket skogen långsiktigt kan producera – inte i första hand på vad skogsindustrin behöver för dagen.

SVANTE LUNDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Anledningen till att vi i dag inte har ett samlat program är trots allt den ovilja och det ointresse för att ta fram ett program som karakteriserat först trepartiregeringen och sedan den nuvarande regeringen. Vi måste ha ett program för åtgärder, genom vilka man kan få den styrning och den samordning mellan å ena sidan skogsindustrin och å andra sidan skogsbruket, ett program som blir nödvändigt, om vi inte skall få uppleva vad underskottet på råvara betyder så fort som vi får en högre konjunktur igen. Det programmet kunde ha varit framtaget nu, om trepartiregeringen – jag skall gärna erkänna att det är den som i första hand bär skulden – hade avstått från att överlämna ansvaret för funderingar kring de här frågorna till branschen och om den inte trots att man den vägen skulle klara problemen.

Det tidningsuttalande som jag citerade hade icke med tvång att göra, utan jordbruksministern konstaterade helt enkelt att staten inte behöver gå in med ytterligare styråtgärder i virkesfrågan. I dag finns ett samlat ansvar, säger jordbruksministern, för virkesfrågorna i svensk skogsindustri. Staten har de styrmedel som behövs, och vi skall akta oss för att skapa fler, menar jordbruksministern. Men om vi över huvud taget skall komma fram till lösningar som tar hänsyn till att andra än ägarintressen berörs av vad som händer i skogsindustrin med den obalans som råder mellan tillgång på råvara och kapacitet klarar vi inte det bara genom att låta marknadskrafterna styra utvecklingen detta som karakteriserar den folkpartistiska regeringens industripolitik.

Jordbruksministern talade om snö och köld. Men det har inte varit snö och köld hela våren. Om vi hade fått fram en proposition tidigare, så nog hade det varit möjligt att uträtta någonting med hjälp av de här stimulansåtgärderna. Frågan kvarstår: Vad gör regeringen och jordbruksministern nu? Menar jordbruksministern att nu får det bli som det blir?

Skogsindustriföretagen behöver ta vinden i den konjunktur vi nu får för att konsolidera företagen. De kan utnyttja sin arbetskraft. Kan vi från regeringens sida emotse åtgärder för att undvika att vi hamnar i den situationen att vi får göra människorna i skogsindustrin arbetslösa och att skogsindustriföretagen inte får sin chans att vara med i den uppgående konjunkturen? Kan regeringen bara göra ingenting?

BERTIL MÅBRINK (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jordbruksministerns fortsatta inlägg visar bara ytterligare på den planlöshet och den liberala filosofi som präglar propositionen och utskottsbetänkandet. Man skall överlåta åt marknadskrafterna att reglera så här viktiga och väsentliga frågor! Inte ens obligatoriska skogsbruksplaner är man intresserad av.

I motsats till övriga partier, främst då de borgerliga, i riksdagen anser vi kommunister att skogspolitiken här i landet skall skötas av riksdag och regering och inte av skogsbolagen. Hushållningen med skogen rymmer en rad grundläggande intressekonflikter. Huvudlinjerna i dessa motsättningar lades fast redan på den tiden då skogsbolagen med hjälp av bedrägeri och brännvin roffade åt sig bondeskogen i stora delar av vårt land.

Motsättningarna har i dag delvis annan karaktär. Men ett är oförändrat, och det är de privata vinstintressenas oförenlighet med de intressen som bärs upp av folkflertalet.

Vpk:s förslag i motion 2281 innebär en planhushållning när det gäller skogen. Den har avstyrkts av utskottsmajoriteten, som därmed har ställt sig på fåtalets sida mot de många människor här i landet som står upp till försvar för bevarad och ökad sysselsättning, för bra arbetsmiljö, för giftfria skogar och mot den rovdrift på människor och miljö som skogsbolagen hittills har stått för och kommer att stå för.

ANDERS DAHLGREN (c) kort genmäle:

Herr talman! I framtiden är det här viktigt, säger jordbruksministern. Då är skogen en av våra viktigaste möjligheter. Det är bra. Men borde det då inte vara dags att gå från ord till handling? Det kan inte vara regeringen obekant att såväl skogsstyrelsen som olika forskningsprojekt har visat vilka mängder energi vi skulle kunna få fram både i fast och flytande form. Min fråga kvarstår: Avser regeringen att göra någonting åt det här?

På förslag av andre vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas kl. 19.30.

§ 6 Anmäldes och bordlades

Motioner

1978/79:2715 av *Gösta Bohman m. fl.*

1978/79:2716 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:218 om lag om förbud mot att under viss tid tillföra kärnreaktorer kärnbränsle, m. m.

§ 7 Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkande

1978/79:57 med anledning av propositionen 1978/79:210 om ändrad företagsbeskattning jämte motioner

budgetåret 1979/80 till byggnadsarbeten m. m. inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner
1978/79:44 med anledning av propositionen 1978/79:119 om vissa frågor rörande forskning och forskarutbildning m. m. jämte motioner

Civilutskottets betänkanden

1978/79:37 med anledning av propositionerna 1978/79:115 om riktlinjer för energipolitiken, bilaga 3, och 1978/79:100 i vad avser anslag till byggnadsforskning, m. m., jämte motioner

1978/79:40 med anledning av motion om finansiering av bostadsbyggandet m. m.

§ 8 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 25 maj

1978/79:572 av *Börje Hörnlund* (c) till utbildningsministern om planerna på en träteknisk utbildningslinje:

I budgetpropositionen är 1 milj. kr. upptaget för start av träteknisk utbildningslinje. Det har i Skellefteåregionen sedan länge ansetts självklart att en träteknisk linje skulle förläggas till Skellefteå. Eftersom regeringen beslutar över hur de avsatta medlen slutligen skall användas, så vill jag fråga statsrådet om statsrådets uppfattning om var och hur de avsatta medlen skall användas.

1978/79:573 av *Bo Lundgren* (m) till socialministern om åtgärder för att undanröja viss dubbeldebitering av socialförsäkringsavgifter:

Svenska företag som bedriver exempelvis anläggningsarbeten utomlands kan komma i situationen att olika socialförsäkringsavgifter för svensk arbetskraft tas ut såväl i Sverige som i det land där arbetet bedrivs.

Denna "dubbeldebitering" av avgifter leder till ett högre kostnadsläge och därmed sämre konkurrensläge för svenska företag. Enligt uppgift skulle detta problem också kunna leda till att vissa företag överväger att etablera sig utomlands.

Vilka åtgärder kan enligt socialministerns uppfattning vidtas för att eliminera denna dubbeldebitering av socialförsäkringsavgifter?

1978/79:574 av *Birgitta Dahl* (s) till bostadsministern och jordbruksministern om radongasproblemet:

I början av året avslöjades det att såväl trepartiregeringen som folkparti-regeringen försummat att vidta de skyndsamma och kraftfulla åtgärder för att

komma till rätta med radongasproblemet som krävts av såväl ansvariga myndigheter som energikommissionen och socialdemokraterna.

Avslöjandena väckte stor oro bland allmänheten, inte minst de direkt berörda, och stark kritik mot regeringen. I riksdagens allmänpolitiska debatt i januari i år framfördes denna kritik från socialdemokratiskt håll. Detta ledde också till att regeringen tvingades lova att ta itu med problemen. Jordbruksministern tillsatte en utredning, som bl. a. fick i uppgift att senast den 1 maj 1979 redovisa ett program för de undersökningar och åtgärder som anses särskilt nödvändiga. Något sådant program har dock ännu inte redovisats. Bostadsministern lovade att de åtgärder som måste vidtas i befintliga byggnader, inte minst i samband med energihushållningsprogrammet, snarast skulle komma till stånd. Några särskilda förslag återfinns dock inte i energipropositionen. Riksdagen kommer emellertid efter krav i en socialdemokratisk motion att besluta att energihushållningsdelegationen skyndsamt skall behandla dessa frågor.

Mot bakgrund av att dessa frågor väckt så stor oro bland många människor, att behovet av skyndsamma åtgärder är mycket stort samt att snart fyra månader förlutit sedan regeringen lovade omedelbara och kraftfulla åtgärder vill jag ställa följande frågor till bostadsministern och jordbruksministern:

Vad har regeringen gjort för att uppfylla löftena i den allmänpolitiska debatten i januari i år?

Vilka konkreta åtgärder avser regeringen nu genomföra?

1978/79:575 av Wiggo Komstedt (m) till industriministern om orderingången till Svenskt Stål AB:

Svensk stålindustris bekymmersamma situation och framtid har senast under innevarande vecka varit föremål för riksdagsdebatt.

Stora nedskärningar blir enligt tillgängliga prognoser nödvändiga. Det är därför med stor förvåning jag noterar att uppgifter samtidigt framkommer om att Svenskt Stål AB tackar nej till en order från svenska byggföretag med motiveringen att det inte finns tillgänglig kapacitet. Ordern placeras nu i utlandet.

Vill statsrådet redogöra för skälen till att Svenskt Stål AB avvisat en större order från svenska byggföretag?

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 17.59.

In fidem
SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert